

СРПСКА

РЕЧ

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ ● БРОЈ 92 ● 28. ФЕБРУАР 1994. ● ЦЕНА 2 ДИНАРА

УЛТИМАТИВНИ ОДГОВОР

ДОЂИ, БИЛИ!

ИТАЛИЈА 2200 ITL, ФРАНЦУСКА 6,30 FRF, ШВАЈЦАРСКА 4,8 CHF, АУСТРИЈА 30 ATS, СР НЕМАЧКА 5,80 DEM, ШВЕДСКА 25 SEK, БЕЛГИЈА 40 BEF, ХОЛАНДИЈА 4 HFL, ГРЧКА 500 GRD, НОРВЕШКА 25 NOK, ДАНСКА 25 DKK

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ / ИЗДАЊЕ
СЛОБОДНИХ НОВИНАРА
ДИРЕКТОР: Даница
Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК: Богољуб Пејић

УРЕДНИЦИ:
Стево Батић, Илија
Давидовић, Љиљана
Јорговановић — Булатовић.

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:

Миленко Вучетић,
Славица Лазић, Сандра
Петрушић, Благоица
Стојановић, Александар
Чотрић, Александар
Цветковић, Војкан Ристић,
Никола Бурзан, Владан
Василијевић, Ђорђе
Вукоје (фото), Милица
Лучић Чавић, Златко
Чобовић, Ејуб Штитковац,
Љиљана Шоп, Нада
Мијатовић, Ружица
Ранитовић-Јовић, Бранка
Поламенац, Градиша
Катић, Сандра Скоко
(Лондон), Мира
Трајковић (Париз),
Бранка Митровић, Донка
Михаиловић, Миша
Бркић.

ГРАФИЧКИ УРЕДНИК:
Раде Марковић

СЕКРЕТАРИЈАТ:
Нада Бошковић, Драгица
Бугарски

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Бранкова 13-15, I улаз, VI
спрат, 11000 Београд
ТЕЛЕФОН: 011/620-891,
628-242 (секретаријат),
625-937 (редакција)
ТЕЛЕФАКС: 624-598
ЖИРО РАЧУН:
60801-603-0-27562 СДК
Стари Град
РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ
НЕ ВРАЋАЈУ

ШТАМПА: ДП „Борба“,
Кочовска 26, Београд

Мишљењем Секретаријата за
информације Републике
Србије бр. 413-01 221/91-01
од 15. фебруара 1991.
одређена је стопа пореза од
3%

ИЗЛОГ

ТЕШКЕ ПОСЛЕДИЦЕ
УЛТИМАТУМА

ЧЕКАЛИ АМЕРИКАНЦЕ, ДОШЛИ РУСИ! Највећи кривац за рат — један српски во

СТР. 8—13

ПИСМО СРБИНА ИЗ
БАЈИНЕ БАШТЕ

**ВАКИЋИ,
СЈЕМЕ ВАМ
СЕ ЗАТРЛО!**

СТР. 14—15

АВРАМОВИХ ПЕТ
МИНУТА

**ДРЖАВА
К'О КУРВА**

СТР. 30—31

ЗОРАН КОСТАДИНОВИЋ,
ПОСЛАНИК СПО

**СОЦИЈАЛИСТИ
ТРОШЕ
БОРСКО
ЗЛАТО**

СТР. 24—26

ДР ЈОВАН МАРИЋ,
ПСИХИЈАТАР

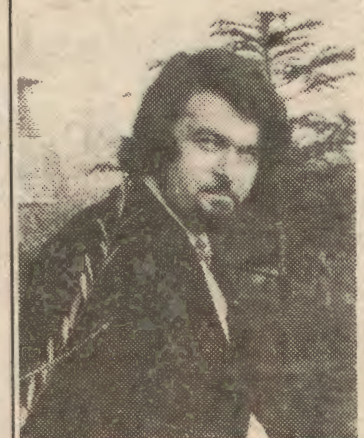
**НИСМО
ЗАВРШИЛИ
ОЦЕУБИСТВО**

СТР. 38—41

САРАМАНДИЋ О
БЕРЧЕКУ

**ЛИСИЦА У
ГОЛУБАРНИКУ**

СТР. 46—48

МАЛА СРБИЈА

СТР. 54—55

ОБРЉАН ОБРАЗ

Свих ових дана скупштинских догађања Шешељеви радикали својски су се трудили у доказивању како број 127 не мора бити већи од очигледно мањег 123, срозавајући тако шансе опозицији у српском парламентау да по први пут од Брозова времена легално потуче његове легитимне наследнике. Игнорисањем посланичке групе војвођанских Мађара радикали су, заправо, отворили брешу међустраничких сумњичења у трагању за четворочланом бандом која је потпомогла изгласавању социјалистичког председника Парламента, иако се знало да без помоћи Мађара другачијег исхода не може бити.

Потоња хронологија показује да социјалисти имају посла са политичким дилетантима и лукаво нуде коску раздора кроз четири неважна потпредседничка места, задржавајући себи право већине у скупштинским одборима са изједначеном позицијом у Већу република. Такву понуду Делос глатко одбија и наговештава да неће делегирати своје представнике ни у Веће република ни у скупштинске одборе, нити пак истицати потпредседничког кандидата. Затегнуто уже непромишљено секу радикали, изјављујући да све хоће што ДЕПОС неће, да би на крају окривили СПО како својом опструкцијом умножава социјалисте у скупштинским телима и Већу грађана.

Крај парламентарне „тужне приче“ мање-више је познат: притиснути ДЕПОСОМ, социјалисти повлаче своју већину из скупштинских одбора и дају предност опозицији у Већу република. На тајном гласању радикали губе потпредседничко место а по истом закону којег су сами иницирали прошле године, с намером да избаце ДЕПОС из Већа република, постају његове властите жртве — не бивају изгласани по вољи својих доскорашњих коалиционих партнера, социјалиста.

И тада, израбоване водоноше, погођене бумерангом којег су сами хитнули, налазе кривца у СПО, ламентирајући му колаборацију са социјалистима расрдљивим коментарима, као „Пинки видео Тита“.

О радикалском Пинкију у коме није било ничег од онога што је добро а тако много разноврсног зла, наравно, прошло се без коментара. Чињеница је, међутим, да социјалисти задњих месеци желе мир; СПО се већ годинама залаже за мир; гласовима социјалиста Воја Михаиловић, унук генерала Драже Михаиловића, изабран је за потпредседника Народне скупштине, што је знак да су социјалисти, најзад, кренули путем националног помирења; СПО је још 1990. написао Декларацију о националном помирењу; социјалисти, кроз Аврамовићев програм, прихватају тржишну економију и приватизацију — а то је и окосница економског програма СПО.

Насупрот социјалистима, радикале још увек не напушта жеља да објаве рат целој земаљској кугли, инсистирајући успут на даљим и дубљим деобама грађана Србије и самих Срба на „патриоте“ и „издајнике“; игноришу Југословенску војску у отаџбини и њеног команданта генерала Дражу Михаиловића, одбијају да гласају за Воју Михаиловића називајући га најпогрднијим именима; радикали заговарају једнаке плате и друштвену уравниловку, што је противно логици тржишне економије.

Е сад, треба ли се у свему супротстављати социјалистима зато што они прихватају нека идентична програмска начела СПО или, треба ли да их се СПО одрекне зато што их прихватају социјалисти?

Тиме се, наравно, не разводњава политички сукоб са социјалистима јер у Србији и даље функционису антидемократске институције старог система са мамутским апаратом власти и насља. И догод буде таквог система, СПО ће му се супротстављати свим средствима политичке борбе у парламентау и изван њега.

Друга је ствар што једно крило ДЕПОСА, или тачније Нова демократија, одустаје од такве борбе. Њихова најављена колаборација са режимом зарад безначајне власти у Влади јесте тамна мрља уједињене опозиције али и још један наук за СПО о будућим изборним коалицијама странака у оквиру ДЕПОСА. Социјалисти су преко Нове демократије добили парламентарну већину, вероватно и стабилну владу, што не значи и да су утемељили власт. Да је којим случајем Душан Михаиловић консултовао Војислава Шешеља, чуо би какав чемер доноси таква власт у којој даље од отирача не можеш да умакнеш.

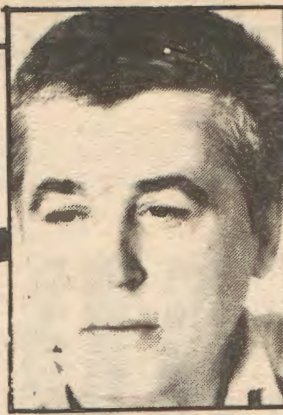
Србија дефинитивно постаје вишестраначка лудница у којој осећање части више не почива на моралним начелима и у којој све мање људи остаје необрљена образа. Има ли томе негде краја?

ПИШЕ: Богољуб ПЕЈЧИЋ

И ТО ЈЕ

ПРОПА

Пише: Миленко ВУЧЕТИЋ

2.

Писмо Бориса Јељцина, упућено Радовану Караџићу и Слободану Милошевићу (ах, та писма из Кремља!), не разликује се, ни у једном свом кључном елементу, од ставова Била Клинтонa (ах, тај мрак Беле куће!) о путевима заустарљања караџићевско-милошевићевске ратне машинерије, проглашених, иначе, само зато што су вашингтонски, за понижавајући и неприхватљив ултиматум.

ЈАЛТА, ЈАЛТА

1.

Свет је од нас, очигледно и заувек, дигао руке.

Ултиматум међународне заједнице босанским Србима био је, по свему судећи, закљон за неку нову Јалту, и Србија је, сада, дефинитивно, зато што је то сама желела, зато што је ту нову Јалту сама изнудила, препуштена чврстом загрљају Русије и будућим много неугоднијим кремаљским налозима и ултиматумима.

Из сумрака дугог неколико година, згуснутог ирационалностима, ксенофобијом, примитивним панславизмом и инатима, а изнад свега смрдљивим калкулацијама стаљино-зомбија и стаљино-носталгичара, ушли смо у деценијску таму.

Запад је бившим социјалистичким земљама широм отворио своја врата, иза којих, уместо мемле прошлости, чекају вредности нове епохе, и кроз та врата су, бирајући прогрес, прошле све некадашње источноевропске совјетске колоније као и све некадашње југословенске републике, али смо ми, заведени лудилом политичких и интелектуалних елита и рафинираним играма преживелих центара моћи стаљинизма, изабрали исток.

Слатки снови, сањани уз напрели глас Грге Златопера („Овде Вошингтон, Глас Америке, говори Грга Златопер“) угушени су у име фатаморгана разних старих и нових Иља Еренбурга („широких словенских душа, широких као степа“) и њихове ледене јаве.

Везујући се за мртваца, за несрећну и трагичну Русију која ће се вечно клатити на ужету разапетом између две своје неизлечиве болести, логорског комунизма и шовинистичког национализма, и у којој ће вечно, као и у Србији, грађанске, либералне и демократске опције представљати мањинско мишљење и расположење и бити проглашаване за трулеж, ми смо, заправо, пристали на некрофилско самовезивање

Историја српства, часна колико је у балканском котлу могуће градити неосенчену и непомућену историјску вертикалу, непоправљиво је унижена и неповратно је поништена, јер су у њој, због накарадног схватања планетарних промена и због неразумног одупирања тим променама, тражене и налажене само сенке и мутне ескападе, чиме је српство гурнуто у дуго раздобље анти-историје.

Ко и рукама и ногама копа да му заштитник и савезник буде тотална беда — резоновали су Европа и Америка, чудећи се нашем неизлечивом самоубилаштву уз звуке балалајке — од беде се ничим не може отргнути.

Нови светски поредак није миниран на Палама и на Дедињу — с тих ката је разорено једино мултинационално европско Сарајево да би се уништио доказ могућности складне мултинационалне заједнице на овим просторима — али за Србију, сведену на памет Пала и Дедиња и на логику топова, у новој светској реалности нема места.

Западу остаје да, прелазним пројектом „Партнерство за мир“, спасава Мађарску, Чешку, Словачку, Пољску, Румунију, Бугарску, Албанију, Хрватску, Словенију и Македонију од потенцијалног повратка на исток.

Неприлике с Русијом, којој је Србија препуштена у уверењу да ће се тако тамо амортизовати црвено-црна антијељциновска коалиција, а и због непоречиве жеље Србије да буде руска губернија, дакле неприлике високог ризика, тек следе.

Мир на бившим југословенским просторима, до кога ће пре или касније доћи, а који је, у овом тренутку, још далеко, биће за српски народ, због плаћене цене, и у политичким, и у економским, и у културним и у моралним равнима, тежи и неподношљивији од рата.

Свет нам је широм отворио своја врата оног часа када је срушен Берлински зид, али смо ми, слепи за узлете Прага, Будимпеште, Варшаве, Софије, Љубљане, Скопља, Тиране и Загреба, а неспособни за рез Букурешта, кренули мимо света.

Руски председник је, готово дословце чак уз идентичне квантификације оперативно-техничких детаља, (даљина на коју се српске артиљерија мора повући, рокови и остало) поновио захтеве америчког председника.

Увреда српства, кад је одређену ствар тражила Америка, претворена је, преко ноћи, када је исту ту ствар тражила Русија, у одбрану српства.

Два непоправљива Црногорца, бар шт се поправног из руског тиче, Радован и Слобо, показали су, како то Црногорци и умеју и воле, да се Србија сагнути неће сем пред Русијом и руском вољом.

Срдачан дочек руских војника на Палама — сраман колико и испраћај с цвећем тенкова из београдских касарни који су ишли на Вуковар — има исту историјску димензију као и срдачан дочек немачких трупа пре пола века на загребацким улицама.

У таквој ситуацији, с таквим готово кичерским изливом кремљофилије, нова Јалта, додуше с дејством суженим за сада искључиво на српски народ, једноставно се није могла избећи.

Ултиматум Била Клинтонa (ах, тај прљави Американац!) остаје „непромишљен потез међународне заједнице“, а исто то у писму Бориса Јељцина (ах, ипак је он Рус!) није ни „непромишљен потез међународне заједнице“, ни ултиматум.

3.

Нема више никакве сумње да је Осма седница била реванш за „не“ Јосифу Висарионовичу Стаљину и за „миш“ Александру Ранковићу, да су тада, заправо, ударени темељи исправљању „неправди“ из времена Информбироа и Брионског пленума, и да је дуго притајена партијско-војна филијала Кремља у Београду, по ко зна када направљеним плановима, на Осмој седници изашла из илгале.

Исход тог класичног сфаљинистичког обратора са тананом и стидљиво артикулисаним либералним опцијама, могућим у датим окол-

ностима, угурао је Србију, која је у то време важила за какав-такав „демократски светионик“ социјализма, у идеолошки, па и историјски заход.

Национална карта са самог руба шовинизма, а ускоро и дубоко у њему, имала је у тој игри, с циљем да превари збуњену и национално фрустрирану јавност, као што је и сада случај на руској политичкој позорници, улогу петог кеца.

Интереси српског народа, и дневни и дугорочни, и максималистички и реалистички, и институционални и ванституционални, и елитистички и популистички, извикивани и лицитирани преко разних наших Владимира Жириновских, од Радоша Смиљковића до Будимира Кошутића, подређивани су од почетка кремљским интересима.

Сабласни кагебеовски поклич с Дедиња да се у Сомалији брани Москва, заокружен је на Палама прихватањем Москве за централу.

Крај Осме седнице, прави њен крај и крајњи њен домет, уследио је ових дана наметањем свету нове Јалте, и тек ових дана је, уцртавањем будућих граница будуће совјетске сфере утицаја, Осма седница суштински завршена.

4.

Дипломатија, на коју се српски народ минулих година ослањао и још се на њу ослања, није, како се обично мисли, непрофесионална, неспретна и конфузна дипломатија.

Све што је у тој важној политичкој машинерији рађено, а што је често деловало лудо

и суицидно, рађено је, заправо, плански и у ходу ка руском загрљају.

Запад је непрестано дрско али осмишљено провоциран — било да Слободан Милошевић одбија сусрет са председавајућим Европске заједнице Вили Класом, било да несудбени директор Градске чистоће Владислав Јовановић назива француског министра иностраних послова Алена Жипеа „младотурком“ — како би се, због приближавања истоку, рушили и порушили мостови са западним светом.

У својеврсни бисер такве дипломатије спада и писмо книнског губернатора Милана Мартића упућено недавно Франсоа Митерану, у коме се председнику Француске, социјалисти, љутом политичком противнику деголизма, држе моралне лекције уз позивање на Де Гола, а бисера те врсте има у изобиљу.

Сигурно је да Милан Мартић није образован човек, да не зна многе ствари из политичке теорије и праксе, да спада у оне српске политичаре који су прочитали више јеловника него књига и да не схвата шта величање Де Гола у придикама Франсоа Митерану заиста значи, али је чињеница да је то писмо отишло из Книна у Париз дан пошто је Милан Мартић боравио у Београду код Слободана Милошевића, што целој ствари даје прави смисао.

Главни и најгласнији заступници кажњавања Србије у Француској су, узгред речено, управо деголисти и њима блиске политичке и јавне личности.

Промашаји српске дипломатије, кад се сабере њен програмирани учинак, а нарочито

у контексту најновијих збивања, нису, све у свему, у професионалном смислу и у погледу успешности обављања стратешких послова, никакви промашаји.

5.

У Србији ће се, кроз неколико година, не деси ли се какво големо чудо — а у чуда ипак треба веровати — варирати вицеве — вајаји из некадашње Румуније.

Шапућаћемо, најчешће, оно познато румунско „Боље да су нас Американци окупирали него што су нас Руси ослободили“ и задовољаваћемо се слободом да шапућемо.

Демократској опозицији не може се приговорити што, упркос својим програмским одређењима заснованим на највишим вредностима западне цивилизације (вишестраначки систем, тржишна привреда, приватна својина, пуне грађанске и политичке слободе), није успела да те вредности и овде наметне и да предупреди „источну болест“, јер за тако нешто нису постојале ни минималне политичке, социјалне и културне претпоставке.

Битке су губљене пристајањима да се излази на изборе, па је и очекивано и природно да се после више изгубљених битака изгуби и рат.

Морални пад неких опозиционих партија, које, више због штреберског схватања политичког маркетинга, а мање из уверења, подржавају нову Јалту и претварање Србије у руску губернију, уклапа се, практично, у свеопште морално посртање.

Туристичке пакет-аранжмане у стилу „Боравак на Палама у ноћи ултиматума! Вотка и кавијар урачунати у цену! Чауре граната бесплатне! Могући факултативни излети на артиљеријске положаје!“ треба; зато, третирати као нови вид туризма.

Виц-мајсторима остаје да на матрици оног „Боље да су нас Американци окупирали него што су нас Руси ослободили“ смишљају сличне вицеове.

6.

Будућност Србије је углавном запечашћена избором Русије за покровитеља и управљача, а како је извесно да Русија ни у следећем веку неће победити себе и да ће, због тога, и даље, још дуго, бити политички и економски на нивоу на коме је данас, Србија је без будућности.

Злоупотреба православља у свему овоме је посебна прича, поразнија и по негативним последицама далекосежнија утолико више што ни српски ни руски црквени људи нису дигли глас против те злоупотребе.

Пред нама су године које смо, макар и симболично, давно оставили иза леђа.

На телевизијским екранима ћемо гледати просјаке с Манхетна и јапи-баћушке из Москве, ићи ћемо на курсеве „Балалајка у шест лекција“ и „Пирожке без брашна, сира и уља на сто начина“, инструктори с оне стране Дрине учиће Шумадинце да играју казачок, извозићемо олово, бакар и злато у замену за „матројшке“ и шубаре.

А могло је боље...

КОМУНИСТИ, МАЈКУ ВАМ ЧЕТНИЧКУ!

У цркви Светог Петра у Риму осећам се потпуно безначајно и недостојном лепоте коју гледам и газим. Размишљам о људима који би могли ово срушити као што су код нас рушили и цамије и цркве, препуне прошлости и лепоте. Како ли би Младић и Караџић са задовољством гађали ову цркву као легло „ватиканске завере“, само да могу. А у Римској базилици, најстаријој од свих у Риму, гледам икону Христа запањујуће лепоте и светлости, за коју кажу да је из Русије, као и многе у тој базилици. Питам се да ли би било могуће да у некој нашој цркви стоји икона из Рима или Ватикана? Не, то је незамисливо. Ми волимо само наше јер нам је, кажу, све најлепше, најбоље, најсветије. Искључиво је код нас врлина, а не мана.

Иначе, у овом другом свету, где људи живе, раде, купују, путују, одмарају, језиво изгледају слике из наше стварности. Све италијанске телевизије и новине преносе изјаву генерала Миловановића, коју је и Караџић потврдио, а који каже да ће у случају бомбардовања сви странци, војници, новинари, радници Црвеног крста и других хуманитарних организација, бити српски таоци, а могућ је и масакр над њима. У том свету то је шокантно, застрашујуће и осећате да то даје потврду њиховом мишљењу о нама као недовољно цивилизованом и примитивном свету, од кога се треба клонити и кога треба онемогућити. Сви просто желе да се то дивљаштво у судству прекине. И у праву су. А код нас кажу „антисрпска завера“, „шире лаж о Србији“ док ми треба да ширимо истину. Па ево, генерали Миловановић и Караџић, управо оваквим изјавама шире истину о Србима и не знам шта би после овога могла да буде лаж о нама.

На телевизији гледам колоне српских тенкова и другог наоружања како напуштају Пале. Нису прихватили ултиматум, кажу, него као неки „руски предлог“.

Није него.

Повлачи се Радован „к'о бела лала“, по ултиматуму, и тек сада видимо колики су то

Пише: **Даница ДРАШКОВИЋ**

ешелони смрти који су убијали Сарајево. Непрегледна колона одлази негде а сваки од њих по ко зна колико зграда је срушио и живота уништио. И данас и пре питам се, са киме су се они борили, шта су горе радили, од кога су се бранили?

Надам се да ће Радован и компанија то моћи да објасне на суђењу у Хагу.

Често водимо разговоре са такозваним „патриотама“ на тему зашто су почели пуцати са Пала на град. Они неуверљиво и нервозно, на крају кажу: „Па они су нам убили свата на свадби. Први су почели“. По тој логици, за сваког убијеног војника Унпрофора у Босни, НАТО је имао разлога за бомбардовање.

То сасвим личи на хрватску причу о Јасеновцу. Када би Срби питали за разлоге Јасеновца, Хрвати би увек потезали убиство Радића у Скупштини, као оправдање за све злочине. Култ смрти уместо култа живота, то је суштинска разлика између нас и цивилизованог света.

У Риму много нашег света. Срећемо их на улици, прилазе, срећни што нас виде, питају где је крај, када ће све проћи. Желе да се врате. Вук се осећа нелагодно, као кривац за њихове судбине. Објашњава, обећава, а сви заједно осећамо да нема много наде. У хотелу гужва, долазе многи да се виде са нама, пријатељи, новинари, дипломате. Бугари нас зову на вечеру, само наших из амбасаде нема. Њих ми не интересујемо. Они су амбасада Социјалистичке партије Србије, а не амбасада Југославије. Стара прича у нова времена. Нама није много важно али њима би требало да буде важно да се промене, да прихвате да држава није само социјалистичка партија Србије него и ми остали који смо део народа кога би они требало да представљају. То је опет доказ за слику примитивне и једнопартијске државе, како нас свет и види.

ОПАЛИ, ЗОРАНЕ

На повратку слушамо вести на радију. Биће бомбардовања, неће бити бомбардовања... Демократска странка позива присталице да иду у недељу на Пале, да са „својим народом“ сачекају истицање ултиматума.

Просто не верујем својим ушима. Као да читам рубрику у „Политикином забавнику“, „Веровали или не“. Хоће Ђинђић мало на брдо. Мора да је читао Његоша и ону причу „Ко на брду ак: и мало стоји, више види но онај под брдом“.

Али Зоране, није то то брдо.

Овде би много више видео да одеш испод брда, у Сарајево. И тамо би био са „својим“ народом, али за то је потребно мало више храбрости. Питам се сви, шта се то догађа с Демократском странком? Обузима их

ANTISEMITISMO

Otto testimonianze-chiave

T'E spresso

LA RIVOLUZIONE AMERICANA, LA PARALISI ITALIANA
DOSSIER DI 25 PAGINE SUI GIOVANI AL POTERE

Ma dove sono i nostri

CLINTON?

ратнички дух на крају рата. То је исто као када би неки партизани 1945. одлазили у четнике. Да ли је Ђинђић необавештен, да ли губи компас или живце? Или просто хоће да оде, да и он опали насумице коју гранату на Сарајево, као што су радили Перчевић, Калајић, Ного, Лимонов, Црнчевић и многи други пошетиоци Пала?

Опали Зоране, не боли то сада.

Болеће касније.

Поштено.

СНОВИ УЗ ТЕЛЕФАКС

Кући ме затекне писмо из Америке. На 6-7 страна пише ми неки стари емигрант како је изненађен мојим антисрпским деловањем, небригом за српски народ, за историјски тренутак спајања српских земаља и тако то.

Читајући писмо сетила сам се мог диеног пријатеља, покојног доктора Веселина Савића. Боравећи у Америци 1988. године, у

цркви у Чикагу држао је предавање нашим емигрантима. На самом почетку им је рекао: „Четници, мајку вам комунистичку...“ настала је гужва, вика и на крају, уместо предавања, била је само свађа са доктором Савићем.

Многи су нам телефонирали из Чикага да нас питају ко је тај човек и зашто је то рекао, а ја заиста нисам знала да објасним. Одбила сам то на његову лудост и жељу да прави скандале у којима је уживао. Међутим, сада ми је сасвим јасно да је његова дијагноза била права. Цела наша емиграција данас пева у комунистичком хору, подржава комунистички режим у Београду, комунистичке генерале и њихов рат са народом и градовима, подржавају све оно од чега су побегли у свет, а нападају и мрзе земљу у којој живе и која им је пружила уточиште. Сви су фанатични борци за „српску ствар“, али само вербално, писмом, телефоном и кад затреба бога-

ми и телефаксом — на скуповима, протестима, уз високе плате и пензије земље у којој живе.

И ништа више од вербалног.

Желе људи да на телевизији, у својим удобним станovima, лепо гледају увече како се ми овде боримо и нестајемо ради остварења неких њихових снова, док њихова деца и не знају где је Србија нити говоре српски језик. Савић је ипак био у праву. „Комунисти, мајку вам четничку“.

Не. Обратно.

У ствари, свеједно је.

БУЛАТОВИЋ МОЖЕ, ТУЛЕ НЕ МОЖЕ

Читам у „Времену“ како моји Црногорци бију старце, Муслимане и траже им да предају оружје које немају.

Витешки, нема шта.

Чудим се да нису до сада то радили и копирали вођу из Србије који по Косову млати, хапси, претреса, пребија па и убија кад затреба Албанце да би их смирио и умирио. Сада то ради и по Санџаку са Муслиманима.

Срам вас било, Црногорци!

Ви који сте јавно делили оружје свим Црногорцима као и Срби Србима у Новом Пазару, Пријепољу и свугде, сада оружје тражите од Муслимана којима га нисте ни дали. Да се разумемо, ја јесам за одузимање оружја али свима а не само онима који га и немају! Добро се сећам када је један мој земљак, Булатовић, прбпалица, пијанац и бес-посличар, прошле године бацио бомбу на кућу угледног грађанина Тула Међедовића у Бијелом Пољу. Срећом нико није убијен, али ни Булатовићу се ништа није десило. Он може слободно да има и носи оружје а Туле Међедовић не може и не сме, него или нека се сели из Бијелог Поља или нека седи и чека, па шта буде!

А обојица су, наводно, равноправни грађани Црне Горе.

Немојте ми само причати да је то зато што Муслимани набављају оружје да би напали Србе или Црногорце. Сви добро знамо да је то лаж, да су они мањина и да за тако нешто немају никакве шансе, све и да хоће. Оставите људе на миру. Не почињите опет кржаве приче под притиском Србије.

Нико вам не верује ништа и нећете успети. Као ни до сада.

„THIS TIME WE REALLY MEAN IT!“

МИН ЊЕТ!

„Цео свет је деценијама чекао да Руси оду, само Срби чекају да Руси доду“

Овај наслов се, као заједљив коментар, појавио пре пар дана у неким италијанским новинама.

Чини се да на најкраћи али и на најбољи могући начин сажима ситуацију у којој су се нашли српски народ и његова држава.

И заиста.

Напетост је, после изрицања ултиматума НАТО пакта, из дана у дан расла. Било је јасно да се Милошевићев владајући естаблишмент итекако уплашио могућих последица бомбардовања, не толико што би рат могао да закачи и Србију — здушним пристајањем на Венс-Овенов план та опасност је још прошле године отклоњена — већ зато што би Карацићево одбијање да уклони оружје и развој ваздушних операција над Босном, у недоглед одложили ма и ублажавање санкција на које деда Аврамов програм рачуна као на једину шансу да успе на дуге стазе.

„СПО“ У РУСКИМ ТЕНКОВИМА

Није, међутим, било јасно да ли ће Милошевићева забринутост, преточена у енергично „завртање руке“ босанским Србима дати резултате. Младић и његови официри на терену су се жустро опирали идеји да предају своју „дику и понос“, топове којима су, углавном по главама цивила — друго је питање да ли и „недужних“, како се то у новинарским коментарима често истиче, јер ми после три године рата више није јасно да ли је ма ко од нас „недужан“ — водили рат већ 22 месеца.

Главни аргумент им је био да Муслимани у сарајевском басену имају 50 до 60 хиљада војника који ће, на пролеће, када отопли и када српских топова не буде окол да као таоце држе и муслиманске али и српске жене и децу у граду, кренути у офанзиву на Илиду и Вогишћу, где су важне војне фабрике, а можда и на саме Пале.

Боље је, оцењивали су у својој тврдоглавој војничкој крволочности, помешаној са самопрезирањем, истрајати и опробати упорност млитавих западњака да своју претњу спроведу него предати главну битку рата.

Пише: Милан БОЖИЋ

Деловало је као да је исход борбе Пала и Београда нерешен и амерички отпавник по-слова је читаве недеље позивао, у групама, београдске политичаре, са једном једином поруком: „This time we really mean it!“ док су његови нижи службеници исељавали дипломатске породице не само као облик политичког притиска већ више из страха од освете Шешелевих јунака којима би породице западних дипломата биле сигурно лакше дохватљив циљ него „јагуари“ и „фантоми“ на босанском небу.

И, одједном Deus ex machina, долазе Руси!

Из чиста мира, када је изгледало да ће као и са свим ранијим резолуцијама и одлукама међународне заједнице Руси на крају, уз мало гунђања, колико да се умири домаћа „пожириновљена“ јавност, пристати на одлуке НАТО-а десило се чудо.

Чудо се чак и објавило, у Јекатеринској сали у Кремљу, током посете британског премијера Москви. Таман су Мејџор и Јељцин завршили разговоре и отпочели заједничку конференцију за штампу на којој је Мејџор, свхатајући себе као руског старатеља, како се, уосталом, последњих година понашају сви западни политичари иоле значајнијег положаја, преузео функцију заједничког портпарола и почео да изговара текст у стилу: „И тако смо се договорили да Срби има да уклоне оружје на 20 км од Сарајева, иначе ће бити избомбардовани!“ када је Јељцин подигао руку и тиме свима ставио до знања да има штогод важно да саопшти. Одмах затим је рекао да Срби, истина, треба да уклоне тешко оружје изван сарајевског басена, али да од бомбардовања нема ништа!

Мејџор је био толико шокиран да је до краја посете направио неколико инцидената и гафова, али је Јељцинова порука остала.

РАМЕ ЗА ПЛАКАЊЕ

Одмах је активиран Чуркин који је посла пар посета Југославији уговорио пребацивање једног руског батаљона у регион Сарајева који би Србима био гаранција да им трупе УН нису ненаклоњене. Босански Срби, који су, препаднути, ипак тражили прилику како да се предају, али да не изгубе част, одушевљено су се предали Русима. Затим је, под паролом „не могу они толико да траже, колико далеко ми можемо да се повучемо“ почело извлачење тешког наоружања које је, до истека ултиматума углавном и уклоњено.

Руски батаљон је, истина, после мало кашњења, јер је — о, чуда снег у фебруару! — мало заглавио пошто су падавине изненадиле Русе, стигао до Пала где су га одушевљени грађани и војници поздравили са уздигнута три прста. И руски војници су одговарали истим поздравом тако да се на екранима чинило да су и на оклопним транспортерима и на улицама Пала све сами СПО-овци.

На жалост, нису!

Како год да било, то јест било да се Јељцинова екипа, притиснута унутрашњим проблемима али и вероватно озбиљно заплашена не толико „елиптоном“ којим целом свету прети Жириновски, већ више његовим изборним успехом, одлучила да мало изиграва пробуђеног руског медведа, било да је чистав аранжман договорен са Американцима којима није до петљања у неки нови рат, а Руси им могу корисно спасти образ, било да се, што је сва прилика, помешало и прво и друго, за причу коју смо испричали то није битно.

За причу коју смо испричали, а коју сте, уважени читаоци, могли и сами да пратите из дана у дан, битно је ваше искрено признање да вам се допала.

Допало вам се, признајте, како су Руси, попут коњице у америчким вестернима — сто доказа да се цео свет американизује — уле-

тели у последњем тренутку и спасли вас када вам се већ чинило да сте изгубљени.

Е, у томе је лепота али и трагедија ових збивања у и око босанског лонца.

Кумулативни ефекат три године рата за Југословенско наслеђе је такав да сваки балавац у некој скопској улици може да дохвати камен и да га завитла ка Србији, тврдећи да спроводи неку резолуцију ОУН и брани Муслимане од покоља, а да не говоримо о НАТО пакту који има и азионе. Рат који је, на око, војнички у потпуности добијен, изгубљен је политички, такође потпуно. На један потпуно перверзан начин писац коме је „стрепња дубља од наде“, пројектант Милошевићевих радова доказао је, да је у праву, и смеје нам се из свог политичког гроба. Срба изгледа да заиста у рату добијају, а у миру губе, како је Ћосић волео да тврди.

Зато нам наша браћа по роду и вери али и по нечему још важнијем — они су као и ми једини поражени у хладном рату који је беснео светом четрдесет година — дођу као једино „раме за плакање“ као последња наша синагога и последњи Рим.

Мало шта ову туборну слику Српства васколикот може да улеша.

На фону „доласка Руса“ и одласка у неповрат политичких шанси да се формулише нека активна и агресивна спољна политика која би нас ако не помирала а оно бар приближила западном свету, маневрише се, споро и мучно на унутрашње политичком плану.

ЋИЊИЋ ЧЕКАО БОМБЕ, ДОЧЕКАО РУСЕ

Тек сада, после скоро годину дана мучења после пропасти Венс-Овеновог плана назиру се контуре заокрета. Режим је дефинитивно уобличио свој заокрет ка „миротворству“ и одвајање од радикала, односно приближавање демократском опозиционом центру. То међутим долази касно, без стратешке визије, више као тактички маневар да се живи у новом оделу, као покушај да се уведе „свежа крв“ кроз кокетирање са демократском опозицијом. Пошто се дебарасирао ратног савезника — радикала — режим покушава да себи прибави мирнодопске савезнике за које рачуна да ће му прибавити легитимитет у земљи и благонаклоност Запада.

Истина, један такав савезник је режиму — о ироније! — већ помало измакао, заменивши место са њиме. Ћињић је, окренувши свој политички брод ка изборном успеху истовремено и изменио, на плану националне политике, места са СПС па сада делује да је СПС у том погледу негде између ДС и СПО.

Као врхунац политичког театра и себи својственог осећања за политички маркетинг, Ћињић је на челу једне делегације отишао на Пале да чека бомбардовање а испоставило се да је дочекао Русе. Немамо извештаја да ли их је поздравио са три уздигнута прста.

Ову чудну тројку — СПС, ДС и СПО, односно ДЕПОС, чекају следећих дана озбиљна политичка искушења. Први у тројци је намерио да остале, користећи мешавину позивања на патриотске дужности као и природну халавост наших опозиционих челника који се, ето, већ четири године нису огревали ни за какву власт осим општинске, која није довољна да нахрани гладна опозициона уста, натера да заузму Шешељево место, и то чак

уз знатно боље услове јер се сада нуди и стварно учешће у влади и државним институцијама.

Једино што опозицију може да спасе од пренагљеног улетања у коалицију је шкртост власти.

Пренагљеног, кажем, јер, овако или онако, после следећих избора на којима ће се језичак на ваги бирачког тела сигурно померити још мало ка опозицији али свакако недовољно да се од владајућих социјалиста у потпуности преузме власт, пошто коначно, она не почива само на парламенту него и на многим другим институцијама које се не могу преузети пуким изборима, опозиција би морала да уђе у неку врсту коалиције.

ЗАШТО И КАКО У КОАЛИЦИЈУ

Питање је, дакле, само одабира политичког момента када ће се то учинити. Да би ефекат по укупна кретања у земљи био најбољи, ваља то учинити тако рећи тик пре но што земља упадне у хаос латиноамериканизације и владавине ратно-шпекулантске мафије. Наравно, улазак у поделу власти од тог тренутка не би имао особит значај за квалитет живота грађана, али би зато режим тада био максимално ослабљен и то би била прилика за највеће структуралне промене које су уопште достижне.

Природно је, међутим, запитати се: „Како одредити тај тренутак?“ Шта ако процена буде погрешна и демократска опозиција се за једно годину или две нађе у власти већ велико контролисаној од ратно-шпекулантске мафије? Осим тога, грађани имају право да буду незаинтересовани за више циљеве. Ако би им улазак опозиције у власт сада и одмах, олакшао живот бар за коју десетину процената, они имају право на то, без обзира на замисљени пројекат реконструкције друштва коме су потребне најбоље претпоставке.

Наравно, одлука опозиције да ли да уђе или не, у коалицију неће зависити од овако суптилних мудровања већ од процене да ли власти, у овом тренутку, нуде довољно.

У свим преговорима и договорима који су до сада вођени, власти примењују све трикове вежбане деценијама по политбирокарским академијама наука. Сваки потез посматрају одвојено, одбијају да кризу посматрају у пакету и све главне спорне тачке договоре са опозицијом у виду једног споразума.

Трик са минутним избором Томића за председника изнервирао је и најблагородније међу опозиционарима. Произвођење нове посланичке групе Нове демократије, која служи као тактичка резерва за коалицију ако су велике странке незадовољне понудом, прст је у око онима који желе да преговарају о целини кризе у земљи. Конечно, и понуде које власти чине тичу се само конкретних министарских и функционерских места а не концепције и политике нове коалиционе власти.

Како ствари сада стоје, од коалиције неће бити ништа осим ако, у чему су актуелне власти шампиони, не буде креирана илузија да је политички договор око концепта програма за излазак из кризе и повратак у свет постигнут. И у томе долазак Руса може одиграти своју улогу. Ћињић је већ на Палама, Вук и Милошевић су још увек овде, али, сачекајмо.

АМЕРИЧКО-РУСКИ ДОГОВОР

СПАСАВАЊЕ ОБРАЗА

Ма шта данас говорио Радован Караџић, у ноћи између прошле недеље и понедељка, уз то потпомогнут и готово јастребовским изјавама Зорана Ђинђића, Ултимаум НАТО пакта чије испуњење није поништено, дошао је и као резултат неиспуњених обавеза председника босанских Срба.

На дан 27. августа 1992. године у Лондону, на крају одржавања Конференције о бившој Југославији, Радован Караџић и Никола Кољевић заједно са представником овог скупа са супротне стране британским државним секретаром потписали су споразум о повлачењу тешког наоружања око четири босанска града. Био је то уједно и једини документ Лондонске конференције са потписима одређених личности.

ЗАБОРАВНИ ПОЛИТИЧАРИ

У овом документу се дословно каже:

1. „Да ће босански Срби у року од 96 часова обавестити представнике УН о груписању свог тешког наоружања, око 4 града: Сарајева, Бихаћа, Горажде и Јајца. Овако груписани ће затим у периоду од 7 дана бити стављено под стално осматрање представника УН. Босански Срби са своје стране очекују да ће сличном поступку прибећи и босанска влада, али не постављају ово као услов за сопствену акцију, која ће бити унитарна. Босански Срби такође преузимају обавезу да тренутно прекину употребу овог оружја и из њега не отварају ватру.

2. Босански Срби пристају да у преговорима између три босанске стране покажу спремност да се повуку са значајног дела територије која је данас под контролом њихових снага“

Ова потписана обавеза као и многе друге, додуше непотписане које је давао Радован Караџић (баш као и друге зарађене стране) остале су мртво слово на папиру и нема никаквог разлога не рећи да су потписници у тренутку стављања свог имена испод овог споразума унапред знали да га неће испунити. Никада касније чак нису сматрали за потребно да га уопште помене и да дају било какав разлог — мање или више убедљив — зашто су прекршили реч. Гажење сопствене речи је чак постао симбол њиховог понашања. Што је још занимљивије и можда чак спада у сферу куриозитета, мада не и несбјашњивог понашања, Миодраг Перишић, члан најужег руководства Демократске странке недавно изјављује на београдској телевизији

Руси и Јељцини су желели да се врате на међународну сцену пре свега као равноправни партнери Американцима и Клинтону. Америчком председнику је то свакако добродошло: није морао или неће морати да употреби борбене авионе, сачуваће при том углед јаког и одлучног лидера, а и ојачаће улогу Јељцини који му у овом часу највише одговара у Москви. Наиме, у Јељциновом писму Милошевићу (до сада необјављеном) није било великих православених речи ни подршке „браћин Србима“...

Пише: Гордана ЛОГАР

да „никакав документ у Лондону није потписан“. Господин Паришић је, иначе, заједно са Зораном Ђинђићем провео ноћ ултиматума (првог?) на Палама, а у Лондону је био у својству министра за информације (!) тадашње владе Милана Панића и у сталном и непосредном контакту не само са премијером већ и тадашњим председником СРЈ Добрицом Ћосићем.

Није зато никакво чудо да Андре Фонтен, харизматични уредник „Монда“ и један од најугледнијих новинара не сам у Француској, у подужој (објективној) анализи босанских неприлика, непосредно после постављеног ултиматума НАТО пакта, изражава и овакву сумњу: „Каква је, на пример, идеја да се преговара са људима оптуженим за ратне злочине? Ко може да прихвати њихов потпис?“

ПРОТЕКТОРАТИ НАД ГРАДОВИМА

Оно што је у овом тренутку велике неизвесности, непосредно после ноћи између 20. и 21. фебруара, посебно занимљиво за свакога ко је ипак спреман да анализира све оно што је Ултимауму предходило, јесте помиња-

ње у Лондонском, потписаном, документу још три друга града: Бихаћ, Горажде и Јајце. У то време Мостар још није био руина, Сребреница се није поистовећивала са Герником. Није било ни резолуције 824 о „безбедносним зонама“ где су осим Сарајева још Тузла, Бихаћ, Жела, Сребреница и Горажде. Ако се, дакле, крене од докумената Лондонске конференције у којима јесу неки параграфи промењени због промењене ситуације на босанским пољима смрти, али је суштина остала (коначно, у лондонским папирима је установљена Женевска мировна конференција) онда је лако утврдити да је и Резолуција 824 у својој бити зачета баш у британској пресотоници. Очигледно је да „страни“ преговарачи, УН и ЕУ, нису у кош бацили текст докумената који су потписали Караџић и Кољевић занемарујући, дако, њихова обећања.

Уколико се следи ова логика и историја ратовања и преговарања онда је јасно да Бихаћ и Горажде који су поменути тог 27. августа 1992., уз додатак још три нове градске тачке, могу да доживе судбину ултиматума НАТО пакта примењену засад само на Сарајево. Ако се иде и даље онда се овој идеји, зачетој у Лондону, може приписати и каснија одлука Европске уније да се Мостар стави под њен протекторат.

Политика заштите градова очигледно је обновљена после масакра на сарајевској пијаци који је био само повод да се врати свим старим механизмима и предлозима и ојача новим какв је био Ултимаум. Многи посматрачи босанске трагедије су чак у протекторатима над градовима видели могућно, постепено, утишавање оружја. Још у септембру у „Српској речи“ на пример, професор међународног права из Београда др Војин Димитријевић је говорио: „Кад смо се овде у многим стварима већ приближили или ушли у средњи век, онда би можда из тог времена требало бар узети и нешто што није било тако мрачно — слободне градове који су се развијали и на крају прстали стециште сусрета разних народа“.

РУСКО—АМЕРИЧКИ ДОГОВОР

Највероватније да је стварање слободних градова у Босни веома неизвесна будућност, али је свакако опција која у УН и ЕУ није одбачена. Питање је, међутим, како је после свега што се десило и после толико заузетих територија и „измењене структуре становништва“, остварити. Поготово ако је први услов

The London Conference

Лондонска конференција, август 1992: још пре годину и по дана Караџић и Кољевић потписали су споразум о повлачењу тешког наоружања око четири босанска града — Сарајево, Бихаћ, Горажде и Јајце

At a meeting with FCO Minister of State Douglas Hogg, Drs Karadzic and Koljevic representing the Bosnian Serbs signified their agreement to the following:

i That the Bosnian Serb side would notify to the UN within 96 hours the positions of all heavy weaponry to be grouped around the 4 towns of Sarajevo, Bihac, Goradza and Jajce, this grouping to be completed within a period of 7 days. The weaponry once grouped would be put under the continuous supervision of permanent UN observers. The Bosnian Serb side would expect the Bosnian Government to take reciprocal action, but would not impose this as a precondition for their own action, which would be unilateral. The Bosnian Serb side further undertook with immediate effect not to initiate fire from any of this heavy weaponry.

ii That the Bosnian Serb side recognised that in negotiations between the three Bosnian parties, they would agree to withdraw from a substantial portion of the territory now under the control of their forces.

*W. Hogg
27/8/92
Bogdan
Korjicki
Miroslav
Korjicki*

престанак ватре и повлачења оружја. Може ли се стратегија ултиматума продужити и преносити даље, с места на место или ће се прибећи нечим другим? У целом приступу биће од великог значаја „руски фактор“, јер је тешко, на пример, замислити да ће 400 руских војника УНПРОФОР бити премештани с места на место да би спасли образ „браћи Србима“ како се овде најчешће и сасвим еуфорично тумачи Јељцинов потез.

„Руски фактор“ се, међутим, може тумачити и као договор између Јељцина и Клинтона што у целој ствари изгледа највероватније. Не постоји у историји међународних преговора да се осим услова, компромиса и договора није убацивала и такозвана димензија „спасовања образа“. у босанском случају ову карту су, у корист Караџића и Милошевића, одиграли Руси, али не првенствено као православци и традиционални пријатељи, што углавном није спорно и сасвим је добродошло.

Имајући нуклеарно оружје које обезбеђује и даље статус велике силе бар са војног становишта, Руси и Јељцин су желели да се врате на међународну сцену пре тога као равноправни партнери Американцима и Клинтону. Америчком председнику је то свакако добродошло: није морао или неће морати да употреби борбене авионе, сачуваће при том углед јаког и одлучног лидера најмоћније нације, а и ојачаће улогу Јељцина који му више одговара од било кога другог у овом часу у Москви. Готово исти аргументи могу се дати и за Јељциново понашање. Оваквој врсти претпоставки иде на руку и околност да овде није, бар у првим врућим данима (а не зна се да ли ће бити) објављено Јељциново писмо Милошевићу. Да је у њему било великих православних речи и традиционалне подршке храбрим Србима што се боре за праведну ствар против западних јастребова — извесно је да не би остало тајна.

Због свега тога се поставља и реално питање имају ли западни савезници и План Б, у којем се предвиђа шта ће се чинити не само после бомбардовања већ и ако га не буде. Вероватно да ће руско-америчка веза и у наредним данима бити кључни фактор, а готово је извесно — ако бомбардовања не буде — да се слична стратегија, са тактичким изменама може употребити и за престанак опсада других босанских градова. Нарочито после вести да је у недељу Тузла била гранатирана. Да ли је то одиста постепено приближавање миру, упоредо са преговорима у Женеви, тешко је рећи из поростог разлога што је овде много оних који не поштују речи. Силу, међутим, изгледа најбоље разумеју.

УЛТИМАТУМ

БИХ ПОСЛЕ ДАНА „Д“

ЈЕДИНИ КРИВАЦ — ВО

„Сви наши дани у Сарајеву носе ознаку Д. Тако је било до сада. Послије повлачења бар једног дијела српског тешког наоружања око нашег града можда ће се та ознака промијенити, али у неке битније промјене ја лично не вјерујем“, каже Касим Ефендић, члан Штаба цивилне заштите Сарајева послје истека ултиматума босанским Србима и додаје да он није вјеровао у бомбардовање њихових положаја без обзира што се око тога дигла толика бука:

„Овдје нема нафте, нема злата, нема опипљивијих америчких нити западноевропских интереса и њима се не исплати да се упуштају у било какав ризик. Били су наивни сви који су вјеровали још на почетку рата да ће свијет војно интервенисати против окупатора Босне. Мислим да је крајњи циљ једног броја земаља да се што је могуће више прориједи муслиманско становништво како би му се дао некакав резерват у коме ће да тавори и једва биолошки преживљава. Не кажем ја да свијет воли Србе и Хрвате. Далеко од тога, али је чињеница да је тај исти свијет веома дуго гледао кроз прсте и српској и хрватској политици. То је у БиХ однијело преко 200.000 живота. О рањенима, протјеранима и душевно поремећенима да и не говорим. Тешко је више вјеровати том свијету који гледајући трагичне сцене са ратишта лијечи сопствене комплексе и себе на тај начин диже на цивилизацијски пиједестал упирући прстом на народе на овим просторима и проглашавајући их у најбољу руку полудивљацима...“

Не крије, исто тако, да је код становништва у Сарајеву било веома много страха од евентуалних промашаја и стално понавља да је тај страх потискивало увјерење да до бомбардовања српских циљева неће ни доћи.

Сличних прича могло се ових дана чути на претек. Људи су, ипак, за сваки случај очистили склоништа и припремили се и за евентуалне промашаје снага НАТО-а. Заправо, само су користили искуства стечена током бомбардовања њиховог града у току претходних 22 мјесеца.

ВО — ЈЕДИНА ЖРТВА

Ко се више плашио бомбардовања — Срби са Пала или грађани Сарајева? По понашању рекло би се — они други. При таквом сазнању стаје свака логика и, рекло би се, почиње свијету тешко схватљива загонетка. На Палама је, како је ТВ гледаоце, обавијестио Ристо Ђого, била свечарска атмосфера. На

Тренутак истицања ултиматума НАТО-пакта по много чему је подсећао на дочек Нове године. Било је ту и окретања ражња, и ноћног скијања, а војка је тај историјски тренутак дочекала у лежерној и опуштеној атмосфери.

Пише: Ејуб ШТИТКОВАЦ

ражњу се окретао во, пило се до миле воље и пјевало. Наложена је логорска ватра, а организовано је и ноћно скијање на Јахорини (у оквиру туристичке понуде). На чистом планинском ваздуху мириси печења далеко се осећају. Како су се у свему томе осјећали страни извјештачи, који су дошли по сасвим другу версту „материјала“, није тешко претпоставити. По оцјени једног од њих Срби су на тај начин исмијавали НАТО и додаје:

„Били су сигурни да неће бити бомбардовања послје акције руске дипломатије и то је био довољан повод да направе нестварну фешту. Имаћу шта да пишем наредних неколико мјесеци...“, каже он поприлично дискретно.

У сваком случају, свијет је могао да види двије велике представе; једну у бази Авиано у Италији, гдје су се авиони НАТО-а „тимарили“ и припремали за задатак, а техничко особље и пилоти показивали спремност да га изврше и „погоде чак и чашу око Сарајева“, и

другу на Палама, гдје им је во на ражњу одговарао на свој начин.

Да није било **Моме Капора** на Палама свијет би остао у увјерењу да се нешто слично никада није догодило у историји. Он је подсјетио да је персијски цар **Дарије**, у старом вијеку, заробио племе Скита, и да је његове припаднике сабио у једну додину како би их у цик зоре ликвидирао. Наједном се чула граја, галама и смијех. Један од извиђача је отишао да види шта се догађа. Вратио се и саопштио цару да Скити јуре зеца. Дарије је, онако царски, саопштио да нема никакве сврхе ратовати против таквог народа, По томе испада да је давно заборављене Ските спасио зец.

Већ кружи анегдота да су авиони НАТО-а надлијетали Пале и, када су снимили вола на ражњу, саопштили су претпостављенима да више не желе да надлијећу те просторе и од тада су почели да одбијају да једу храну из конзерви. Тиме је задат тежак ударац овој војној алијанси.

ПОЖУРИ ПОЛАКО

Мало је ко вјеровало да ће бити бомбардовани српски циљеви око Сарајева поготово после повлачења једног дијела наоружања. Истина, мало су коме били убједљиви разлози неповлачења другог дијела због навремена и „других техничких разлога“. Ултимаатум, између осталог, није донесен дан уочи најављеног бомбардовања. Тешко наоружање се могло повући много раније уз остављање нужног броја топова и тенкова, који би били довољна брана другој страни да заузме српске положаје. Но, одуговлачење је имало посебан ефекат. У првом реду свијету се хтјело рећи да се на балканском и босанским просторима ниједна замисао те врсте не може спровести како, се то нареди већ како „Бог одреди“.

Снијег је у овом случају одиграо изузетну улогу као разлог неповлачења комплетног тешког наоружања. Сарајлије, пак, кажу да су се ти исти тенкови и топови кретали по много тежим временским приликама. Дакле, старом међусобном неповјерењу додато је још једно. Но, САД и неке западноевропске земље су очигледно више него упорне да се премјести комплетно наоружање како би Сарајево било у потпуности безбједно. Заборавља се, међутим, при томе да српске оружане снаге имају оруђа из којих могу гађати овај град и са удаљености од 50 километара, како су изјављивале високе војне личности. Другим ријечима; удаљавање тешког наоружања 20 километара од града није никаква гаранција. Наравно, уколико би се са тих простора повукле снаге УН.

Оно што пада у очи јесте чињеница да српска страна није крила потпуно неповјерење у припаднике УНПРОФОР-а, као гаранције да муслиманске јединице неће запосјести њихове некадашње положаје. У помоћ је позван руски батаљон „плавих шљемова“ из Славоније па је дошло до подјеле и мировних снага на „наше“ и „њихове“. По томе, руски војници ће штитити српске интересе, а већина осталих „плавих шљемова“ друге стране. То наводи на помисао да Русија на просторима БиХ добија своју интересну зону, а САД

своју. Уз то, поставља се питање колико је уопште мудро и ефикасно да у босанскохерцеговачком рату било која држава, посебно моћна, држи православну или муслиманску страну. У најмању руку је неупутно да се у мировни процес укључује било која земља која се сврстала уз једну од страна у рату. То се посебно односи на Турску и Грчку.

У неку руку Русија се, као битан чинилац у међународним односима, може донекле изузети, али њено отворено сврставање уз српску страну изазива подозривост и неповјерење у западном свијету па је вјероватно и због тога њена дипломатска активност била до сада на ширем плану у заплету.

Може се рећи да је она у овим драматичним тренуцима одиграла пресудну улогу. О томе постоје два тумачења. По првом, Американци су коначно схватили да руски утицаји на српску страну могу бити много ефикаснији од било какве пријетње најмоћније силе. По другом тумачењу САД су са Русијом, чија се снага не може потцјенити, жељеле да на неки начин подијеле одговорност. Постоји, чак, и треће тумачење да је амерички предсједник **Клинтон** „поклолио“ дио дипломатског простора **Јелцину** како би се показало да његова земља није мачији кашаљ.

Без обзира на сва та тумачења остаје чињеница да се руска дипломатија убацила у воз у последњем тренутку и да нису била узалудна балканска путовања замјеника шефа руске дипломатије **Виталија Чуркина**.

ПРОРЈЕЊИВАЊЕ НАРОДА

Пошто је прошао дан „Д“ лакше се може анализирати шта је НАТО ултимаатумом хтио да постигне и да ли су његови челници заиста имали жељу да бомбардују српске циљеве око Сарајева. Судећи по изјави првог човјека ове алијансе **Манфреда Вернера** сви су одахнули када су Срби почели да повлаче тешко наоружање. Одахнуо је и амерички предсједник, а чини се најсрећнији човјек је био специјални изасланик генералног секретара УН **Јасуџи Акаши**, који би као Јапанац тако нешто и најтеже доживео из више „историјских разлога“.

Дакле, сви су одахнули укључујући чак и муслиманско руководство у Сарајеву, које је дуго инсистирало на том бомбардовању. Карактеристичне су ријечи предсједника босанскохерцеговачке владе др **Хариса Силајџића**

да такво бомбардовање није у овом тренутку неопходно с обзиром да би били угрожени и припадници мировних снага УН као и цивили. С обзиром на његове раније изјаве ово је огroman заокрет.

Босанско-муслиманско руководство је почело више да размишља о последицама тог бомбардовања него о самом чину. Дошло се до закључка да је најлакше изручити бомбе и ракете на српске положаје. Поставило се питање: шта послје тога? Сигурно је да би услједила одмазда, а западне силе нису спремне да шаљу пјешадију у босанске гудуре. Значи, поново би се нашле једна наспрам друге српска и босанско-муслиманска армија. Исход нових сукоба није тешко претпоставити с обзиром на позиције једних и других.

Остаје једино сигурно да ће у Сарајеву, после свега што се догодило, лакше да се дише уз све старе невјерице и бројна питања. У првом реду да ли је НАТО-у било потребно ангажовање толиког броја авиона за евентуално бомбардовање српских циљева, осим ако предвиђена акција није имала много шире значење, а то је њено проширење на сва подручја у Бих која имају третман заштићених зона.

Друго, зашто је требало чекати 22 мјесеца да би се једна таква дипломатско-војна „офанзива“ предузела. Сарајево је, по ономе што је показао овај ултимаатум, могло да се спаси од разарања. Пред том чињеницом неће се моћи опрати ниједна од моћних држава које сада ствар преузимају у своје руке. Дакле, лијек за рат постојао је много раније. Ако се то има у виду онда би се ријечима **Касима Ефендића** могло само додати да је некое било стало до прорјеђивања не само Муслимана него и других народа у БиХ.

Сигурно је да је једном дијелу свијета било веома стало да се што је могуће више истроши наоружање бивше ЈНА, које је остало у овој централној републици бивше Југославије.

Ако је и једна од ових претпоставки тачна онда се то, исто тако, може подвести под генотид. Осуђивати само међународну заједницу било би у најмању руку некоректно, али њен удео у свим збивањима је и те како велики; било да се ради о неорганизованости или незаинтересованости — свеједно. После свега што се догодило остаје вијест године: На Сарајево више не падају гранате. Ако таква вијест буде могла да се објави и о другим градовима народи у БиХ ће, бар извјесно вријеме, одахнути.

А сарајевским медијима, међутим, често се може чути информација да су српске снаге најбоље тешко наоружање премјестили на нека нова ратишта у западној Босни, а да су оставиле оно које више није за употребу. Све остаје отворено.

ВАКИЋИ, СЈЕМЕ ВАМ СЕ ЗАТРЛО!

Пишем вам непосредно подстакнут говором дежурног патриоте, боксера СРС-а друга-четника Вакића и гомиле сличних небулоза које износе отпуштене режимске слуге у скупштини.

Човек сам из Бајине Баште, места које је било нападнуто (?) 16. 01. 1993. Човек сам који је девет месеци као „резервиста“ поред и преко Дрине гледао очима „праведну борбу српског народа за самоопредељење и вековна огњишта“; човек који је био у групи „издајника“ која је одбила да митраљира збег жена и деце, унезверених, гладних и промрзлих; човек сам од Срба каквима је свет до појаве С. Милошевића све Србе сматрао. И не могу више да ћутим. Не могу, јер видим да режим хиљаду пута понављаним лажима убија разум и све што смо учинили и знали о ојађеном српском, светосавском народу. Једини циљ овог режима је одржање власти преко несреће свога народа, тако да, у ћутању и гледању ТВ-а и сам себе питам јесам ли ја то све видео или антисрпски сањао? И када сада чујем како се један злочинац и чувар фотеље Слободана Милошевића, Радован Караџић, позива на вековну историју, част и образ српског народа. стид ме што сам Србин. Друже Радоване, то што си ти учинио српском народу, што си убио нашу моралну чистоту, нашу част и образ пред светом, служи српском режиму и његовим партијским интересима, нека ти је богом просто. Нисте ви, Слобо, Радоване, Војо, Аркане и Биљана одбранили српски народ, него сте запрљали част, образ, поштење, праведност и истину о нама. Тај кредит се не може вратити. Никада Србин није радио ово на шта сте га ви натерали преко банди наоружаних криминалаца које посласте преко мостова.

ВОДИТЕ КУРВИНСКУ ПОЛИТИКУ

Слушам боксера Вакића. Каже човек, не трепнувши, да су добровољци СРС одбранили Склане, а остали су закаснили. Лажеш, друже Вакићу! Ти ваши добровољци пуштени из затвора у време милости СРС-а код СПС-а

„Не причај, друже Вакићу. Ћути, Скупљај штаке и протезе, чарапе, све. Ти, твоје воће и ознојени носачи ковчега из „удружења Срба из БИХ“ у Бајиној Башти и диљем Србије, помажите сирочиће! Дужини сте им да не можете платити никада! Дођи на кржаве дринске мостове, скини шубару са петокраком и ћути. Ућуткај трубаче који шетају тим мостовима, свирају у част „победе“. Нема победе, Вакићу. Пораз је ово највећи. Могу да схватим да неко све и свашта ради мом народу, могу и хоћу да браним мој народ, али нећу да и мој народ буде геноцидни, народ убица жена и деце“...

(Из писма стиглог на адресу „Српске речи“)

повели су прљава и крваво коло клања и бешчашћа преко Дрине. Као звери су се сручили на голоруки народ! Палили и пљачкали, преводили промрзле збегове, а Србија је невесто, као „примала избеглице“. Убијани су људи, вредни и поштени црви, иако су све прихватили — промену имена, вере, сва понижења: циганска и муслиманска села збрисана су са лица земље, натенане и без отпо-

ра. „Ослобођена“ је и Сребреница, опљачкана и опустошена, па сада елита пљачкаша. држи кафиће, стругаре и продавнице по Бајиној Башти заштићена од налогодаваца, тј. од власти.

Теше ме бројни примери спасавања и помагања Муслиманима од стране Срба, комшија, колега, суграђана, немоћних да зауставе сулуду и насилну државну политику. А онда, месеци бомбардовања преко Дрине — „подвизи“ који сам немо гледао нагрђен и постиђен — ловци, снајперисти, стрелци и доушници МУП-а и ДБ-а, опкладе за скидање човека са сена, копача на њиви, па гађање ноћу бедних жетелаца на основу дневних кола... Јутарња прања крвавог моста; добровољац (је ли то ослободилац, Вакићу) „змија“, луди и дрогирани кољаш који се везан тресе у недостатку посла; па чувени ратник „четник“, који је пар пута ратовао и са ове стране моста, силан од државне милости и почаста. Кољач и убица заробљених. Је ли то прототип Србина, тог новог, социјалистичког, радикалног?

Морал српских доктора и сестара у дому здравља Бајина Башта, који примају човека без носа и шију, пошто је одбацио активiranу бомбу из џепа, испливао, а они га вратили на клање. Наравно, пошто му завире у гаће. Ни један жив за размену за живе Србе. Је ли то српство и православље? Његошево, гусларско чојство и јунаштво? Арлаукаћете, пошељељити знам — други рат, и они су нас, они би нас... То психолози лако објасне. Ви сте другови, због очувања своје и туђе власти, изумели превентивну самоодбрану, ви сте згазили част и образ српског бића, јер вама то иначе ништа не значи. Српство, мислим. А ја вам кажем у име већине Срба: да је прво једна српска глава пала, једна српска кућа изгорела преко Дрине, да је српски народ на образ мобилисан, не би рат са шаком јада Хрватима, и, Муслиманима, трајао ни два месеца, а камоли, ево, три године. Но, све је ово тешка и курвинска политика, не рат. Оставимо сватове и сличне удурме државне безбедности (СФРЈ).

Сетим се слике како српски војник 1912. год. чува кућу турског аге да је неко не би опљачкао и осрамотио српску војску. А овде су неки другови добровољци, зарад своје крваве плате, палили и пљачкали празне куће, месецима, па сада избеглице немају где. Поручили све џамије, тражили опроштај од попа да бомбардују цркву са женама и децом на Височнику. А цркве читаве и у спаљеној Кравици, спаљеним Факовићима... Где изгубисмо веру, ако изгубисмо образ, Вакићу? Поштени добровољци и сада ратују ћутке, или су пали, или моле власт и час за штাকে, али сигурно немају фирме, нису посланици и бизнисмени.

ФРЕНКИ ЈЕ ИЗНАД СВЕГА

Јесу ли Скелане спасили оних двадесетак „орлова“ што театрално наоштрише нарамак ножева, па кад чуше да ката Језеро није град за пљачку (а то су им рекли кад су их пустили из затвора по Војводиној поручбини) много се разочараше? Јесу ли то они што растурише сушаре избеглих Срба, из српских кућа вадише струјомере и цеви, пошто су оне остале већ „чисте“? Јесу ли то они са силним годинама робије и поклон-слободом за прљави посао? Какав је сада, у време немилости, прилив „добровољаца“ из ЦЗ-а, Падињака, Пожаревца...

Не причај, друже Вакићу. Ћути. Скупљај штাকে и протезе, чарапе, све. Ти, твоје вође и ознојени носачи ковчега из „удружења Срба и БИХ“ у Бајиној Башти и диљем Србије, помажите сирочиће! Дужни сте им да не можете платити никада! Дођи на крваве дринске мостове, скини шубару са петокраком и ћути. Српски је то и није издаја, чак ако ти то и твој војвода каже. Ућуткај трубаче који шетају тим мостовима, свирају у част „победе“. Нема победе, Вакићу. Пораз је ово највећи. Могу да схватим да неко све и свашта ради мом народу, могу и хоћу да будим мој народ, али нећу да и мој народ буде геноцидни, народ — убица жена и деце... А седморо их се једном купало с ону страну Језера... Нису ме тако учили, нису ми тако причали моји стари. А наслушали смо се вриске преко моста, прича о витезима српства који за дамски пиштољ секу, силују, пале, бију се међусобно...

Тешко ти је, Вакићу. Искоришћени сте за прљавштину, а онда одбачени, хапшени. А сада, када вам је ваш Слобо ударио по прсти-ма, ви опозиционарите. Само то бедно изгледа — пљувати по себи од јуче. Увек је тешко бити курва. Остављена, поготову. Али, чак и то, кад Војс и Томо реше, може да се угура у програм странке која потреса кости часном Баји Пашићу, врећа српство и часну радикалну странку. И жао ти, кажеш, хапси вас и Френки, „човек одговоран само Слоби“. И о њему која реч. Командант посебних јединица МУП-а, силник и кабадахија, добро плаћен за оно што ради. Човек чији људи по босанским рововима мотком утерују патриотизам слубе-ним мештанима и часним добровољцима који разваљују куће и терају српски народ у одбрамбени рат, пошто су му од мирног комши-је направили муџахедина и крвника; човек који батина оне који случајно помену да није у реду да нема горива за дете до болнице, а „они“ се возају циповима по цео дан. Не разумете стока српска (како рече Аркан) да бол,

глад и смрт детета није ништа према националном поносу и достојанству. Наравно, не детета „осведочених родољуба“. Френки може да шенлучи из митраљеза у центру Бајине Баште јер он је одговоран само Слоби. Он је изнад живота, смрти и свега у држави без за-кона.

СЈЕМЕ ВАМ СЕ ЗАТРЛО

Лакше ми је сада, заиста. Нећу ја, Вакићу, рећи ко је ослободио Скелане после 16. 01. 1993. Знају то људи овога краја, али нека то буде тајна и понос државе, паметније је. Али немој зарад свог излечења лагати народ. Зар да горе Мехића куће, а на ТВ да гледамо како „новинар“ Р. Блануша прича како „муслимански екстремисти опет пале српске куће“? Не може се на лажима и „српским“ осмача-ма градити историја и истина. Ако хоћете да се истина о Србији пробије у свет, ви ћутите. Свака ваша реч велики је адут и помоћ непријатељима нашим. Јер ви лажете да бисте обманули народ српски у свету и завадили га са светом, народ да је од Дрине, да бисте и себе убедили да сте Срби и да сте заиста некога бранили, штитили. А штитили сте само своје комплексе, нечију власт, систем, градили политичку каријеру. Народ у Србији и ван ње никада вам није био важан. Под санкција-ма смо и ултиматумима, а ви валите за тре-ћим ратом. Но, није све то против целог српског народа. Све је то реакција на полити-ку Срба новог типа, о којима говорим — на политику која је народ натерала на рат, на крв-коју просуше Радовани и Слободани... Док су

шетали Београдом и причали о бањалучким бедама, док се са братом Фрањом шетају Женевом и причају о умирању српске деце, имаде ли места бар за једно болесно, поред њихових ужирених телесина и усижаних глава? Побисте телевизијом народ у Србији, опљачкасте, Босну продадосте проценат по проценат, Крајину остависте срушену и у рововима, остависте је подобном и послушном полицајцу да преговара како му наредите. А једино што је стабилно у свему, то су ваши положаји, који су, баш као и све што радите, у вашем али (обавезно) и у српском националном интересу, који ви разваљате као крмача масну врећу по разрованој авлији.

Сетим се увек клетве црне жене на тробовима сина, брата и мужа, да знадосмо па да изгинемо на мосту, да вас не пустисмо да нас у црно завијете, лопови и ко вас посла у пуну Босну, сјеме вам се затрло! Сјетите се и ви, Вакићи...

Господо, овом „кашиком истине“ помажете Србији. Хвала на простору и храбрости. Име вам не могу дати због моје уплашене деце. Хвала.

„Добровољац“

ПРЕД СТАРТ СУДА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

КАД НЕМАШ КУД, ПРЕД СУД

До сада код нас није постојало расположење да се покрене поступак према онима за које се сумња да су потенцијални ратни злочинци, како за појединце постоје и очигледни докази — јавне изјаве и тв-камере. Али...

Пише: **Златко ЧОБОВИЋ**

Корак по корак, међународна заједница чини све извеснијим оно у шта многи још данас у Југославији не верују или бар не схватају озбиљно — да ће Међународни суд за ратне злочине почињене у бившој Југославији од 1. јануара 1991. године (са седиштем у Хагу) заиста почети да суди. Штавише, **Антонио Касезе**, професор међународног права из Фиренце, председник Суда, тврди — наглашавајући да је сигуран у то — како би прва суђења требало очекивати већ у јуну ове године! Ваљало би му веровати. Не само због озбиљности и пажње с којом се приступило послу, већ и због угледа и ауторитета међународне организације, који су на испиту, али и због велике суме уложеног новца.

НЕМА ПРИСТРАСНОСТИ

Од 26. маја 93, када је формиран једногласном одлуком свих 15 чланица Савета безбедности УН, до априла ове године Суду је одобрен буџет за рад, а очекује се додатак за наредне две године — укупно 32 милиона долара. И то није све, САД дају, кроз опрему и услуге правних стручњака, око 45 милиона долара. Мандат Суда је, иначе, пет година али може бити продужен. Толики новац УН свакако неће потрошити само на голи политички маркетинг, чији би једини циљ био да натера нове државе, бивше социјалистичке републике СФРЈ, да свака суди својим ратним злочинцима. За девет месеци постојања изабрано је 11 судија (између 41 правника из 38 земаља) из Нигерије, Пакистана, Костарике, САД, Канаде, Египта, Кине, Француске, Малезије, Аустралије. Именован је и тужилац (првоодређеног Рамона Есковара Салома, који је у међувремену постао министар правде Венецуеле, заменио је Греем Блуит, аустралијски истраживач ратних злочина). На то место није изабран Шериф Басиун, председник Комисије за прикупљање доказа, амерички муслиман и Египћанин са двојним држављанством, чиме је, по оценама неких посматрача, обезбеђена непристрасност, с обзиром на Басиунијева евентуалне везе са

муслиманском страном. Биће ангажовано 30 тужилаца и исто толико њихових заменика.

Уз примедбе и оспоравања заинтересованих страна, има и разложних сугестија, које се тичу рада Суда, а долазе од аналитичара који нису директно умешани. Рецимо, да суђење не би требало да почне док траје рат у Босни и Херцеговини, да не би требало изнестити имена осумњичених док трају ратне операције (да се на тај начин не би охрабривала друга страна) па подозрење у објективност судија, који су, пре суђења, свакодневно засути медијским извештајима и оценама, што би могло да прејудуцира њихов став и одлуку. Ту је и противљење Међународног црвеног крста да изнесе доказе док траје грађански рат. Оспорен је, најзад, и легалитет овог Суда. И то не само питањем зашто и за друге злочине почињене у локалним ратовима од 1945. године до данас није оформљен Међународни суд, већ и тврђњом да Савет безбедности није надлежан, као помоћно тело Генералне скупштине УН, за оснивање Суда.

Објављивање правила о поступку пред Судом и Кодекса који се односи на међународну процедуру, очекује се у марту. Сада је познато да суђења у одсуству неће бити, да Суд може да изриче затворске казне, али не смртну. Осуђени би казне требало да издржавају у некој врсти холандског „Шпандауа“ — у преуређеном старом казнено-поправном дому у центру Хага. За разлику од нирнбершког суђења, хашко ће бити за ратне злочине, под којима се подразумева грубо кршење ратног права и за повреде људских права (геноцид и силовања). Изостаће суђење за злочине против мира.

Тужбу Суду имају право да поднесу сваки појединац или институција. Тужилац потом обрађује предмет, припрема материјал и предаје то судији који одлучује да ли ће судски процес бити покренут. Ако прихвати оптужницу, оптужени се, по речима председника Касезе, мора појавити пред Судом. Обавеза држава, и то како чланица УН тако и оних које то нису, јесте да изруче окривљене, односно да омогуће њихово присуство суђењу. Оптужница је јавна и доставља се директно Савету безбедности и земљи за коју се сматра да крије оптуженог. Уколико држава не жели да сарађује, Суд ће тражити интервенцију Савета безбедности, а један од инструмената, који се помиње у таквој ситуацији, јесу међународне санкције према таквој земљи. Дискутабилно је, међутим, да ли би то могло имати и ефекта имајући у виду пример Либије, ко-

ја, иако поддржана санкцијима, одбија да испоручи два своја држављанина осумњичена да су подметнули бомбу у авион „Пан-Ам“-а пре три године. Ни опраштања неће бити, јер, како је наговештено, неће бити признаван никакав имунитет или давана евентуална међународна амнестија. Алтернатива суђењу у Хагу је, према томе, судски процес у својој земљи под међународним надзором.

НЕМА БЕЖАЊА

Чињеница је да, до сада, у Југославији није било расположења да се покрене судски поступак према својим држављанима за које постоји сумња да су чинили ратне злочине. Иако за појединце постоје и очигледни докази — њихове јавне изјаве и сведочења пред ТВ камерама. Можда је томе кумовало и политичко тактизирање. Можда ће бити и покренути поступци касније. Дотле, међутим, остају провокације типа хапшења Душана Тадића у Немачкој због сумње да је на подручју Приједора починио ратне злочине. Остају и домаће провокације, колико год бесмислено звучале и изгледале, као што је најва Жељка Ражнатовића да поседује „лиценцу Жириновског“ за ново „оружје мира“ (?), како га је назвао, које ће производити у Шапцу и употребити у Босни! А да пут до правне последице, до суђења, није дуг ни невероватан и немогућ, речито показују примери својевременог изручења и суђења Андрији Артуковићу, колико год оно фарсично било, па и податак који износи др Константин Обрадовић, познати стручњак за међународно право — да би ускоро пред судом у Канади требало да се појави Радан Грујић (88) како би одговарао за злочине из Другог светског рата. Не само што у овим стварима застарелости нема, него ни осумњичени и починиоци данас немају куда да побегну. На крају, уз непосредне извршиоце, извесно је, одговорни су и наредбодавци па и кreatorи ратне политике, а како је широк дијалог о влашћених да се тужбом обратe Суду, реално је очекивати да неко пресавије табак и против данас актуелних политичара без обзира на њихову националност. Оптужнице те врсте можда и неће бити прихваћене и покренуте, али би бар до у тачнице био испитан ангажман и допринос ових људи катаклизми која је задесила народе у бившој СФРЈ — што сада изостаје у њиховим државама — не чекајући чувену „временску дистанцу“ у којој многи виде лично избављење.

SANIDENT PLUS

И. ГАРАШАНИНА 26/4, БЕОГРАД

ТЕЛ/ФАХ: 011/343-063

ЗА НОВ ИЗГЛЕД ВАШЕГ ОРУЖЈА

**ДРВЕНЕ КОРИЦЕ
„САВИЋ“**

Тел. 039/35-065

УЛТИМАТУМ СРБИМА, ДРУГИ ПУТ...

ЈОШ НИЈЕ А КА' ЋЕ НЕ ЗНАМО

Док исписујем ове редове, рука под-рхтава а срце лупа (од страха): рок за испуњавање ултиматума НАТО само што није истекао, ситуација је крајње неизвесна и контроверзна, бомбе (на срећу) још нису почеле да падају, а ка' ће (и да ли ће) — не знамо. Шћупурени у мраку (због унутрашњих санкција електродистрибуције), под снажним ударима ледене кошаве, покушавамо да из сијасета којекаквих и којечиних изјава разаберемо шта нам се спрема, како ће нас (и хоће ли) бити и мучити и водити наше очи чарне. И тек када (и ако) овај текст буде штампан, а новине стигну до ваших руку, можемо бити сигурно да смо остали живи. Бар засад.

Клаузевиц је говорио да је рат наставак дипломатије, само другим средствима. Судићи по томе, дипломатија — не само српско-југословенска, али она поготово — већ одавно је пала на испиту. И пошто су се и савезни министар спољних послова Јовановић и (кажу) његов наследник, млађани Симић, показали као „ситна бурања“ (омиљени израз мистера Милана Панића), у ветру смо бацили тешко наоружање — Радоја Кантића и Милана Мартића.

Савезни премијер др Рајо одлетео је чак до Њујорка да би убедио Савет безбедности, и Била Клинтон лично, како су истина и правда на српској (југословенској) страни, и тамо

ГАРАНЦИЈА

Потпредседник БиХ Ејуп Ганић, у интервјуу хамбуршком „Шпиглу“, а поводом ултиматума НАТО и осталог, каже:

— Гарантујем: Милошевић неће водити рат против НАТО. Он никад неће ризиковати бомбардовање Србије. На време ће обуздати и своје марионете у Босни, као што је Караџић.

Дај Боже!

је, поред „низа предавања“ (!), успео да се сусретне са неколико „високих дипломата“ из „нама пријатељских земаља некада славног несврстаног света. Званичну Америку није ни видео, чак ни последњег чиновника Стејт департамента.

А Мартић? Е, то је већ за причу: упутић је „протестно писмо“ неком другом до једном Франсоа Митерану! Да ли је на ту генијалну идеју дошао сам или после београдског сусрета са Слободаном Милошевићем, остаће тајна. Тек Мартић сасвим озбиљно подучава Митерана, држи му лекције из историје: „Подсећам Вас — каже — да је српски народ подигао споменик француској држави... Подсећам Вас на великане француске мисли

БРАЋА ПО МАТЕРИ

На последњим разговорима српско-муслиманским у Женеви, делегација са Пала појавила се у најјачем саставу — Караџић, Крајншник, Кољевић, Буха, итд. Муслиманска делегација била је много тања и малобројнија: без председника Изетбеговића, без шефа дипломатије, са премијером Харисом Силајџићем на челу, у пратњи Мира Лазовића (Србина) и Ива Комшића (Хрвата).

— Ух, бре, колико вас има! — приметно је одмах Силајџић.

— Било би нас и више да наших нема међу вама — као из топа је одвратио министар спољних послова РС проф. Алекса Буха.

— Тако је то било вековима — није му остао дужан Силајџић.

— Да, да, због тога смо и дошли догде да водимо овакве преговоре — закључио је проф. Буха.

Званични дијалог је затим настављен — у виду монолога и, по обичају, без резултата.

Да ли је тачна мисао старог Маркса да се историја понавља само као пародија на трагедију која се раније догодила?

Пише: Никола БУРЗАН

који су праведну борбу српског народа видели другачије него Ви“. То је, ето, српско-југословенска тешка артиљерија дипломатска! Народ за то има лепу изреку: учи унук деду како се деца праве!

НОВИ ГАВРИЛО ПРИНЦИП

Но, дипломатија и дипломатски такт и манири нису, на жалост, својствени ни неким овдашњим „познатим државницима“. Сетите се само како је г. Радован Караџић одбрусио ТВ-репортеру који га је замолио за коментар о ултиматуму НАТО: „Нека Жипе пита Мока како се Аустрија провела с ултиматумом 1914!? Било је то, додуше, одмах после разговора са Милошевићем, који је, судећи бар по бесу и гневу г. Караџића, добро натрљао уши лидеру босанских Срба. Али, ипак: у чије он то име хоће да изиграва новог Гаврила Принципа и прети новим светским ратом? И опет призивамо у помоћ народну мудрост: много је мачку говеђа глава!

Не баш тим поводом, али свакако инспирисан таквим и сличним размишљањима и понашањима, римски „Борнале“ подсећа: „Биће да је тачно оно што је говорио стари Маркс да се историја понавља само као пародија на трагедију која се раније догодила. Па ипак, не можемо а да не осетимо нелагодност и језу у суочавању са претњама које стижу из Сарајева. Они који нам прете су Срби, како званичне личности у Београду, тако и полувзаничне у Босни“.

Међутим, додаје лист, све то не треба схватити буквално: у 90 или чак 99 одсто случајева те претње су не само давање одушка, већ и блеф. „Милошевић је крут и бескрупулозан, фанатични националиста, човек без хуманитарних обзира, што доказује тиме што даје одрешене руке кољачким бандама обешавајући им чак, без много прикривања, храну, опрему и подршку. Али, он веома добро зна да би и камен бачен на било коју особу или ствар које носе униформу или ознаке НАТО, изван ратом захваћене територије Босне.

представљао ратни чин против читавог НАТО и да би изазвао оне велике репресалије, пре свега ваздушне, од којих Срби страхују, а које муслимани у Сарајеву жељно очекују”.

ПСИХОПАТА ПОМАЖЕ ПСИХИЈАТРУ!

У цинизму и заједљивости још даље иде минхенски „Зидојче цајтунг“, који насталу ситуацију назива заиста изузетном: „психопата обећава помоћ психијатру — ако падне макар иједна бомба НАТО на Србију, вођа руских екстремиста Владимир Жириновски заветовао се вођи босанских Срба и психијатру Радовану Караџићу да ће Москва стати чврсто уз словенску браћу — као својевремено 1914, када се Русија укључила у Први светски рат на страни Србије”.

На те „старе авети Сарајева“, истиче лист, позивао се чак и Козирјев, оцењујући да је масакр на сарајевској тржници „клопка која се може поредити са атентатом на аустријског престолонаследника Фрању Фердинанда 1914. Заменик министра спољних послова Чуркин чак је помињао „тамне сенке“ које би због тога могле пасти на однос Москве са Западом. Да ли због Босне прети избијање новог сукоба између Истока и Запада?”

Питање је колико умесно, толико и — ужасно. Као што је ужасна и дилема о којој се на Западу сасвим озбиљно размишља: да ли је бољи „ужасан крај или ужас без краја”? С друге стране, долази и потпуно недипломатска, чак провокативно изазивачка и претећа, изјава француског шефа дипломатије Алена Жипеа: „Ако се Срби повуку, добићу жељу да их још више притегнем”!? Да ли су у питању само „дипломатски“ маневри и обостране претње без реалних основа, у стилу „празне пушке обојица се плаше“, или је ђаво ипак дошао по своје — остаје да се види. Ко преживи.

• Истичући да је „Европа умрла у Сарајеву“, римска „Република“ пише да ће ултиматум НАТО можда остати мртво слово на папиру. „Да бисмо сазнали како ће се то завршити

треба само да чекамо о видимо. Међутим, ма шта се догодило, ово је тачка са које нема повратка. Сарајевске патње тешко могу поново да уроне у мрак равнодушности, цинизма, гнусне пасивности. Кредибилитет се не губи два пута”.

НИШТА НАС НЕ СМЕ ИЗЕНАДИТИ

Претње које собом носи ултимаум, дакле, сасвим су озбиљне. Влефирања (или упозорења, како хоћете) било је доста. Ипак, чак и „Њујорк тајмс“ поставља питање: да ли то није само још једна варка?! Одговор гласи: „Чини се да не“, уз објашњење да је представник Беле куће изјавио да ће „сваки комад артиљеријског оруђа који буде уочен на предвиђеној удаљености од Сарајева бити означен као мета, као и да ће бити дигнут у

ДО ПАКЛА И НАТРАГ

„Виргилије је упозоравао да је лако склизнути у пакао“, пише „Сандеј телеграф“. „Рат када се у њега упустите, намеће сопствену неумољиву логiku. Сећам се како су нас Американци уверавали, а себе разуверавали, да ће уз само још један ударац, уз још једну малу ескалацију, добити рат у Вијетнаму. Исто тако како је француска армија веровала да може да оствари победу у Алжиру.

Кога богови желе да униште, прво му одузму памет. Тог лудила у Босни има на претек. Бомбардовање ће бити доказ да смо се заразили том кугом, оно ће уништити хуманитарну мисију УН, уколико се, што је крајње невероватно, Срби сместа не предају”.

Неће, ваљда, небески народ — у пакао? Не дај Боже!

ваздух сваки комад тешког наоружања дугог домета који буде пуцао на град изван те линије”.

А шта ће бити ако се Срби не повуку? Шта ако одговоре нападом на „плаве шлемове”? По „Њујорк тајмсу“, наиме, следећи корак не би требало да буде никаква тајна: уколико Срби одговоре, треба да уследи оштра ескалација. Ако се јединице под командом УН не могу одбранити као борбена снага, требало би их повући и њихову опрему предати Босанцима. Без талаца. Ми бисмо свој бес искалили на мостовима, складиштима за храну и лукама агресора, а уколико тактичка подршка из ваздуха не помогне босанским снагама, „паметне“ бомбе ће наћи одређене циљеве и Београд ће остати без струје”!

НЕКА МЕТАК ОСТАНЕ У ЦЕВИ!

Сад ми је тек јасно због чега смо ових дана без струје: вежбају нас да будемо спремни, да нас ништа не сме изненадити, у случају НАТО-вског бомбардовања! Свака част! Тако се народ припрема за све евангуелије, тако се држи у будности и — могу сви да нам плуну под прозор!? Жириновски је, уз то, дао „супер-тајно“ оружје Аркану и обећао му армију козака, ту су и војводе Шешел и Ву-

чинић, надвојвода Јовић, а, богами, у последње време и — Коштуница. Како год окренеш, истина и правда су на нашој страни. О победи да и не говоримо.

Будимо, ипак, озбиљни, тренутак није за збијање шала. Бечки „Профил“ изгледа да је најближи истини, мада у црно-белом: ултиматум НАТО може да доведе и до катастрофе, али и до мира. „Дипломатија која се бавила Босном до сада није тако кукавички изгледала само због нејединства Запада. О миру је тешко преговарати са празном пушком. Сада је метак у цеви. Нека би Бог дао да тамо и остане”.

Амин!

„Са овим ултиматумом — истиче Радио Франс-ентернационал — касно за десет хиљада мртвих Сарајлија, ипак је направљен преокрет у Европи: НАТО ће су ухватити укоштац са овим ратом и политичари су спремни да поднесу последице те акције. Важно је за Европу, кад већ није раније, ни политички ни војно, спречила покољ у Босни, што је сада, преко француске дипломатије, она та која се одлучила на скок, прва. Пут до мира, затим до услова у којима ће се моћи људски живети у Босни, али и у Србији и у Хрватској, још је далек и компликован, али овај ултиматум, и преко њега нова одлучност Запада, ствара контекст у коме ће се моћи кренути, коначно, у бољем правцу. Дакле, ништа није дефинитивно, али јесте прва добра вест; то је важно што је прва и за Европу и за Босну од почетка рата”.

Још једном: дај Боже! И — амин!

ПОСТ СКРИПТУМ: — Данас је понедељак 21. фебруар 1994. Ултиматум је истакао ноћас у један по поноћи. Сви услови нису испуњени — због снега и магле, али ни бомбардовања није било, захваљујући Јељциновим командосима који су пристигли у последњи час. Од Жириновског и његових козака — ни трага, ни гласа.

Да бомбардовања неће бити могло се сасвим поуздано утврдити и дан раније, када је на Пале допутовао лично господин Ђинђић и тамо, поштено, провео „критичку ноћ”.

Страдали су само неки волови — на ражњу, а многи су, домаћини и гости, осванули мртви — пијани, што је још једна потврда стазре истине да је боље бити мртав пијан него мртав трезан.

Последњи рапорт гласи: али нису пале на Пале, а ка’ће — и да ли ће — не знамо... Дај боже да тако и остане!

КАД ЈЕ 123 ВИШЕ ОД 127

ПОЗИЦИОНА УДБА ЈЕ ОПОЗИЦИОНА СУДБА

Из квази-победе на изборима Социјалистичка партија Србије ће, бар како сада ствари стоје, покушати да извуче максимални добитак. У праву су они који кажу да је за њих гласала само трећина Србије, у праву су они који томе додају да у републичком парламенту имају најмање представника до сада — њих 123, али више него у праву су и они који су уочили да је математичка логика ипак део неке друге приче. Јер, опозиционих 127 гласова никако није 127! Опозиција као колективитет у српској скупштини једноставно не постоји, а све теже је у њој (и изван ње, наравно) доћи до минимума заједничке сагласности, макар се радило и о сасвим баналним питањима.

Њих 123, који јесу — 123, ове чињенице, дакако, неће превидети, а председник Републике ће бар за извесно време моћи да предухне. Иако му резултати избора баш нису пружали могућности да, као до тада, размахне крила својих надања да ће продужити век стабилној (читај: својој) Србији, сама опозиција му је, дакле, учинила услугу. Од почетне пат позиције, свог громогласно најављивањем јединства, полако, али сигурно, опозиција је запливала водама парламента којим ће се председник Србије изнад свега поносити.

Ни у овој, по опозицију свакако поражавајућој ситуацији, ипак није све изгубљено. Потврду овим речима можемо наћи у договору око избора посланика у Веће република. Браћа Мађари су решили да подрже опозициону листу под условом да и они добију један мандат, а колике могу бити добити из оваквог једног споразума, под условом, наравно, да се Мађарима не набија стално на нос како су се, ето, мимо свих очекивања определили на старту скупштинског рада за прећутну колaborацију са социјалистима, више је него јасно. Опозиција би у овом случају имала већину

**Наставник рада
новоконституваног парламента
показао је да ће председник
Републике убудуће имати чиме да
поноси. За почетак — довољно.**

Пише: Бранка МИТРОВИЋ

у српској делегацији за Веће република, што опет, ако се има у виду флексибилност појединих представника из црногорске делегације, из основа може да промени односе на савезном нивоу. А они би се, неумитно, рефлектовали натраг, у републикама. У том случају чврстих 123 социјалистичка гласа изродило би се у — само 123 гласа!

Плашимо се ипак да оваква размишљања не спадају у сферу преслободних маштања. Могуће јесте, али, када се ствари погледају изблиза — готово да и није. На то нам, уосталом, указује и последње скупштинско заседање које је текло по већ устаљеном принципу: Ко ће коме, ако не свој своме!

Елеу, штошта је већ било јасно уочи 8. фебруара, дана када су се посланици поново састали не би ли коначно конституисали парламент. Представници парламентарних странака, иако су то чврсто обећали, уопште нису одржали међусобне састанке. Договоре су наводно оставили за који минут пред почетак заседања, а да се ништа нису договорили показао је наставак радног дана. А колико су „озбиљно“ радили на заједничкој стратегији говори податак да су 7. фебруара пут Скупштине кренули само Војислав Коштуница и Андраш Агоштон. Зоран Ђинђић и Војислав Шешељ провели су викенд у Подгорици, сва

Парламент који не заседа, понос социјалиста

АМА, НЕ МОГУ ЈА ДА ЗАКАЖЕМ СЕДНИЦУ КАД ИМАМ ПОСЛА У „ЈУГОПЕТРОЛУ“!

ко у свом аранжману Томислав Николић се прошетало до Крагујевца, а када је Вук Драшковић то чуо — решио је да остане код куће и да, за промену, ћути, односно да не пренаглађује са изјавама које ће му његови опозициони „партнери“ обити о главу. Ваља свакако напоменути и да је нови председник Скупштине Драган Томић, такође био врло обавештен ко је у, а ко изван Београда. Иако је било предвиђено да и он дође у парламент јер је посланицима упутио позив за седницу без назначеног дневног реда па је ваљало и да мало објасни да ли је на уму имао очекивани из-

бор четири потпредседника, генералног секретара скупштине и чланова одбора или нешто треће, новинари су били обавештени да се Томић налази на старом радном месту — у „Југопетролу“.

Уже гледано ситуација је била следећа: Социјалисти су великодушно најавили да ће сва четири потпредседничка места препустити опозицији. У првом таласу љутње зато што је прошао кандидат СПС за председника парламента, а што су омогућила четири гласа још неидентификованих Бранковића из редова опозиције (остала је јака сумња на Демократ-

ској странци) у ДЕПОС-у је речено да неће бити прихваћена ниједна скупштинска функција. Касније ће се видети да је до некаквог компромиса ипак дошло. Демократска странка је најављивала повлачење свог кандидата за потпредседника Ђорђа Башића, али то није званично урадила. Касније ће се видети да је добио зелено светло. Ни Српска радикална странка није, иако је најављива ту могућност, повукла свог кандидата за Томићевог помоћника, Драгана Тодоровића. Касније ће се видети да је од избора свог човека ипак одустала, па чак и да је забранила својим посланицима да уђу у скупштинске одборе што је, на понос председнику Републике, резултирало социјалистичком већином у овим телима.

Дакле, само дан уочи заседања српског парламента није се знало ни ко пије ни ко ће на крају да плати. Према неким тумачењима, која су се могла чути о самој скупштини од вредних Томићевих службеница, парламент је самим чином промоције директора „Југопетрола“ у првог скупштинског човека завршила конституисање и могла је, без икаквих сметњи, да настави са радом чак и да се потпредседници уопште не изаберу. А када се боље и замисли социјалистима и нису била важна ова места. Њима је најважније било да за генералног секретара скупштине опет изаберу Љиљану Петковић, која је, по њима, на овој функцији зарадила оцену одличан — пет, а што им је, како ће се касније видети (након доказивања чињенице да 127 нису 127) и успело.

ПОКРЕТ ЗА СДБ

То, свакако, није био једини домаћи задатак социјалиста. Опет на понос свог председника најавили су да ће прво подржати измену скупштинског пословника. Пал Шандор је предложио да се усвоји амандман на основу кога ће се моћи основати посланичка група и са пет чланова, уместо дотадашњег минимума од десет посланика. Опозиција, наравно, против овог предлога није имала ништа. Јер, ако би он био прихваћен, онда би ДЗВМ са пет посланика, али и Коштуничина ДСС са седам, имале своје посланичке групе и могле би да учествују у раду одбора. Мало ко је тада претпоставио да ће свој посланички клуб образовати и Нова демократија Душана Михајловића. Социјалисти су очито у Михајловићева размишљања, за разлику од Вука Драшковића, који је крај њега данима дерао скупштинску клупу, били упућени. Брже боље су подржали предлог Нове демократије, странке која је након најаве „изласка из сенке СПО“ одмах у скупштинском ресторани прекрштена у Нову демократију — покрет за СПС. Било је додуше и оних којима се више свиђала варијанта: Нова демократија — покрет за СДБ!

Тако само после истраге на тему ко је био власник четири листића која су донела победу Драгана Томића у трци за првог човека Скупштине и зашто је заказала контрола гласања у Демократској странци, опет дошли до новог случаја, који је, по оцени многих, бацио у сенку и избор потпредседника и остале најављене скупштинске работе.

Ваља ипак рећи да су посланици уместо четири изабрали три потпредседника. На тајном гласању на којем је учествовало 239 посланика, др Ђорђе Башић, кандидат ДС (за кога је Ђинђић рекао да ће бити повучен) добио 224 гласа. Војислав Андрић из Нове демократије је, на велику радост и подршку социјалиста, зарадио чак 185 гласова, а Војислав Михајловић, представник ДЕПОС-а добио је 166 гласова. Касније се чуло да за њега нису хтели да гласају радикали. Кандидати ДСС и СРС нису добили потребан број гласова. Др Владан Батић, верни сарадник Војислава Коштунице, иза себе је имао само 94 гласа, док је радикал Драган Тодоровић, добио 98.

Ови резултати избора изазвали су нове тразавице у редовима „јединствене опозиције“. Прво је Војислав Коштуница казао да ДСС повлачи кандидатуру Батића што је значило да се он неће наћи у другом кругу гласања. Томислав Николић је отишао и корак даље. Осим повлачења кандидатуре Драгана Тодоровића, закључивши да је на помолу права антирадикалска коалиција, рекао је да радикали иступају из скупштинских одбора, као и из делегације Већа република Скупштине СРЈ. При том је, дакако, највише отрова излио на рачун посланика ДЕПОС-а. А већ збуњене тв-гледаоце, уморне од свих могућих и немогућих глупости које су до тада могли чути са скупштинске говорнице, мало је раздрмао његов дијалог са Александром Јанковићем, која га је, након бројних увреда, успешно подсетила на времена када је био истакнути представник водоноша социјалиста.

ГОЛ ПРЕДНОСТИ

У име ДЕПОС-а Александра Јанковић је рекла да посланици нису гласали мимо договора, а да су управо радикали ти који се, иза леђа свих, договарају на два нивоа. Радикали су, додала је, и они који су, након образовања свог посланичког клуба, подржали кандидата Нове демократије у избору потпредседника, иако су обећали да ће другачије урадити, односно да су уједно одбили да гласају за кандидата Српског покрета обнове Војислава Михаиловића, јер је унук Драже Михаиловића!

Иначе, и приликом избора посланика у Веће република поновила се готово идентична ситуација. Од двадесет изабрано је шеснаест посланика. Зелено светло нису добили кандидати СРС и ДСС. Будући савезни посланици

постали су тако: Вук Драшковић, Гвозден Росић, Михаљ Сечеи, Милан Божић, Зоран Ђинђић, Боривоје Радић, Воја Живковић, Зоран Анђелковић, Слободан Бабић, Радмило Богдановић, Бранка Јешић, Миливоје Милетић, Душан Михајловић, Мирољуб Младеновић, Радован Панков и Зоран Соколовић. Укупно је, дакле, изабрано девет посланика СПС, четири из ДЕПОС-а и два из ДС, док Стево Драгишић, Томислав Николић и Александар Стефановић из СРС, као и Војислав Коштуница (!) нису добили довољан број гласова. Након тога донета је одлука да ће четврти потпредседник, као и посланици за четири упражњена места у Већу република Савезне скупштине бити изабрани на некој од наредних седница. Ту се враћамо на ону причу о опозиционој већини над социјалистима у савезном парламенту, али, када све ово знамо, можемо мирне душе већ унапред да констатујемо да од некаквог прегласавања по неком важном питању неће бити ништа.

Теоретски би, значи, републички парламент своје конституисање могао да заврши пре редовног заседања које почиње у марту. Практично: то је мало вероватно. У међувремену председник Србије трља руке! Јер, након евентуалног конституисања парламента по правилу следи и покретање поступка за састав нове владе. За сада она није потребна када ионако распуштени Шаиновић ради пуном паром. Дакле, у парламентарној утакмици СПС води са једним голом предности.

ДУШАН МИХАЈЛОВИЋ:

Нова демократија излази из сенке свог великог партнера Српског покрета обнове, коме дугује пуну захваљност за изборну кампању и постизање изборних резултата. Ми нисмо ни били испод шињела Српског покрета обнове и не желимо да будемо маргинална парламентарна странка ако су нам циљеви исти. Дакле, искористили смо промену словника који дозвољава да и партије са најмање пет посланика имају свој клуб. Против писма СПО, који се не слаже са нашим потезом, немамо ништа и мислимо да је и интерес СПО да и Нова демократија има свог потпредседника Скупштине. То су најчистији интереси.

ПРЕДСЕДНИШТВО СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ'

Одлуке шесторице посланика ДЕПОС-а из Нове демократије да формирају независни посланички клуб и кандидују свог потпредседника Народне скупштине, донета је без сагласности ДЕПОС-а. Кандидат Нове демократије за потпредседника Народне скупштине подржан је потписима Српске радикалне странке. Све моралне последице овог чина носе Нова демократија и СРС. Што се СПО тиче, овај поступак Нове демократије препуштамо суду јавности бирача који су гласали за јединствену изборну листу ДЕПОС.

Треба ценити и чињеницу да је могућност формирања самосталних посланичких клубова у оквиру ДЕПОС-а обезбеђена амандманом СПС!

МУДРИ ЛИДЕР

Српски покрет обнове и Вук Драшковић поново су платили цех наивној вери у обједињавање опозиције.

Није им било довољно искуство Шешела, Парошког, Коштунице, Бећковића... који су, са политичких висина поклоњених од Српског покрета обнове кретали у оцеубиство. Поновили су исту грешку, и на задњим изборима поклонили Новој демократији шест посланичких мандата. И тек што се дограбио тих шест мандата, лидер те мале странке, која сама не би ни цензус прескочила ни у једној изборној јединици, бацио се каменом на СПО и Вука Драшковића. Социјалистичка партија Србије му је изгласала амандман да може са шест посланика основати свој посланички клуб, чиме је разбио јединствени посланички клуб Депоса на велику радост Слободана Милошевића. Социјалистичка партија Србије му је затим поклонила и место потпредседника Скупштине Србије.

У интервјуу „Политици експрес“ од 22. фебруара, председник Нове демократије назива Вука Драшковића „лажним Самаритјанином“ и отворено му се руга. Признаје да не би на изборима успео без Српског покрета обнове и Вука, али одмах додаје да су у политици мудри они који „са што мање средстава и труда постигну циљ“. То отприлике значи — наивни и глупи Вук нека тегли и плаћа а ја ћу да мудрујем.

Тај мудри лидер је истога дана обелоданио да ће његова странка Нова демократија, ући у владу Социјалистичке партије и да ће предложити једно потпредседничко и два министарска места.

Мудро, зајста.

Он уз помоћ Вука освоји више посланичких мандата него што странка има чланова, па затим сваком члану подели по једну важну државну функцију.

Шлеповање уз Српски покрет обнове се очигледно исплати, али само за једну сезону. На следећим изборима Нова демократија ће се спотаћи о сопствени камен бачен на Српски покрет обнове и завршити политичку каријеру.

Живи били па видели.

„ПОСЛАНИЦИ ЗА ПОНЕТИ“

Кад су прво Одбор за мандатно-имуни-тетна питања Већа грађана Савезне скупштине па потом и Савезна изборна комисија проценили да је неумесан захтев ДЕПОС-а, односно СПО, за одузимање посланичких мандата једанаесторици савезних посланика, бивших чланова Српског покрета обнове, потврђено је да креатори овдашњег вишестраначког живота најозбиљније рачунају са новом политичко-парламентарном категоријом — „посланицима за понети“. Све остало је само кратко подсећање на све актере ове недовршене папазаније, у којој главни глумци — Ракитић, Кастратовић и компанија — ипак представљају само споредне зачине.

Први за оптуженичку клупу у овом случају свакако је сам Вук Драшковић, званични лидер СПО и логични спикер ДЕПОС-а, пре свега због тога што у последње две године сам себи није признао барем две ствари: да му се коалициофилство по правилу ломило и о властиту и о страначку главу и да му је кадровско човекољубље постало тешко опростива мањкавост. Због једне је доживео да „му“ се одбегли посланици позивају на „изворни“, тачније увелико непостојећи, ДЕПОС, сачињен од такође одбеглих компонената (ванстраначких личности, ДСС-а, либерала), а због друге да му се Ракитић и други заправо подсмевају, јер тврде да им је 95-постотна матична СПО-овска коалициона већина послужила само као одскочна даска за заступање 5-постотне, па још и (већ одавно) непостојеће, мањине. Поврх свега, Драшковић је тиме сам себе довео у ситуацију да га поменути једанаесторка представља као „диктатора“, испод чијих је скута чак и таквој моралној и политичкој једанаесточлавној мизерији било претесно. У сваком случају, на сцени на којој о(п)стају само левијатанске политичке структуре, подвођење проблема под морално за Драшковића може бити само неопходна али не и довољна олакшавајућа околност.

Тек у другом реду оптуженичких клупа треба да седе поменути „посланици за понети“. Пре свега због тога што не заслужују да дођу у ситуацију да том и таквом Драшковићу гледају у очи. Након свега што се „њиховом изворном“ СПО-у (да ли баш и њима самима?) догађало у последње четири године, напрасно процењују да права демократија (коју они, свакако, заслужују) није унутар СПО него у предворјима њима досад толико мрског „комунистичког режима“. Тамо где већина њих, а можда и сви, не само да изван нечијих широких диктаторских скута не би могли да буду кандидати за посланике, него би, и вероватно, таворили на маргинама лаичког политичког живота, далеко од свих његових стубова. Заборавили су, случајно или намерно,

Једанаесторица бивших посланика СПО, сада „аутономних“ и „ослобођених“, још мало ће бити занимљиви за „посматрање“.

Пише: Стево БАТИЋ

да се у новоизабраном политичком околишту отпадништво попут њиховог кажњава више него сурово — и обичним политичким и класичним, физичким блатом. Примера је много и о њима су информисани боље него њихов просечан „бирач“. Али, ако им је та другачија демократија ближа срцу, политичко-нормативна логика им није ближа мозгу, утолико што је демагошка до суза. Тврђња да су за свој високи друштвени статус „одговорни“ народу а не странци или, не дај Боже, каквом диктаторском појединцу више приличи логици унеређеног одојчета него писменим људица. Јер, и деца по вртићима су гледајући телевизију успела да схвате да посланике у пропорционалном изборном систему бирају странке, а да народ ту има улогу другачију од оне какву би једанаесторица пост фестум желела да има. У питању је, дакле, систем. „Диктатор“, не народ, је тај који притом прима или отпуста испод скута. „Ваш“ или туђи, свеједно. Ако се уз то има у виду да тај свој нови статус, ослобођених и „аутономних“ делатника, које драги „народ“ једва и да познаје, поменути једанаесторка одржава (можда ће и да задржи) захваљујући искључиво дојучерашњим „комуно-фашистима“, дакле захваљујући неком новом кључу, другом „диктатору“, појединцима или закулисним калкулацијама (далеко, далеко од очију „народа“) постаје пријемчивија дубина мизерије којом су се обавили.

На крају, трећи ред је резервисан за оне који су се школовали у луткарским школама. Јавно, „комисионо“ инсистирање социјалиста на правничкој позадини ствари (јер, забога, какве везе има СПО са ДЕПОС-ом, односно какве везе имају поменути побегуље са СПО-ом?) само је бара у којој „народњаци“ могу да се брчкају на радост пакосних подстрекача. У складу с тим „правом“ и председник Републике размишља како нема никакве логике да се било ко са стране, па ни социјалисти, мешају у унутрашње ствари других странака и њихову кадровско-посланичку политику, али и покушај трговине „судбином“ једанаесторице у вези са интерним пословима српске скупштине. Једнозначно — о њима не одлучује никакво право него политичко-трговачки договор.

(Доказ Ракитићевцима да је „народ“ у овом случају „споредан“ је и случај несубјективног социјалистичког посланика Жељка Симића. Био је први на београдској листи, „народ“ је листу ваљда, бирао „ради њега“, а он у Скупштину није ни привирио, јер је обичном техничком операцијом одмах замењен. Доказ је понудио и њихов политички гурач Шешел отпутивши у једном цугу своје црногорске „отпаднике“. А све то у оквиру истог „народног“ миљеа). Тако од њиховог „народа“, кад се све сабере и одузме, остају само социјалисти и радикали.

Вреди ли рећи и да сам Ракитић не само да није био међу оснивачима СПО, на чије се јавно мњење тако здушно и гуних уста позива, него дуго није ни хтео ни смео да призна да је члан СПО. На промотивним зборовима Странке, наиме, пристајао је да чита само песме. А онда се појавио будући „диктатор“ са својим омраженим скутима.

О судбини (само посланичкој, наравно) ових људи одлучиваће Веће грађана Скупштине СРЈ. Сачекаћемо.

..ЗОРАН КОСТАДИНОВИЋ, ЧЛАН ГЛАВНОГ ОДБОРА СПО ИЗ ЗАЈЕЧАРА

СНАГА СОЦИЈАЛИСТА ЈЕ У БОРСКОМ ЗЛАТУ

„Док опозиција не успе да промени закон о изборима и закон о телевизији, никакви избори нам не могу помоћи. Када СПС буде принуђена да добије само оно што јој припада, а не да узме оно што јој не припада — гласове војске, полиције, посланичка места са Косова — они ће се свести на 15—18 процената. Очекујем да ће Делос успети да освоји 25—30 процената а да ће остале партије добити по 15 процената. Верујем да ће најјача опозициона странка у Србији постати Делос“.

Разговарала: Славница ЛАЗИЋ

Да ли је опозиција требало енергичније да се бори за место председника Скупштине?

Био сам уверен да ће се сва опозиција енергично борити да место председника Скупштине припадне господину Вуку Драшковићу. Једина личност која има углед у домаћој али и иностраној јавности је управо лидер СПО и његовим именовањем би се најочигледније променио комунистички имиџ досадашњих скупштинских сазива и председавајућих. У прилог његовом именовању иде и чињеница да је он радо позиван од стране влада европских земаља ових година, тако да би као нови председник српске скупштине био у

ПРАВИ СРБИН У РУКАМА СВОЈЕ ДРЖАВЕ

прилици да обиђе европске парламенте и олакша наш страхан положај у свету новим ставовима. Наравно, позната српска суревњивост и лична острашћеност прорадили су код вође радикала, Шешеља, и он је категорично био против овог предлога. Понудили смо друго решење, све у име крајње толеранције, и предложили Гвоздена Росића.

Нама је по броју гласова припадало да дамо председавајућег, али су радикали опет извели прљави маневар и прецртали своје листиће, тако да су број опозиционих гласова смањили за својих четрдесетак гласова и практично минирали опозицију која није више могла тако енергично да брани став како јој припада место председника Скупштине. Радикали су и као тзв. опозиција опет урадили велики посао за социјалисте који нису ни прстом мрднули и мирно су чекали како ће опозиција сама себе да порази. То је, наравно, потпуно, некорисно сечење гране на којој седи опозиција, јер нико није имао користи сем, наравно, социјалиста којима је сама опозиција завршила читав посао.

Да ли би опозиција требало да у било ком облику узме учешће у влади коју би формирале СПС или у влади у којој би СПС имала кључна места?

Лично сам био против тога да у скупштини узимамо било какве функције, али сам као дисциплиновани члан прихватио одлуку већине и пристао да радим у Одбору у који сам предложен. Мислим да у овом тренутку не би требало узимати кључна места, али никако не би требало у скупштини и влади одбијати места са којих би опозиција могла да помогне нашем народу који нас је гласао зато да свуда и на сваком месту заступамо његове интересе и да му помажемо.

БОЉИ РЕЈТИНГ ОПОЗИЦИЈЕ

Говори се да би половину министарства добила опозиција. Да ли је то гест попустљивости СПС-а и која места очекујете?

Ту треба имати у виду неколико ствари. Ако смо за то да постанемо правна држава онда би опозицији требало препустити министарства која ту област регулишу, а ту смо ми и кадровски довољно јаки. Друго, опозиција би морала да има министарска места која су до сада била искључиво партијска, као што су војска и полиција, над чијим радом морамо имати више увида. Безграничну власт ових

важних служби опозиција мора контролисати јер су, рецимо, контраобавештајна и обавештајна служба конципиране после рата као антисрпске службе и биле под апсолутном контролом партије, тако да врло мало могу да ураде за државу каква се сада ствара.

Зар верујете да ће СПС бити тако широке руке и препустити практично полуге власти опозицији?

То, наравно, зависи од свести коју има или нема СПС о стању у коме се налази наш народ и у коме се СПС и сама налази. Ако министри буду социјалисти који су нас завадили са целим светом, ако дакле Србију буду представљали људи који су проглашени непожељним особама у низу европских земаља, онда ће се таквим постом навући још већа омраза и одијум на наш несрећни народ који већ живи под мором изолације, бомбардовања и страшног сиромаштва. Ја сам члан Одбора за иностране послове и иако је био договор у пакету да такав један одбор добије председника из СПС-а, дубоко сам уверен да су социјалисти били мало мудрији, такав одбор би препустили опозицији, дакле некоме ко има много бољи рејтинг у свету. Погледајте даље министарство за културу — народ који хоће своје заслужено место у културној Европи мора имати министра који ће га достојно репрезентовати и такво место се даје човеку од светског културног угледа. Не може вечито представљати га дежмекасти социјалиста који о култури свог народа не зна ништа, али је зато врло верзиран у „јагњеће и прасеће“.

Да ли је мудро партиципирати у власти са СПС и практично преузимати одговорност за последице досадашње власти!

У ситуацији у којој се налази цела земља, а ситуација је катастрофална, то питање постаје чисто реторско. Натерани смо да тако поступамо иако то са етичке тачке није спорно, јер опозиција није ничим кумовала а још мање учествовала у овој трагичној ситуацији у којој се налази наш народ и цела земља. Погледајте само колики степен неодговорности имају изјаве Војислава Шешеља, лидера парламентарне странке, који је недавно преко штампе јавно претио Италији да ће бомбардовати њене војне базе?! Може ли он да објави рат суседној земљи пре парламента, владе, председника? То је катастрофално! Уз то иде дискретна кампања преко телевизије да уколико се не придружимо тим сулудим претњама по-

стајемо издајници свога народа. Исти парадоксални случај је и са економским проблемима — ако одбијете тобоже да сарађујете на побољшању стандарда народа, кажу да радимо против народа. То су рецидиви болшевизма који су и данас јаки али садашња власт је спремна да се послужи свим средствима који јој иду у прилог. Тако и сада злоупотребава вољу опозиционих партија да учине нешто за свој народ.

ПОЛИТИКА И ГОРИВО

Господин Ђинђић је изјавио да би прихватио место председника владе. Како коментаришете ту његову изјаву?

Није ме изненадила. Моја досадашња сазнања говоре о томе да је Ђинђић лидер који ће бити тиха потпора и дискретни помагач и сарадник владајућој странци. Имао сам несрећу да у Зајечару у време предизборне кампање сазнам за непријатну али непобитну помоћ коју је Ђинђић имао од стране власти. Када је ТВ Београд звала Зајечарску телевизију да прати Ђинђића по Тимочној крајини (Кладово, Неготин, Мајданпек, Бор и Зајечар до Књажевца), из Зајечара су им јавили да они немају ни кап горива и да тако нешто нису у стању да ураде из зајечарског дописништва. Из Београдске телевизије су им рекли да се јаве Синиши Мићићу у Социјалистичку партију и он ће им обезбедити гориво. Гориво је тако било обезбеђено. Тим дугом су задужили Ђинђића у предизборној кампањи, а сваки дуг се враћа. Тако да његово нуђење за председника владе мора бити ствар претходног договора.

Ђинђић је имао привилегије током предизборне кампање какве није имала ниједна опозициона странка. Он је чак улазио у радне организације, што је нама било најстроже забрањено. Третман према осталим опозиционим странкама био је битно другачији. Са програма је скинута емисија „Хроника региона“ коју је уређивао уредник Арежина у којој су на објективан и примерен начин биле презентирани вести из страначког живота. Сада је опозиција препуштена чувеној „објективности“ београдског студија. Наша акција је симболично пропраћена подизањем првог крста жртвама комунистичког терора. Наравно, Ђинђић је у предизборној кампањи свраћао у велике радне колективе, задруге, и телевизија је свако његово обраћање директорима и радницима којима је наобећавао све и свашта преносила као да су догађаји првог реда. То је код народа створило утисак да је он велики економски маг, да је у стању да оживи посусталу привреду, да је моћан да помири опозиционе снаге, да је озбиљан лидер. Међутим, он је добио гласове неопредељених између Слободана Милошевића и Шешеља. СПО и Депос није збунило ово бацање прашине у очи и ми имамо стабилно чланство и константне и очекиване гласове бирача који се полако увећавају.

Како објашњавате чињеницу да су четирнаест посланика опозиције омогућила избор кандидата владајуће странке за председника скупштине?

Када сам на почетку говорио да је отето место председника скупштине опозицији, сада могу да додам да господин Томић мора

да се помири да је изабран на превару, непоштено. Многи људи не би ни пристали да буду изабрани на овај начин. То ће се врло негативно одразити на саму скупштину.

Који су били практични разлози да се посланици Нове демократије издвоје у посебан посланички клуб?

Ми смо у Зајечару остварили изванредну сарадњу са Новом демократијом. Дубоко сам убеђен да то што се догодило није било у корист никога из опозиције и да једину корист извлачи владајућа странка, што је озбиљна грешка. Искрено верујем да то нису хтели да ураде чланови Нове демократије, већ је то вероватно иницијатива једне мале групе око Душана Михајловића. То ће се врло лоше одразити на рад Депоса јер га такве одлуке слабе. Не знам који су разлози за овакву одлуку, али знам последице. На почетку смо имали, не рачунајући Мађаре и Албанце, близу половине посланика и из те чињенице формална преимућства, као што је био избор председника скупштине. Оног тренутка када је Шешел изашао из опозиционог блока, тај број се већ битно смањило као што су се смањила и наша права. Исто тако, изласком Нове демократије из блока Депоса, број Депосових посланика се смањило и још релативизовао наша права. Тачно је да се Нова демократија докопала неких права када је ушла у коалицију. У сваком случају, то је штета за Депос а опет велика корист за СПС. Опозиција се још више уситнила.

Како оцењујете деловање СПС у Парламенту? Од збуњујућег зближавања са Депосом, ишло се до отвореног бацања рукавице у лице истој странци када је био на реду избор председника скупштине.

Дубоко сам уверен да је СПС далеко ефикаснија када ради против опозиције, него када ради против позиције. Делос са СРС није имао идеолошко зближавање. То је био интерес да будемо прагматични, а не уситњени, да би од СПС узели оно што нам припада као опозицији. Од самог почетка, од тренутка када је одбила да подржи Вука, СПС је показала спремност да ради чак и у корист своје штете само да би себе представила као посебну странку. Они морају знати да не могу рачунати да ће икада више иједна странка освојити апсолутну власт и да СРС као недемократска странка којој одговара само апсолутна власт, не може да рачуна да ће икада освојити преко 50%. То време апсолутне власти једне странке је прошло. Када то опозиционе странке буду схватиле, биће прагматичније у доношењу својих процена и одлука. Радикална странка све ово ради само зато да би себе приказала као једину опозициону странку и да би на следећим изборима освојила преко 50%, што је апсолутно немогуће, јер ће бити још мања.

У Зајечарском општинском одбору СПО има више чланова него што Радикална странка на овом подручју има чланова. Прошле године на изборима за локалну власт радикали нису освојили ни једно место у скупштини општине. Они, дакле, немају ниједног одборника! За последњих месец дана ја сам однео скоро 300 нових приступница из Зајечара у централу СПО. У Зајечару је СПО јака јер се континуирано ради. Од маја месеца ради Спонина апотека коју је народ популарно назвао „Драшковићева апотека“. Највише леко-

ва смо поделили после избора, када је била страшна несташица. Спона је делила помоћ у храни врло често. Можда звучи нескромно, али ми немамо довољно чланских књижица да учланимо све оне који желе да се учлане. Учлањивање у странку после избора је тако велико какво никада раније није било.

НЕПОУЗДАНИ ПОСЛАНИЦИ

Шта мислите о иницијативи да се 11 посланика Савезне скупштине искључе из овог тела и какви су изгледи да ова иницијатива успе?

Ја сам члан Главног одбора и пратио сам та догађања од самог почетка, а тај почетак има дужу предисторију. Гласао сам за њихово искључење сећајући се њиховог понашања у време док су Вук и Даница Драшковић били у затвору. Верујте ми да је Зајечар, упркос противљењу тадашњег заменика председника, радио интензивно. Организовали смо митинг који су забранили, али смо као гест грађанске непослушности шетали улицама. Централни смо јавили да одбијемо њихову наредбу о забрани митинга. Тада су Зајечарци видели у каквој слободи живе јер је МУП дотерао два водена топа, блиндирана кола, град је био пун милиције, део милицијских снага који је пребачен у Београд хитно је враћен јер су се плашили да се у самом Зајечару нешто не деси.

У Београду сам видео очајно чланство које је желело да се нешто хитно предузме за њихово ослобођење и чланове Главног одбора који су једва чекали да их задрже што дуже у затвору. Тада сам се преломило иако сам и раније имао доста замерки на њихов рад. Ево зашто: када кренемо на Главни одбор, преваљимо 250 километара и тамо четири заседања протекну тако да та једанаесторица нападају Вука, он се брани, а о страначком раду и проблемима нема ни говора. Неколико пута смо гласали против њих тако да је ситуација била потпуно сазрела да они изађу из странке. Како они мисле да седе у Савезној скупштини ако им подршку не даје СПО? Шта они морално о томе мисле? Тврдим да они немају подршку ни једног члана ОО СПО из Зајечара.

Може ли опозиција спречити изгласавање закона у скупштини који су по вољи СПС-а?

Да смо успели да направимо чвршћи и трајнији савез, то би било могуће. Ако би све опозиционе странке бар када су у питању важни закони, могле да постигну минимално заједништво, то би било могуће. Ту првенствено мислим на закон о телевизији, закон о порезу, закон о таксима.

Како то да елементарну дисциплинованост опозиционих посланика није могуће одржати?

Не само посланици, него и гласачи СПС су врло дисциплиновани. Приликом локалних избора у Зајечару, у првом кругу Депос је свуда готово потпуно поразио СПС. Међутим, у већини изборних јединица приликом одржавања другог круга њихови гласачи су дисциплиновано изашли, а наши су се опустили и пропустили прилику да дођу. То се односи и на српску скупштину. Оно што ме брине је чињеница да је многе опозиционе странке форми-

рала СПС и многи „опозициони“ посланици су тако, по директиви, изабрани као фиктивна опозиција. Они су, дакле, непоуздани и на те гласове не можемо рачунати. Они се тако напрасно разболе или отпутују негде када су њихови гласови важни.

БОР — ИЗВОР ФИНАНСИЈА СПС

Треба ли опозиција да инсистира на одржавању неких нових избора у догледно време?

Пре него што опозиција не успе да промени закон о изборима и закон о телевизији, никакви избори нам не могу много помоћи. Када СПС буде принуђена да добије само оно што јој припада, а не да узме све гласове — рецимо војске, полиције, посланичка места са Косова, и слично — они ће се свести на 15—18%. Очекујем да ће Депос успети да освоји између 25—30% а да ће остале партије добити по 15%, тако да ће најјача опозициона странка у Србији постати Депос.

На какву реакцију је наишао сусрет Драшковића и Милошевића који су се у једном релативно кратком времену два пута срели? Какви су коментари чланова СПО-а у Зајечару?

Људи су страховито забринути због најављеног бомбардовања и страшних ствари којима нам прете, и код већине разумних људи је овај сусрет наишао на одобравање.

Из Тимочког региона, коме припада и Зајечар, потичу неки прилично угледни званичници владајуће партије. По чему су задужили свој родни крај?

Ми смо Николу Шаиновића тужили суду и до сада нам није ни одговорено на тужбу. Борски регион је одвојен од Зајечарског. А у том региону је концентрисано све: рудник у Бору, рудник у Мајданпеку, Бердап I и Бердап II и фабрика вештачког ђубрива у Прахову. Мишљење нашег општинског одбора је да ће СПС остати на власти док буду експлоатисали борски регион. У овом тренутку нема региона у Србији који је финансијски толико јак и зато су га одвојили од зајечарског региона јер је у Зајечару ојачала опозиција. Биће финансијски обезбеђени све док буду имали финансијску контролу над њим. СПО никада није прихватио ову поделу.

Што се тиче наших суграђана, они су заиста познати — Никола Шаиновић, затим Лилић, Зоран Соколовић, Зоран Аранђеловић... значи, перјанице и узданице Слободана Милошевића. Они су контрапродуктивни за сам регион јер никакве вајде регион од њих нема. Они ништа не доносе овом крају него служе Слободану Милошевићу да преко њих извуче сва ова добра из најбогатјег региона у Србији. Обе руке СПС завучене су у Бор и одатле се финансијски снабдева СПС. Било је демонстрација, затварања рудара у јаму о којима се није знало, јер је медијска блокада била тотална. Ти штрајкови су били пред изборе и први пут су се захтеви рудара у Бору и опозиције поклопили. То је један од најбољих знакова да се у Тимичкој крајини нешто важно догађаја.

СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА ПРОТИВ ОПОЗИЦИОНИХ ОПШТИНА

ВАМА ВЛАДАЊЕ НАМА ВЛАСТ

У Београду има пет „опозиционих“ општина. Градска власт, која није опозициона, сматра да јој се такво стање ствари ни најмање не исплати па предузима акцију агресије. Да ли ће опозиционе општине одговорити на ултиматум?

Пише: Ружица РАНИТОВИЋ ЈОВИЋ

Када су 1992. изгубили власт у неким општинама, социјалисте то није много забринуло. На општинску власт гледали су тада као не електричног коњића на улазу у робну кућу — нека се деца мало забаве док ми одрасли обављамо озбиљне послове. Осим тога, веровали су, опозиционари и не поседују богзна какво умеће владања, које је њима самима од Бога дато. Кад су схватили да су погрешили било је касно: на локалном нивоу опозиционари владање не само да нису схватили као звечку, него су одмах почели да повлаче потезе који су на живот њихових општина, упркос катастрофалном друштвено-економском окружењу, произвели одређене позитивне последице. А то је за власт деловало двојачко лоше: с једне стране учвршћивало је поверење грађана са тих општина према опозиционим странкама и, с друге — паметним економисањем опозиционе општине су за своје функционисање успеле да обезбеде релативно стабилну финансијску подлогу, као услов број један сваке независности. У свему томе социјалистима је нарочито боло очи пет опозиционих општина у Београду.

Онда је владајућа партија одлучила да то више тако не може. Поготово не у Београду.

Тако је септембра прошле године Скупштина града Београда усвојила „закључак о приступу промени Статута града“, а већ у новембру, Комисија ове Скупштине сачинила је радни текст нацрта промена тог статута, које су се односиле, пре свега, на неке области из надлежности градских општина. Тако је предложено да се убудуће целина урбанистичког развоја града уреди јединствено на нивоу града и ови послови обављају искључиво у Граду, затим да се и сва питања везана за коришћење пословног простора уреде тако да их обавља градска скупштина. Из надлежности општина извлачи се, такође, и организација месних заједница па би се њиховим бројем и границама убудуће бавиле градске власти.

Порука социјалиста овог пута је савршено јасна: „Добили сте власт у градским општинама, добро. Али ми ћемо онда, тако што ћемо вам одузети све важније надлежности, потпуно обесмислити постојање тих општина. Владаћете тамо где неће имати чиме да се влада!“

Сматрајући да би овакво ограничавање општине било нецелисходно, јер градска општина на чију се територију план односи најбоље познаје урбану средину, структуру становништва и друге околности важне за регулисање одређених проблема, као и да је свако ограничавање располагања пословним простором који се налази у власништву градске општине узурпација својинских права, супротна закону, челници пет опозиционих општина у Београду, спремају се да, уз одговарајућу анимацију јавности, пруже одлучан отпор оваквој измени градског статута. Прекршаје и организација месних заједница са градског врха, сем што је административно нецелисходно, задире у локалну самоуправу општина, па нове одредбе статута, које то треба да омогуће, такође треба спречити, сматрају они.

Шта овакве измене Статута града Београда значе и какве практичне последице могу да произведу по општине у којима они владају, говоре челници општина Врачар, Савски венац, Стари град, Звездара и Вождовац.

УПУТИЋЕМО ИХ НА ПРАВА МЕСТА

Драган Маршићанин, председник општине Врачар

Град одавно жели да развласти опозиционе општине. Тако је већ покушао, а делимично и успео, да одређеним општинама умањи буџетски приход. Ово је само наставак, а повод је револт пензионисаних официра, који су једног дана закључили да више немају где да проводе своје слободно време и да средства која су прибављали закупом једне просторије у оквиру месне заједнице на Вождовцу користе за набавку пића. То је искоришћено као повод да се приступи, у оквиру Комисије Скупштине града, изради Нацрта одлуке о промени градског статута.

Очигледно је да град пошто не може да се избори за враћање неких својих надлежности, покушава да то надокнади одузимањем надлежности општинама. А то је и нелогично и штетно и дрско. Нелогично је зато што ће се само отежати положај и града и грађана лошом расподелом надлежности и, уместо да се оне децентрализују и пренесу из републике граду, а из града општинама — ра-

ди се обрнуто.

С обзиром на то да је Врачар централно-градска општина, питање пословног простора, за њега је посебно осетљиво. Овај важан извор финансирања изгледа вам дефинитивно измиче?

Питање пословног простора у граду се, изгледа, већ сматра решеним, иако је нацрт новог статута тек на расправи. Предлаже се обједињавање предузећа за пословни простор у Београду. Свака општина сада има своје предузеће које управља пословним простором и град ће покушати да то обједини, јер му је у интересу да утиче на доделу пословног простора у Београду. Врачар има око 45 хиљада квадратних метара пословног простора, чије изнајмљивање даје значајне финансијске ефекте.

То пре свега значи одузимање могућности да Врачар уђе у трку са другим општинама, пред судом јавности и градом. Ако се одузму надлежности, које су и овако мале, општине ће спроводити политику града, неће имати простора да спроводе сопствену политику у било ком сегменту, тако да неће моћи грађанима да покажу разлику између наше и других општина. То је у великој мери поништавање резултата избора — једноставно, Социјалистичка партија Србије гледа да на сваки начин спречи опозиционе општине да покажу да су нешто друго.

Шта ће град са толиким надлежностима, које ће себи приграбити? Све што пређе у надлежност града, прећи ће и у његову одговорност. Према томе, треба њих питати како ће се изборити са проблемима на Врачару. А ми ћемо грађане радо упутити на права места да се жале уколико проблема буде. Питање је, дакле, шта ће град урадити са обавезама које неће моћи да поштује.

ГРАЂАНИНА ВИШЕ НЕМА КО ДА ШТИТИ

Никола Адашевић, председник општине Савски венац.

Ове измене ће направити још већи хаос у граду, где већ влада анархија. Централизацијом и преношењем ингеренција са општине и града на републику, пре нешто више од годину дана, за време владе Радомана Божовића, направљен је хаос у надлежностима тржишне, санитарне и инспекције за рад, надлежности МУП-а, управе прихода, када је све то пребачено на републички ниво. Сада се нешто слично иза брда ваља: брзом и траљавом централизацијом одузимају се ингеренције од животне важности за општину, за грађане. У скупштини општине Савски венац заступљене су четири странке: СПО, Демократска странка, ДСС и СПС, и одборници ове општине биће одлучно против предложених промена статута. На крају, када би нам одузели ове надлежности, могли би да укину и саме општине, да на место њих оснују неке јединице, бирое или нешто слично. Али, то би било брисање изборних резултата, игнорисање чињенице за кога су уствари грађани гласали.

Шта значи тако централизовати власт у једном великом граду?

Прошетајте по граду и видећете. Ја лично не могу да препознам Београд. Последња централизација је довела до тога да наши инспектори лутају, не знају где су и шта треба да раде. Питајте неког продавца када му је по-

следњи пут била санитарна или тржишна инспекција. Нема више никакве контроле. Потрошача-грађанина нема више ко да заштити.

Шта за Савски венац значи измештање пословног простора из његове надлежности?

Пословни простор обухваћен је својинским правом, што директно задире, када су измене статута у питању, у право власништва. Осим тога, наше службе најбоље знају у ком је стању пословни простор, коме треба да се издаје, коме да се бенефицира. Наши су људи, одборници и стручне службе на терену и знају како дише општина Савски венац. Где шта треба да се гради, ко иде с ким итд. Централизацијом ће доћи неки Бија-баца и одлучити, рецимо, да направи Свилајнац на Топчидерском брду. Они желе да одузму те надлежности општинама, јер се сигурно надају неком колачу, да би распоређујући новац прикрили лоше пословање градске управе за последњих годину-две дана.

На тај начин извукла би вам се, заправо, економска подлога испод ногу?

Извукли би нам ту економску подлогу и онда би тај новац бацали у неку рупу без дна, као што је, рецимо, Железара Смедерево. Тиме се задире директно у уставно право грађанина који оџде плаћа порез и хоће да зна где му иду паре. А не да све буде централизовано од Републике, која онда дели леводесно. Или као што је градски фонд за грађевинско земљиште, који је грдне паре које је имао потрошио ненаменски, а да ни сами не знају у шта.

Шта ће се десити уколико до тога, ипак, дође?

Могли би да закључамо врата као општина, не бисмо имали више никакве ингеренције. Тиме би, пре свега, било оштећено 40-50 хиљада становника и око 110 хиљада запослених на територији ове општине. Верујем да би ларе из ових опозиционих општина отишле не неку другу страну. Осим тога, за месне заједнице члан тог измењеног статута гласи: утврђује се подручје за које се образују месне заједнице, по прибављеном мишљењу грађана са тог подручја и уз сагласност Скупштине града. Значи, грађани изаберу некога, за рецимо председника месне заједнице, а скупштина града каже да ли је он подобан за то или није.

Јован Кажих, председник општине Стари град

Начин на који се врши реконструкција градског статута даје нам могућност да тврдимо да није регуларно извршена процедура кроз скупштинске одлуке града. Треба правници да утврде да ли је то у складу са Уставом, са законом, са позитивним прописима итд. Али, како-тако, дошли смо у ситуацију да се налазимо пред утврђивањем нацрта о измени статута града на седници Градске скупштине. Ако и не успемо да спречимо разматрање тог нацрта остаје нам још месец дана колико ће трајати изјашњавање о нацрту по општинама. Ми схватамо да је то политички врло озбиљан проблем, јер је у питању сужавање права и могућности реализације права грађана на овим општинама, јер се покушава извршити централизација власти у три сегмента: месне заједнице, урбанизам и комунални послови односно инвестициони захвати на општинама и — пословни простор.

С обзиром на величину пословног простора који има, ова проблематика је посебно интересантна за вашу општину?

Општина Стари град има 170 хиљада квадрата пословног простора, што за нас има посебан значај, јер смо, као и остале опозиционе општине скинути са извора буџета и принуђени да се издржавамо закупнинама пословног простора. С обзиром на величину тог простора, новац од њих био је довољан да се финансирају сви послови локалне самоуправе, па су одређена средства и преостала, што смо користили за хуманитарне акције, помоћ школама, културним институцијама (којих је, као што се зна, највише на овој општини). Међутим, инфлација је тако обезвредила та средства од закупнина, да у једном тренутку нисмо имали довољно новца чак ни за финансирање саме функције општине. Друго, очајна је економска ситуација, предузећа не раде, немају финансијских средстава, па ни она нису могла, нарочито велика друштвена предузећа, да плаћају закупнину, тако да се у децембру реализована закупнина свела на само 9 посто. Сад је нешто боља ситуација али и даље су проблем велика друштвена предузећа, која, иако немају новца да плате закуп, не ослобађају ни један квадратни метар пословног простора. Моја лична процена је да се они надају да ће се ето, изнедрити неки закон сличан оном о откупу станова па ће они ући у посед тог пословног простора, на основу откупа, за мале паре. Ми смо схватили значај ове измене статута града, а какве она све последице може да има говори и једна њена одредба, која говори о могућности да се од стране градске скупштине uvede принудна управа на општинама које не спроводе одлуке овог статута. Из тог разлога ми у општини Стари град смо брзо реаговали и, у сарадњи са челницима других опозиционих општина донели одлуку да делујемо на три начина: стручном (ми у општини Стари град смо већ оформили екипу стручњака, која ће преиспитати ове измене), затим, укључивањем у ову проблематику свих опозиционих странака и њено подизање на виши ниво, до Скупштине Србије, а онда и ангажовањем у медијима. Морамо ићи на што веће медијско покривање те материје, јер је, по мојој процени, она врло озбиљна, то је чак једно од најозбиљнијих питања у овом тренутку за опстанак опозиције у Београду.

Може ли се рећи да је најављеним статутарним изменама пре свега на мети — Стари град?

Моја је оцена да је измена статута града дошла због Старог града, јер ту је, пре свега, атрактиван пословни простор, ту су атрактивне грађевинске локације и лено би то било имати, а и корисно. Јер, чињеница је да су социјалисти мислили да ми нисмо у стању да организујемо локалну самоуправу, да нећемо знати да се снађемо. Кад су видели да ми то савладавамо, да опстајемо, нарочито на последњим изборима на Старом граду где смо победили, схватили су да то више није за шалу. И сад настоје да општинама одузму ингеренције, после чега оне готово да неће више постојати. Значи, претворићемо се у једну месну заједницу која неће имати никаквог, ама баш никаквог утицаја. Ту је и проблем месних заједница. Оне социјалистима ни за шта друго нису служиле него као политички пунктови за пропаганду. И они су преко њих

остваривали изборне резултате. Међутим, код нас то није прошло. Е сад, те месне заједнице они покушавају да ставе под контролу. То је та друга страна медаље, то су њихове политичке игре.

Будимир Ивановић, председник општине Звездара

Ове измене унеће само једну велику пометњу и опет, ако се усвоје те одредбе Статута града, највише ће трпети грађани, поред свега што их је већ снашло. Јер, најбитније, свакодневне проблеме на овај начин неће моћи да реше. То ће потрајати још неко време, а после ће надлежности опет бити враћена општинама. Што се јединственог начина уређења пословног простора тиче, и раније је он био централизован па се испоставило да је практично немогуће уредити то из једног центра за све градске општине. Па се пре неколико година приступило подели тог простора на општинском нивоу, с тим што је Град задржао за себе један велики фонд тог простора, којим и данас управља. На тај начин, нешто су уређивале општине, нешто град, и успевало се да се на тај начин контролише тај пословни простор и убирају одређени приходи, који се стављају у функцију стварања буџета, пре свега за општине које су опозиционе. С обзиром да су неке општине успевале да живе од средстава која убирају само од закупнина, имам утисак да се настоји да се и то отргне да би се општине довеле у мат-позицију.

С обзиром на то да је Звездара и приградска општина, коришћење грађевинског земљишта, није мање важно у овој причи.

Што се тиче накнада за коришћење грађевинског земљишта, оне су такође отргнуте од свих опозиционих општина, за разлику од оних које нису опозиционе, где је то остало као што је и било. Остављено је општинама да додељују плацеве за индивидуалну стамбену изградњу, а неки шири простор за веће објекте, привредне или стамбене — додељује град. Какве ће све то имати последице на општини Звездара? Исте као и на другим општинама. Доћи ће до преплитања надлежности, до збуњивања грађана, до шетања грађана од града до општине, и обрнуто. Биће то само још један неуспешан експеримент.

Звездара је и градска и приградска општина, а како се то поделило на нивоу града, Београд од 16 општина, има 10 градских и 6 приградских. Наша општина има један сеоски део везан за „два Мокра Луга“ и сеоско насеље Миријево. По тој основи би она могла да буде и приградска општина и да има неке повољности које те општине имају а то је све оно што је везано за надлежност града, на нивоу београдских општина, као што су тржишна, санитарна инспекција, као што је финансијска полиција итд, што је у приградским општинама у интегренији тих општина, а не на нивоу града као у градским општинама.

УКИДАЊЕ ОПШТИНА ПРИВОДИ СЕ КРАЈУ

Божидар Симатковић, председник општине Вождовац

Овим нацртом статута који је понудила Градска скупштина нисам нимало изненађен, напротив, очекивао сам га много раније.

Пред изборе 1992. године многе надлежности су одузете општинама из чисто политичких разлога, јер је било за очекивати да ће у неким општинама на власт доћи опозиција. У очима грађана општина је и даље остала центар моћи, од кога се и даље очекује да реши многобројне проблеме грађана, а реално то није у могућности, јер је остала и без средстава и без надлежности. После годину дана рада у скоро немогућим околностима, овим новим нацртом статута укидање општина се приводи крају. Сви они послови, које је град преузео 1992. године, обављани су са много мање ефикасности него кад су били у надлежности општине, тако да ја прихватам да статут треба да се промени, али у поступно супротном правцу, ка враћању надлежности општинама, јер се показало да централизација послова на нивоу града не води побољшању.

Како ће измене везане за месне заједнице, у случају да буду прихваћене, деловати у вождовачким условима?

Овим статутом значај месних заједница се повећава, што је потпуно нелогично, јер истина је да је сврха њиховог постојања заиста „минимална“. Ми на Вождовцу смо пролетос покушали да месне заједнице поставимо на њихово прво место, смањујући њихов број и постављајући савете месних заједница са мешовитим страначким саставом. Међутим, одлуком Уставног суда у томе смо онемогућени. Чињеница је да су непосредно пред изборе одржани тзв. зборови грађана у свим месним заједницама, на којима су изабрани једностраначки савети за период од 4 године. Те месне заједнице представљају практично партијске ћелије СПС-а па је потпуно јасно зашто се градска скупштина бори за повећање значаја месних заједница.

Када је у питању грађевинско земљиште нове одредбе предвиђају да одлуке о његовој додели доноси Градска скупштина, без икаквог знања општина. До сада је новац од ренте за грађевинско земљиште дељен у односу — 96 посто граду и 4 посто општини. Градска скупштина се није ни овим задовољила већ је отишла корак даље па преузима и доделу грађевинског земљишта. Поента је у томе што општине могу, у договору са потенцијалним инвеститорима, да се споразумеју, тако да они одраде и неке комуналне послове од значаја за грађане, чиме се аутоматски одричу дела свог профита у корист грађана. Поставља се питање шта ће се са тим новцем десити у случају да град располаже овим земљиштем? Што се тиче пословног простора, јасно је да се новим статутом града сече задња грана општинама и онемогућава било какав приход и да се оне приморавају да живе од милостиње градске скупштине. Вождовац располаже са само 11 хиљада квадратних метара пословног простора, што у погледу прихода није нарочито интересантно као када су друге опозиционе општине у питању. Цела ова прича, везана за измену статута града, говори непобитно да је нацрт новог статута заправо један политички акт, којим се укидају општине и гласачком машином СПС-а у Скупштини града треба да доведе до грубе промене изборних резултата у београдским опозиционим општинама.

ДЕЛИКАТНА ФАЗА „АВРАМОВИЋЕВОГ ПРОГРАМА“

ДРЖАВА К'О КУРВА

Лажна банкарка и легендарна српска мајка Дафина Милановић „нацртала“ се у јавности баш у најнезгодније време. Напирлитана каћиперка покушавајући да пред Анкетним одбором Већа грађана савезног Парламента сачува своју финансијску творевину од пропасти, цилита се лево и десно прозивајући многе политичаре из владајуће СПС гарнитуре, гувернере и вицегувернере, да су заједно учествовали у превари и плачки српског народа. Међу бројним именима спомињу се и они који баш ових дана представљају „ударну промотивну песницу“ најновије преваре, зване „Програм монетарне реконструкције и привредног опоравка“.

Сваки иоле писмен грађанин Србије може лично да се увери да је власт у Србији, ако ништа друго, доследна бар у једном — у континуитету превара властитог народа. Пре годину-две дана на браник отаџбине била је истурена некрунисана банкарска краљица Дафина Милановић, која је како сада видимо послужила само као усисивач — да обави „прљави“ део посла и од народа покупи девизе лажним обећањима о астрономским каматама. Опљачкани новац, и то данас јасно видимо, највећим делом преузела је држава и инвестирала у — оживљавање производње. О каквим је инвестиционим пословима реч види се данас кад српски „Бони и Клајд“ нису у стању да ни једну једину марку врате унесрећеним улагачима.

Јуче — високе (астрономске) камате, данас — супер динар. Један од актуелних српских министара, мимо своје воље увучен у „Аврамовићев програм“, пре неки дан поверио се новинарима у пролазу ходницима Привредне коморе: „Море, ништа ме не питајте, ионако ће све ово пући за два месеца“. Поучени ваљда „Дафимент искуством“ актуелни српски политичари строго се чувају да се случајно негде јавно не сликају са др Аврамовићем или, не дај Боже, јавно нешто лепо кажу о његовом програму. Индикативан је

Свесно или не, српски премијер Шанновић понствоветно се с једним ликом Добрила Ненадића — лепотницом Јањом — која никог (па ни губавца) није могла да одбије, сматрајући своје давање актом божјег милосрђа

Пише: Миша БРКИЋ

случај већ упокојеног српског „прајм министра“ Николе Шанновића, чији је препознатљиви „ручни рад“ у досадашњем периоду углавном представљао рушење и ружење антиинфлационог програма, а никако његову стваралачку операционализацију. (Међу актуелне српске политичаре не убрајам магистра Николу Станића, који је атлетски речено добио улогу зеца, али се не плашим за његову судбину, јер је човек доказао да је спреман да трчи за сваки политички тим).

СУПЕР-ПРОПАГАНДА

О „случају Шанновић“ више речи биће касније, а сад би детаљније требало разјаснити механизам нове државне преваре, познате онедавно у народу по надимку „супер динар“. Као у најбољој масмедијалној традицији извештавања о искрцавању марсовца на планету Земљу, јавност у Србији и Југославији готово свакодневно слушају се најновијим извештајима о стању девизних резерви земље. Прво је творац програма др Аврамовић саопштио важну вест о 19 милиона марака пристиглих у државне трезоре, онда се огласило

„министарство истине“, које је ту суму подигло на педесетак милиона марака, да би пре неки дан привремени гувернер Божидар Газивода славодобитно споменуо суму од 120 милиона марака, које су (што у девизама, што у злату) ојачале новчане резерве земље.

Начин на који се ова врста информација сервира грађанству открива праве, пропагандне намере наручилаца — кад је држава откупила толико девиза, онда народ верује у програм и супер динар, па се сви утркују да на шалтерима банака замене „труле“ калиталистичке марке за нову домаћу валуту. Навикла да функционише на популистичком моделу патриотског заноса, власт је и у овом случају покушала да игра на карту јаких националних емоција. У економији, а нарочито у финансијама, врло брзо се покаже да су у лажи кратке ноге. Такав је случај и са најновијим увећањем девизних резерви земље.

Није, дакле, овај кукавни народ зато што верује у супер динар почео да продаје девизе из сламарика, него што га је нужа на то натерала. А кад се у економији: нешто ради из велике нужде, онда обично испадне још веће — државно срање. Елем, свако се порадовао кад је у џеп стрпао педесетак-шездесет динара плате или тридесетак динара пензије. Кад је с тим новцима стигао кући и почео да снива слатке снове како ће их одмах сутрадан на бакарским шалтерима претопити у сигурне немачке марке, испоставило се да „поштар увек звони два пута“ — једном за струју, други пут за телефон. Што је било довољно да се наше плате и пензије поново врате у државну касу.

Исти случај догодио се и фирмама. Ко год је из неких тајних сефова и буџака извадио девизе да исплати зараде суочио се са државом која је као зао дух дошла по своје — у Ваљаоници у Севојну радницима је за аконтацију исплаћено 120.000 динара, а Народној банци Југославије морало је да се уплати — 430.000 динара. У јагодинској Фабрици каблова за радничке плате одвојено је 100.000 ди-

нара, а исто толико тражила су и „гладна уста“ парадржавног Фонда за воду. У београдском „Прогресу“, ваљда као добростојећој спољнотрговинској кући, на име телефонских рачуна требало је платити 200.000 динара. Као да су трговци криви што послове морају да склапају телефоном, јер им је држава блокирана и изолована од света.

КРЕДИТ ЗА НЕЗНАНЦЕ

Управо ових дана држава преко Народне банке Југославије води тихи (а с временом на време и отворени) рат са пословним банкама. Власт, на име, поуздано зна да банкарски крију извесну, не баш малу, суму девиза (ваљда) за црне дане. Народна банка Југославије труди се свим силама да банке натера да те девизе изнесу на сунце и њима кредитирају предузећа како би оживела производња. Зато НБЈ одуговлачи са кредитирањем производње из примарне емисије.

Чини се, међутим, да су пословне банке добиле прву рунду у овом необичном монетарном песничењу. Најуспешнији је, за сада, Златан Перучић, директор Беобанке, који (гле чуда) седи и у Савету (гувернера) Народне банке Југославије. Он се послужио једноставним триком — у дослуху са генералним директором новобеоградске Индустрије машина и трактора Љубомиром Стевановићем нахушкао је шачицу радника ове фирме да фингирају генерални штрајк. У прве „борбене редове“ истурен је послани државни синдикат, који практично још није ни лупио руком о

сто, а несрећни српски премијер Никола Шаиновић, сав испрепадан, прихватио је ултиматум из Новог Београда и за себе обезбедио историјску улогу Жижице Јовановића — Шпанца — опалио је прву устаничку пушку у Аврамовићев антиинфлациони програм.

СЕЉАЦИ СПРЕДАЈУ РАЧУН

Држава је тако пристала да кредитира оживљавање производње трактора за које се тачно не зна имају ли кулца. Директор ИМТ конспиративно обећава да има уговорене извозне послове, али да због међународног ембарга не може јавно да их саопшти. Што се тиче домаћег тржишта — ту је све неизвесно, јер се поуздано не зна ко ће купити трактор који кошта 10.000 марака. Пуна истина сазнаће се врло брзо кад се иста фирма јави држави са новим захтевом за финансирање залиха трактора које нема ко да купи.

Економски стручњаци упозоравају да је Шаиновић начинио опасан преседан, а директори појединих српских фирми оптужују га да их није послушао. Они су, на име, предлагали да српска влада не сме подлећи ултиматумима и да би боље било да је пропао ИМТ, него цела српска привреда. Овако, сада је читав антиинфлациони програм доведен пд велики знак питања. Јер, довољно је да било ком директору било где у Србији затребају паре, он ће их добити само ако запрети да ће са радницима стићи пред зграду српске владе.

Свесно или не, Шаиновић се поистоветио с једним ликом Добрила Ненадића — лепотицом Јањом која никог (па ни губавца) није могла да одбије, сматрајући своје давање актом божјег милосрђа. У Аврамовићевом програму монетарне реконструкције и економског опоравка, колико је мени познато, нигде ни у примисли не пише да држава треба да се понаша као курва — да да свакоме ко тражи. За такву врсту љубави у Србији данас има пуно муштерија, али ако се држава буде понашала као јавна кућа, онда од економског спаса нема ништа.

За примером ИМТ већ крећу многи — комшије из Раковице, „21. мај“ најављује генерални штрајк ако не добије капитал за оживљавање производње аутомобилских мотора, а београдски текстилци, обућари и кожари јавно су саопштили да неће подржати антиинфлациони програм и супер динар ако и они не добију нешто од финансијских чари којима се држава хвали.

Пара, очигледно, неће бити за све аспиранте. Душан Матковић, генерални директор смедеревске Железаре и један од челника владајуће партије покушава да смири страсти тврдећи да му је доста басена (раковички), који су се навикли само на социјалистичку сису. Питање је, међутим, ко је спреман да примени његов рецепт, па да у фабричким халама гаји печурке. Нервоза полако расте, јер би и лекари и учитељи да добију месечну плату од 130 динара, колико је држава поделила „својим“ радницима у јавним предузећима (Електропривреди, на пример).

Јесте да је још далеко, али треба рачунати и на сељацима који ће у јуну испоставити држави огроман рачун ако она мисли да од њих откупи довољне количине пшенице. За све те намене неће бити довољно оно што је пре почетка програма депоновано у девизне резерве земље, па чак ни марке и злато, који су у време спровођења програма опљачкани од народа и привреде, а ни гриходи које држава прикупи на име пореза и доприноса. Однекуда би морала да пристигне већа количина капитала за покриће свих захтева и апетита. Ако су до сада пријатељи из света помогли са неколико стотина милиона долара (или марака), зашто се то не би наставило. Само тако се може тумачити учестало мистериозно путовање др Драгослава Аврамовића у Женеви. Ваљда не треба поверовати да аутор програма сваког месеца одлази у Швајцарску да би из неке од банака подигао своју девизну пензију и тако живео од првог до првог у месецима.

КОЛОНА

Да ли је ово обећани шведски социјализам или ће бити још горе?

Шта ће бити после спровођења Аврамовићевог програма?

Обавиће се попис преосталог становништва.

Свуда у свету пљачкаши туђе имовине називају се лоповима.

Само код нас их зову социјалистима!

Шта ће бити ако Велика Србија припоји Барању?

Ништа, чак ни жита.

Срби су за заједнички живот са другима у Босни, али немају с ким?!

Да ли је Нова демократија издала опозицију?

Не, јер никада није ни припадала опозицији!

Срби су грозно мучили заробљене Хрвате и Муслимане.

Терали су их да гледају београдски ТВ-дневник.

Вук Драшковић иде код Слободана Милошевића. Милан Божић одлази код Мирјане Марковић.

Значи, могу и ја да пођем са Душанком Бога.

Шеф Бироа Савезне Републике Југославије у Загребу је Вељко Кнежевић, потпредседник Југословенског одбора СК — ПЈ.

Сарадњу комуниста и усташа, започету пре Другог светског рата, нико не може да разруши.

Новине пишу да једно наручено убиство у Колумбији кошта 400 америчких долара.

Код нас таквих појава нема. У Србији се убиства обављају за немачке марке.

Како ћемо знати да је успео програм економског опоравка? Јавиће на свим ТВ и радио станицама.

Али, питање је, да ли ћемо тада поседовати телевизоре и радио пријемнике.

Може ли се преживети са пензијом?

То је прво питање за оне на Новом гробљу.

Да би се преживело, треба радити.

Многи наши људи то и чине. Одмах након посла.

Жириновски је обећао да ће сви Срби живети у једној држави — заједно са Русима!

Британски генерал, командујући трупама УН у Сарајеву, рекао је да је ултиматум НАТО-а дочекао у кревету.

Све нешто размишљам, да и ја поставим ултиматум председници Младих социјалиста.

Пише: Александар ЧОТРИЋ

Како побољшати квалитет горива која користе наши аутомобили?

Треба у њих сипати и бензин.

Да ли смо се уплашили рата са Американцима?

Не, ми смо се уплашили да у том рату не однесемо победу.

Енглески писац Оскар Вајлд је рекао:

„Поштен политичар је онај који, кад га потплатите, остаје поткупљен.“

То је ПОШТЕНО.

Они који су нас доведе довели, даље мисле да наставе авионом.

На конференцији за новинаре Демократске странке речено је и следеће:

„Илузија је да опозиција има већину у Скупштини Србије.“

Та илузија је заиста постојала, јер смо ми у опозицију рачунали и посланике Демократске странке.

Сви светски медији су забележили да се високи кинески функционер Денг после пуних годину дана појавио на Телевизији.

Учиниће то, ваљда, и када се Вук Драшковић појавио на програму РТС, после пуне четири године.

Власти се, као у чуду питају: зашто странци напуштају Југославију?

А ни мало их није занимало зашто је триста хиљада Срба напустило домовину.

Између комуниста и социјалиста постоји једна велика разлика:

Комунисти су пљачкали богаташе.

Социјалисти пљачкају и сиротињу.

Милошевић је расписао конкурс за управљено место „омиљеног председничког опозиционара“.

Председници неких странака су већ почели да одлазе на аудицију.

Вук Драшковић је првог дана у српском парламенту изјавио: „Ја сам мислио ово Скупштина, а оно Холивуд.“

Ђачно, сви шефови посланичких група нешто глуме!

Италијански министар иностраних послова Андреата примећује:

„Караџић није пуђи од Хусеина.“

Да, али није ни паметнији.

Приликом представљања књиге Мире Марковић у згради Културнопросветне заједнице, све околне улице су биле блокиране.

Где год се појави брачни пар Милошевић-Марковић — све стаје и настаје општа блокада!

Ова, 1994. у Кини је — година паса.

Ми се надамо да ће у Србији бити година ВУКА.

Према писању ријечког „Новог листа“ Хрватска је најскупља земља у Европи.

Ми Срби то врло добро знамо. Колико су нас само коштали поједини делови Хрватске који су сада под нашом контролом!

„Однос плата између Србије и Пољске је био 15:1 у нашу корист, а сада је тај однос обрнут. То су резултати Милошевићеве владавине“, каже економиста Бранко Милановић.

Само, треба имати у виду, да Милошевић може и много више.

Избегли смо америчке ваздушне ударе.

Али, неки наши политичари су и без тога већ — ударени.

Демократија је власт већине.

Нова демократија је издаја мањине.

Зоран Хорван је основао Странку разума Баш то му је недостајало.

● Дипломатско особље западних земаља повукло се из Београда. Пилоти НАТО-а су накнадно познати по својој прецизности, па су се амбасадори уплашили њихових летова над Сарајевом.

● НАТО је смео први да нападне. Сада су Срби на потезу.

● Није тачно да су радикали национално искључиви.

● Они веома поштују свог председника који је — Хрват!

● Срби не би требало много да се радују доласку руских војника у наше крајеве. Искуство из 1944. године је врло поучно.

● Неки сматрају да је Војислав Шешељ „тројански коњ“ власти убачен у опозицију. Има ту истине, али треба признати и да Шешељ нема везе са Тројом.

● Аристотел је рекао да је човек по природи политичка животиња.

● Да је имао прилике да упозна Бицу, прецизирао би и која!

● Милошевић верује у Бога. Завео је велики пост.

● У Словенији се недавно срушио још један НАТО авион.

● Ако тако наставе, и пре почетка интервенције остаће без флоте.

● Ја сам екстремиста.

● Поверовао сам у успех новог стабилизационог програма.

● Туђман је пре неколико дана боравио у Букурешту.

● Милошевић се не усуђује да посети главни град Румуније.

● За то место га вежу црне слутње.

● Ускоро ће бити основан синдикат српске полиције.

● Лопови су већ одавно добро организовани.

● Да ли је тачно да је Душан Михаиловић двадесет година радио за УДБУ?

● То је груба клевета. Радио је тек непуних деветнаест година.

● Душанка Бого-пише у „Студенту“:

„Са сигурношћу могу да тврдим да сте невиност изгубили негде 1770. године.“

● За Душанку не можемо ништа са сигурношћу да тврдимо.

● Глумица Милена Зупанчич каже да је Словенија подсећа на психијатријску клинику.

● У том случају, нас Србија подсећа на Словенију.

● Овогодишњу награду „Подвиг године“ „Вечерње новости“ су доделиле грчком народу за заслуге учињене српском народу.

● А против српског народа највише је радио — српски народ.

“ МОГУЋНОСТИ ЗА ПОЛИТИЧКО РЕШЕЊЕ СУКОБА У БОСНИ ЈОШ НИСУ ИСЦРПЕНЕ! ”

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ И СЛОБОДНЕ НОВИНЕ „СРПСКА РЕЧ“
установљавају

НАГРАДУ „ДРАГИША КАШИКОВИЋ“

Сваке године биће додељене четири равноправне награде из области којима се бавио Драгиша Кашиковић. „Српска реч“ ће 01. јуна 1994. године, на дан излажења првог броја који је истога дана забрањен 1990. године, доделити:

- 1) Награду за најбољу књигу из области публицистике са темом из српске политичке историје и политичких односа или о српској политичкој емиграцији;
- 2) Награду за новинске текстове који најпотпуније и најпримереније афирмишу демократска начела и доприносе хуманијим и толерантнијим друштвеним и националним односима;
- 3) Награда за најбољу сатиричку драму;
- 4) Награду за најбољу књигу сатиричних афоризама.

Предлози за награде се шаљу на адресу: „Српска реч“, Бранкова 13-14, Београд. Крајњи рок за подношење предлога је 15. маја 1994. Имена добитника биће објављена 30. маја 1994. године, а награде ће бити уручене у просторијама редакције „Српске речи“.

Висина новчаног износа сваке појединачне награде је 1000 ДЕМ. Лауреате награда одредиће жири „Српске речи“.

ИПАК НЕВЕРОВАТНО

ВАСИОНСКИ НОВАЦ

У ситуацији кад је национална валута изгубила своје основне функције, сачувала је у малом обиму једино функцију средства плаћања, ради заустављања сулуде јурњаве девизног курса и цена, притиснуте опасношћу од социјалног бунта, власти су са почетком године определиле за пут оживљавања националне економије само „оживљавањем“ динара.

Ма колико биле маштовите идеје „монетариста“, сукоб власти и економије, који излази из природе нашег друштвеног поретка, којем је својствено да производи дефиците и да их попуњава на терет грађана, стварају оправдану скепсу у успех владиних мера.

Аутократским положајем, директори друштвених предузећа и људи који су учествовали или учествују у власти, уз примену тзв. револуционарног права, што ће рећи да сами одређују шта је дозвољено а шта није, постају главни деоничари или власници друштвених предузећа. Државни органи власти, као институције партијске државе, само присуствују пљачки националног богатства. Судство, милиција, финансијска полиција, служба за платни промет... нису у стању да овоме стану на пут.

МАЛВЕРЗАЦИЈЕ

Контрола оснивања и пословања других финансијских организација од јула месеца 1993. године, показала је, рецимо, да су готово све регистроване код Суда супротно условима прописаним Законом о банкама и другим финансијским организацијама. Као такве, дакле, оне нису имале никакав правни субјективитет, али су у време откупа жита, експанзијом девизног курса, уз неконтролисану примарну емисију, допринеле да Робне резерве изврше откуп „без динара“.

Неизграђени обрачунски систем, где је контрола примене пореских прописа припала Финансијској полицији, а контрола финансијско-материјалног пословања Служби за платни промет, због прекидања чврсте и природне везе пореских прописа са прописима о финансијско-материјалном пословању, довео је до тога да је држава остала без значајних прихода, који су, јасно, „изнети“ на улицу.

Одабрани метод трансформације друштвене имовине, неизграђени порески систем и неприменљивање прописа о располагању готовином, довели су до формирања „уличног“ платног промета, где се подигнута готовина са жиро-рачуна предузећа претвара у страну валуту и износи у иностранство. Откуд новац на улици!?

Нећемо говорити о томе како новац из штампарије на улицу: ово би се утврдило једино контролом испоруке новца Народној

Нови динар је ипак фикција. Само ћемо то да схватимо тек кад буде касно. Дакле, сачекајмо.

Пише: Д. ЂУБРАК

банци Југославије и даље — што никада није учињено. Говорићемо само о томе како се депозитни (жирални и чековни) новац који се у виду рачунских знакова исказује у банкарским књигама, износи на улицу. Једноставно!

Служба за платни промет, половином прошле године, одустала је од примене члана 69 Закона о рачуноводству, којим је одређено да се из добити у годишњем обрачуњу измирују обавезе (порез на добит, доприноси који се накнађују из добити и лична примања послодавца), а да остатак представља нераспоређену добит која се распоређује у наредној години. Нераспоређена добит, дакле, не може се користити у текућој години.

Интерним актима Службе, као упутствима за једнообразно поступање организационих јединица, нигде није одређена обавеза послодавца (предузећа) да због подизања готовине поднесе обрачун — биланс, као доказ да је пословна добит уопште остварена. На основу „лабавог“ доказа (одлуке, решења и сл) готовина је изношена „на улицу“, а држава је, поново, остала без прихода који се остварују из добити. Позитиван салдо на рачуну био је довољан доказ за подизање готовине до висине његовог износа. Инфлација

је, очигледно, и на овај начин потхрањивана, будући да се подигнути новац више никад није вратио у канале платног промета. Динар је доживео судбину државе и њене економије.

ФИКТИВНИ ПАКЕТИ

У последње време од творца новог економског програма могу се чути хвалоспиви о чврстој златној и девизној подлози новог динара. Без претензије да се истакну сви аспекти новог монетарног система, осећам потребу да о томе изнесем своје мишљење.

Појам монетарног система подразумева организовано уређивање техничких и других питања везаних за функције новца у датом друштвено-економском поретку. Економска историја пружа доказе о томе како се државној регулативи подвргава новац: од прописивања облика монете и коришћења кованог новца као извора прихода у прошлости до регулисања новчаних токова у новије доба. Историјски посматрано, у условима робног новца пуне вредности појам монетарног система одговарао је, углавном, својој економској садржини, док се у савременим условима правни појам све више раздваја од своје економске садржине. Стога се сада под појмом монетарног система подразумева скуп норми којима се уређују само правно-техничка питања везана за домаћи новац.

У условима робног новца пуне вредности, новчана јединица одређује се као количина материјала (злата или сребра) из кога је израђена, чиме се везује за објективни стандард вредности. Како су постојали изведени облици новца, онда су они и у функционалном погледу и у погледу њихове вредности и количине, ипак били везачи за основни облик новца. Изведени облици новца замењивали су тако златни или сребрни новац пуне вреднос-

ДА ЛИ ЈЕ ИШТА БОЉЕ?

ти у оперативној функцији новца као платежног средства унутар државе. Као изведени облици новца само технички представљају пуновредни новац.

Данашњи новац појављује се као непунвредни новчани знак, те се ни његова вредност не одређује вредношћу материјала (злата или сребра) од кога је израђен, а његова унутрашња и номинална вредност, уопште се не подударају. У савременим економијама новац постоји као осамостаљени, непунвредни новчани знак који се самостално појављује као технички носилац механизма валоризације вредности.

Из наведеног јасно произилази да златна и девизна подлога, нису нужан регулатор вредности новца. Други фактори на њу значајније утичу, а о томе овде неће бити речи. Позивање на чврсту подлогу новог динара може да се користи једино у пропагандне сврхе.

Проглашавање конвертибилности новог динара у супротности је са самим појмом новца као општеприхваћене и универзално замениве робе. По теорији међународне трговине: роба се креће у међународном робном промету а новац се враћа ономе чији је. То би практично значило да земље слободног света показују велики економски интерес да, ако би динар био конвертибилан, извозом у нашу земљу, пошто-пото, дођу до новог динара, е не би ли њиме купиле нашу робу за којом „оскудевају“ или деонице у каквој светској компанији. На појављивање новог динара на светским берзама морамо, ипак, да причекамо.

Стабилна национална валута, по замисли творца стратегије економског опоравка земље, треба да допринесе оживљавању производње. У ситуацији кад се не може рачунати на било какву финансијску помоћ из иностранства, кад су се обртна средства (роба и новац) преселили у илегалне трговачке канале, не може се говорити о обезбеђивању новчаних средстава... „из залиха које поседују предузећа и које ће морати да изнесу на тржиште“... или... „ће се прикупити авансним плаћањем производа који су још у изради“... (изјава М. Павлићевића, министра за индустрију, „Борба“ од 16. 02. 1994).

Цео овај текст, речито говори о „заслугама“ власти за колапс националне економије, где је несташаца роба само спољни показатељ. Не може се изнети на тржиште оно чега нема. Размишљање о прикупљању новца, ради покретања производње, „авансним плаћањем производа који су још у изради“, представља бесмислицу непознату у економској теорији и пракси робног промета: новца нема, јер нема робе, а робе нема јер нема производње, осим ако је поменути „теоретичар“ смислио прикупљање новца од економских субјеката који лебде негде у васиони изнад државне територије у којој и он врши власт, а не од ових земаљских. Да држава озбиљно и не рачуна на оживљавање производње показује и конципирање нове фискалне политике, у којој су таксе, а не порез на промет производа, главни извор државних прихода.

Ако држава устраје суздржавању од примарне емисије, социјални потреси који су на помолу не могу бити заустављени ни дељењем пакета социјалне помоћи, јер државне робне резерве располажу робом само као књиговодственим подацима.

Програм економског опоравка земље остаје добар само утолико што представља покушај, ако се њим не жели извући и последња марка из џепа заведеног, обманутог и опљачканог народа.

ПОНЕДЕЉАК, 7.2.94.

Почела је још једна нова радна недеља. Примећујем да се променио профил лица која свакодневно срећем у нашим просторијама. По векну хлеба долази она „вечита сиротиња“. Чини се као да ствари изгледају мало нормалније. Потпуно је ван сваке памети, неприродно је, да професори, лекари, инжењери примају хуманитарну помоћ од које ће преживети недељу-две. Колико ли је тек било оних интелектуалаца који нису дошли по СПОНИНЕ пакете, јер је стид био непријатнији од глади. Нису схватили да треба да се стиди неко други а не они. Можда су и схватили — али није помогло. Седели су изморени, гладни и смрзнуте између своја четири зида и чекали... Да ли им се срећа осмехнула, да ли су дочекали?

ЧЕТВРТАК, 10.2.94.

Данас у СПОНИ ради амбуланта. Лекове траже и млади и стари. Потребни су и болесној деци и њиховим родитељима, и бакама и декама. Потребних лекова или нема у продаји или је њихова цена толика да се не може купити ни од ових „златних“ плата и пензија. Људи доносе лекове који им више нису потребни, заузврат добију (ако је срећа да имамо) лек који им треба.

На вратима амбуланта појављује се жена која у руци држи бар двадесет рецепата. Када је лекар пружио два лека, жена је бесно и хистерично захтевала да јој се издају сви лекови. Позивање на колективну свест (и самилост према другима) нису ни за тренутак учинили да госпођа схвати да се иза ње налазе други људи, да је њима такође неопходна пилула која „живот значи“. Сада дефинитивно видим да нам се појавила нова црта у карактеру — бити ситни шфарџија постаје једно од главних занимања. Док дајете — са Вама сам, када не дајете са њима сам. Вероватно нам је зато тако. „Они“ увек нешто дају, у правом тренутку — па макар то била и пуна шака празних, лажних обећања.

ПОНЕДЕЉАК, 14.2.94.

Некако успевамо да обезбедимо храну из дана у дан таман толико да људи не оду празних руку. Поделимо хлеб, кромпир, понеку јабуку или помаранџу. У великим смо ишчекивањима. Многи су нам обећали помоћ и донације. Морамо да верујемо да ће тако и бити.

СРЕДА, 16.2.94.

— Мајка сам четворо деце. Радим као самостални референт у једној врло познатој београдској фирми. Не могу више да издржим. Сва моја деца и ја поштено смо стајали у вашем реду за живот. Све што у кући имам то су жуте и плаве СПОНИНЕ кесе. Оне су моја сигурност. Плате не примамо већ два месеца. То не смета нашим директорима да путују по белом свету и праве пријеме за „пословне партнере“ (док су радници и гладни и голи). Хвала Вама и на храни и на лековима које сте дали мојој деци.

ПЕТАК, 18.2.94.

Непрестано одговарам на иста питања:
— Да ли СПОНА дели пакете у суботу на Тргу?
— СПОНА неће делити пакете на Тргу слободе. Пакете можете подићи у просторијама СПОНЕ.

Средина је месеца. Опет се тешко живи. Међу многима, поново препознајем старог професора и госпођу Антонијевић, лекара у пензији. Радост је била кратког века. Пијаце су мање посећене, продавнице су опет без купаца.

Карлеуша Марија СПОНА

ЖИВОТ СА ТРИ ВАЛУТЕ

СРЕЋНИ ЛЈУДИ

Некад, давно, пре безмало три stoleћа, у тада хаотичној Француској којом је владао, у име петогодишњег Луја XV, регент Филип Орлеански, на политичко-финансијској позорници појавио се извесни шкотски банкар Џон Ло с бриљантном замисли, како да се од народа исцеди последња пара. За државни апарат и за двор, наравно, за његов луксуз, а не за преживљавање широких маса. Па је предложио, а регент то радо прихватио, да се штампа папирни новац који ће у неограниченим количинама моћи да се замењује за много вреднији, али дотле у трезорима брижљиво чувани метални.

Онда су пуштене у продају акције, тј. некаква хартија која је давала право на део добити одређених предузећа, уз обећање баснословне зараде. И пошто су лаковерни грађани као луди појурили да те акције купе, цена им је брзо скочила са 500 на 20.000 ливри (тадашњи француски новац) по комаду. Наравно, наде у оргоман профит брзо су се изјаловиле, па су упаничени људи појурили да продају акције за Лоове банкноте, а ове промене за злато. Али шипак: показало се да у банци нема Лоових пара, раније издате новчанице и акције изгубиле су сваку вредност, грађани масовно били изложени банкроту, а дотични Ло, странац у Француској, побегао је ван земље! Додуше, влада је од њега имала користи, јер је све оне којима је дуговала, успела да подмири његовим папирима, а за грађане мање-више: они су ионако служили држави као монета за подкусување: као средство за владање и стицање привилегија, без конца и краја...

ДА ЛИ ЈЕ СВЕ ШАЛА?

Свака идентификација с временом нашим и данашњим, а поготову свака асоцијација Џона Лоа на домаћег др Драгослава Аврамовића, сасвим је случајна. Уосталом, бивши... саветник УНКТАД-а и Банке за трговину и развој у Вашингтону, бивши стручњак за шећер у Маурицијусу и за банане у државама Средње Америке, али и бивши саветник господне Божовића и Шаиновића (НИН, 28. 1. 94) наше је горе лист, без обзира на дуго одсуствовање са своје груди, а Џон Ло је био Шкот који је случајно (или можда намерно, с финансијско-шпекулантским планом) залутао у Француску из које је, кад је постало густо, час посла испарио. Ни то што је госпођа Ав-

Све је као и пре: цене високе, дилери незамењиви, државна телевизија многим служи уместо главе, а комунисти свечано прославили стогодишњицу рођења Мао Цедунга...

Пише: **Нада МИЈАТОВИЋ**

рамовић, несумњиво рационална и умна жена, рекла свом мужу да „одавде ваља бежати, и то што пре“, не би требало узимати сувише к срцу, јер уважени економист (још)-није послушао своју „бољу половину“, а не показује ни намеру да то учини. Али...

„Као сваки дека, свеједно да ли с епитетом супер, или без њега — а у ту категорију трећег или још боље, четвртог доба убрајам се и ја — господин Аврамовић је јако наиван“, рекао је недавно у једној ТВ емисији наш сјајни хуморист Радивоје Лола Ђукић (а овде је цитиран по сећању, а не дословно). „Јер да није, озбиљно би се замислио над најавом да ће његов супердинар бити усвојен као јединствено средство монетарног система у свим српским земљама, дакле и у обема Крајинама, где ће, чим запали било шта, поготову за потребе врхушке (примедба новинара) часком да га негде одштапају у потребним количинама“.

Хуморист као хуморист, увек склон досеткама и шали и увек оштра језика, па никакво чудо што популарни „супердека“ на њега није обратио пажњу. Нешто чудније је што се дотични демијург супердинара не обазире довољно, или бар не јавно — мада свим критичарима свог програма ђутуре узвраћа да исти ни случајно „неће пасти до јуна, као што неки најављују, а ни касније“ — на нимало шаљиве примедбе својих колега — економиста. Један од њих рече да ће „ђаво доћи по своје тек када држави буде било потребно више пара него што је одређено за буџет, јер ће једино решење бити — посезање за додатним штампањем динара без покрића, што води у нови хаос“ (др Зоран Попов). А други, или тачније, друга: „Све док Србија финанси-

ра рат преко Дрине и док има ратни буџет, нема ни говора о обарању хиперинфлације“ (др Зага Голубовић). Трећи је изјавио да нема довољно маште да замисли, шта ће се догодити кад се потроши супстанца супердинара (др Љубомир Маџар). И тако редом, све сам дефетист и злослутник, тек да нам се нови живот с новим супердинаром сувише не ослади.

И РЕЧЕ ВАВА...

А заклела бих се да се то већ дешава... мислим, на ослађивање. Пре свега, крупна, званична изјава у смислу необориве подршке „супердеки“ и супердинару, дошла је директно из уста државно-социјалистичке пророчице Ваве — да ће нови економски програм наићи на неке тешкоће, али да ће успети. Ова предсказања угледни економист, а ни било ко од нас, невољних објеката хиперинфлације и покушаја њеног опоравка и свих других режимских експеримената, не сме да занемари, колико због општенародног сујеверја, толико и због очигледних парапсихолошких склоности комплетне владајуће касте. Ако томе још додам дирљиво надахнуће колектива неког смедеревског предузећа које је једног сада већ далеког јануарског дана на пет минута прекинуло, рад да би — у стилу незаборавних брозовско-комунистичких манира — срочила и послала телеграм подршке новом економском програму, јасно је да постоје сви разлози за задовољство и поверење у светлу нам будућност. Онако како то каже и објављује врхушка...

У ствари, за неког је та будућност већ почела, и то одмах пошто је најављена. Тек су биле исплаћене прве пензије у супердинарима, кад ми се јавише пријатељи с Новог Београда, срећни и пресрећни, какви давно нису били, будући да с малом (само једном) пензијом једва састављају крај с крајем.

„Зар није дивно сада“, закликташе у дуету, „када може да се пазари за нови динар који не губи вредност од данас до сутра, баш је заиста супер, чак, и месо више није недоступно, макар сто грама!“ Мудро ћутим, јер се у ту дивоту још нисам уверила, а они настављају: „А ено народ, сви задовољни, не могу да се нахвале како им је живот одједном постао лепши!“ „Који народ?“ питам, а они ће у глас

И ОН ЈЕ СРЕЋАН: Зоран — Баки Анђелковић са другарицама

(јер говоре истовремено с два телефона): „На телевизији, анкетирали их новинари... сви се куну у нови економски програм!“

Не рекох им да сам управо гледала и слушала, чак на два (наравно, недржавна) канала, људе који, опет у анкети на тему новог динара, говоре супротно од својих суграђана (очигледно брижљиво) одабраних за „програм број један“: жале се да до динара још нису дошли, да су цене које се објављују једно, а оне у продавницама друго, да трговци немају ситнину да им врате (или то намерно неће, како би нешто ушћарили), те да су многи од њих плате или хонораре добили у старим инфлаторним парама. Не вреди да све то говорим својим пријатељима, јер њихов коментар увек је у сличним приликама забрињавајуће исти... да само државној телевизији треба веровати, јер она све најбоље зна, она је званична, а оне остале...

У другој породици, такође у свему осредњој, каква је и ова, пре неки дан, дакле, доста после славопојке Новобеограђана, чујем следеће: „Зашто ми да лупамо главу око економије и новог програма, кад све то довољно не разумемо, кад има ко то по својој дужности треба да ради, а државна телевизија опет каже, да за нас почиње срећно доба“... итд.

МАРКА ЈЕ, ИПАК, МАРКА

Пред шалтером Беобанке, чекајући у дугачком реду да замени, како рече, „свега десет супердинара за десет марака, и то, Бог да их благослови, без провизије“, на сав глас говори један старији грађанин:

„Свака част Аврамовићу, човек зна знање, а увек је насмејан, као неко коме је савест чиста“. На моје велико изненађење, нико не подржава грађаниново казивање, нити му се супротставља, вероватно зато што су сви згокупљени страхом да можда неће моћи да купе магичну немачку валуту, јер у такву

широкогрудност власти још не могу да верују, па им није до полемике. Али зато благоглавољивом грађанину не гине расправа с банкарком који не може да удовољи његовом захтеву да му прода само десет марака, јер нема „тако ситне новчанице“. На негодовање разгневног грађанина, мирно узвраћа: „Па кад толико верујете у супердекин супердинар, зашто купујете марке? Зар супердинар није подједнако добар, ако не и бољи, вреднији?“

Одговор није добио, али дилер сакривен поред врата банке, шапатам нуди замену новца, и све има: и ситне, и крупне новчанице, и немачке, и новосрпске. Једино му курс не може да конкурише банчином, пошто за десет марака тражи дванаест супердекинних пара. „И, посао иде... та шта су два динара, макар и с епитетом супер, када се пред очима беласа права правцата новчаница од десет марака!“

Опет дилери, рећи ће неко с негодовањем, али и с (непобитним) аргументом да их има много мање, да им је најзад „одзвонило“, да долазе „боља времена“. А ја се питам, на основу чега бисмо закључили да је прошло „дилерских пет минута“, када су се они први докопали супердирана и чак успели да га фалсификују? Додуше, поткрала им се грешка, јер су врлог Панчића који краси званичну новчаницу од једног супердинара, „уцртали“ у десетицу и њу продавали — за четири марке! Једна моја познаница је, по власти тој причи, „имала срећу“ да две такве банкноте купи и с усхићењем се хвалила како је једну утрошила на пијачни пазар („а селјаци су се грабили за нови супердинар“) те тиме уштедела... толико и толико. Другу је сачувала и надаље чува — као сувенир. Ко зна, можда ће промашени фалсификат једног дана имати велику колекционарску вредност, ако ни због чега другог, оно због „доказног материјала“ о великој моћи уличних дилера који су — остаје

неодгонетнуто како — успели да добију узор за фалсификат. Једино су се, чули смо, преварили у оној несрећној нули која је ту прву јединицу на тржишту претворила у десетицу.

У СЛАВУ МАО ЦЕДУНГА

Елем, беше то почетак наше нове (супер) динарске ере, или — хајдемо да будемо мало романтичнији — наше светле будућности. На тај почетак се наставља, па га подоста и квари и замагљује, много шта од онога што је било раније: криминал цвета, иако је председник Србије најавио беспопштедни рат против истог (ем ако за њега нема времена, јер уређује своју кућу, веле, у Ларнаки); грађанин је несигуран, и све несигурнији, а милицији на памет не пада да га штити, пошто је заузета чувањем владајуће касте и њених огромних привилегија; цене у продавницама нису примерене малим количинама путем плата и пензија добијених супердинара, а о ценама комуналија да не говорим. Једина светла тачка у свему су... бубље пијаце којих има и даље, и на срећу, по свим градовима диљем Југославије, а које у Београду постижу завидан колорит на Булевару Револуције (у ствари, Краља Александра, како би требало ова улица да се зове), том неодољивом Понте Росу. Истина, продавци помало дижу цене — за пола динара или динар — али нуде дословно све: од игле до локомотиве, и то знатно јефтиније него у социјалистичким радњама.

Дословно све — од своје непромењене идеологије до дискретних наговештаја да ће та идеологија бити свеопшта, дакле, наша у некој светлој будућности — понудили су и комунисти (СК — Покрет за Југославију), прославивши Мао Цедунгов стоти рођендан. Беше дирљиво. Гледајући делове прославе на телевизији, сетих се речи врло знаменитог актуелног политичара господина Миломира Митића, приликом оснивања СПС (дакле, давно): „Савез комуниста Србије већ се потврдио као партија која се бори за демократски социјализам, за јединствену Србију и за федеративну Југославију“... Да ли је премудри социјалист, један од ослонаца и нада СПС-а, видовит, попут Вава, наиван, попут „супердеке“, или нешто треће...?

Једног дана и то ће се показати...

ДР ЈОВАН МАРИЋ, НЕУРОПСИХИЈАТАР

НИСМО ЗАВРШИЛИ

Др Јован Марић је професор психијатрије на београдском Медицинском факултету и предаје Медицинску етику. Један је од тројице Југословена (бивше Југославије) који је члан Америчког психијатријског удружења.

Мирноћа народа је уствари туга

ОЦЕУБИСТВО

Живимо тешко, сиромашно и мучно састављамо крај са крајем. Како тежак економски положај грађана утиче на динамику душевних болести?

Наравно да се тежак економски положај одражава на психичко стање људи. Имаћете прилику да чујете како је народ миран, равнодушан, апатичан и то доказују тако што коментаришу народ који мирно стоји у редовима, не гунђа, не буни се. Наводно, кажу присталице постојеће власти и постојећег режима, народ је достојанствен и све ово достојанствено подноси јер зна да је овог тренутка на проби његов српски понос, у питању је српска држава а то су крупне, велике ствари и треба издржати. Ја мислим да је то опет једна демагогија и погрешна порука.

Моја психијатријска порука је да је народ тужан, да постојећа друштвена ситуација доводи до туге народа. Та мирноћа је у ствари туга. Народ је депресиван, а депресиван човек је миран али он врло лако из те мирноће крене у агресију, пукне неко незадовољство. А равнодушан, апатичан човек неће да буде агресиван. Депресија и агресија иду заједно и из тог наводно привидног мира који осетимо у аутобусима ГС, када се гурамо у редовима, зачас мали вербални инцидент букне у агресију, псовке, физичке обрачуна.

А мени је и логично да се буде тужан у овој ситуацији јер смо изгубили практично све — од економског статуса који је очајан и срамotan, преко губитка елементарног људског достојанства. Сада је мала нада процветала код људи, али је то варљиво и велико је питање да ли ћемо у свему томе опстати. Позната је ствар да је „нада мајка свих људи“. Ја нисам велики оптимиста и чини ми се да је песимизам, дешперација и туга основно психолошко одређење данашег психичког стања нашег становништва.

Колико напето ишчекивање евентуалног бомбардовања Босне, а можда и овде, делује на душевно оболеле људе, а како на оне који су релативно стабилни?

Ове две године како трају рат и криза, ми смо практично у једном стално стању ишчекивања. Један добар афоризам био би: добро смо остали читави код толико преломних тренутака. Ми непрестано имамо те преломне тренутке — неке тамо конференције, састанци, договори, ишчекивање час мира, час бомбардовања, те усвајање Венс-Овеновог плана, итд. Тај феномен ишчекивања је значајан за психичко стање и психичку реакцију јер

се каже да је неизвесност често гора него и најцрња извесност. Ми то у психијатрији зове-мо анксиозност-узнемиреност, унутрашња напетост везана за очекивање нечега лошег што ће нам се десити. У овом ратном периоду очигледно да долази до пораста напетости, до пораста стања анксиозности, тако да то делује на психички здраве особе.

Код психички болесних особа ишчекивање сигурно потенцира њихово лоше стање. Постоје два типа реаговања. Један феномен је да у том потенцирању стања неки мобилишу острвца свог здравља, сматрајући да њихова минимална психијатријска болест није баш тако трагична у поређењу са катастрофом каква нам се може десити, везано за бомбардовање, тако да људи мобилизацијом релативизују интимне психичке тегобе. С друге стране, постоји реакција која људе потпуно убације у разочарење, депресију, имобилизацију, тако да један број особа има погоршање здравственог стања-то су реактивне депресије све до суицида, о коме је доста говорено ових дана јер је у порасту.

ТУРЦИ УШЛИ У ГЕНЕ

Како објашњавате релативну равнодушност којом примамо вести и слике каква је рецимо недавно био масакр у Сарајеву? Светске агенције су непрестано са запрепашћењем вртеле те снимке, а код нас је једва неко процедио понеки коментар.

Неспорно је да смо се адаптирали на стање које јесте. И неспорно је да су те слике масакрираних лешева довеле до делимичног засићења чула вида, а то чуло је врло моћно, јер њим добијамо 80 посто информација. То чуло има феномен засићења. Уџбеници из судске медицине са снимцима лешева раније су били прелиставани из радозналости да би се видели сецирани лешеве, а били су у ствари резервисани за мали број посвећених стручњака. Данас имамо феномен да сви виђамо масовно масакриране лешеве којих нема ни у уџбеницима. С друге стране, мислим да смо доведени у ситуацију изолације и људима се чини да појединац не може нешто много да уради. Он може или да се бори или да бежи и ми имитирамо животиње које имају модел у критичној ситуацији — или борба или бекство. Бекство је много чешћи случај преживљавања него борба. Један велики број људи је већ и побегao. Јако много квалитетних, мислећих људи је напустило земљу.

„Ми нисмо обавили детитонзацију до краја, нисмо завршили то такозвано оцеубиство, како то психијатри воле да анализирају. Као да и обожавамо и мрзимо свог тиранина. Истовремено. Мени су доказ за то врло похвалне речи Вука Драшковића за Слободана Милошевића који је Вука утамничио, држао га месец дана да штрајкује гладу, мучно до ужаса у затвору, а овај после каже: „Он је, знате, шармантан и духовит човек“. То је та амбиваленција: и волн се и мрзн се. Мислим да је то укоренењено у нашем народу. Цео народ је плакао када је Тито умро“.

Разговарала: Славница ЛАЗИЋ.

Остали су они који морају да се помире са ситуацијом коју имају и да се са вероватно мање енергије боре да би нешто променили. Они који су имали енергије за борбу, видели су да то не доноси резултате и побегли су; ови који су остали можда ће се још и борити, али нас немоћ да не можемо много да урадимо мири са постојећом ситуацијом.

За две године доживели смо невероватан цивилизацијски суноврат са којим смо се привидно, готово сви помирили. Како је то могуће?

Ја то такође примам са чуђењем и тражио сам тумачење. Био сам врло фасциниран чињеницом да смо се помирили са катастрофалним падом људског достојанства. Имао сам срећу да сам пре непуну годину дана био на конгресу у Америци и имао прилику да упоредим до ког степена људи уживају у животу и то сам назвао „перверзијом потрошачког друштва“. А ми смо дошли до дна. Шта је разлог да се ми миримо са том ситуацијом? Могуће је да је у нашим генима остало сећање на оних 500 година под Турцима (вечито ти несретни Турци). Остало је да смо ми били покорни, да смо били нека раја, да смо се помирили да 500 година будемо робови једног релативно заосталог народа, јер Турска није била цивилизована као Западна Европа тог времена. Можда је та нека наша покорност, прихватање и слушање главе логична последица.

Имам утисак да та поданичка филозофија вероватно постоји на овим просторима и она пред сваком власти сагиње главу. Узмите само да смо последњи срушили комунистички поредак, ако смо га уопште срушили, и извели комунистичку или посткомунистичку револуцију. Екломи смо да спуштамо главу пред влашћу, пред јачима од себе и могуће да је у

наше гене ушло тих 500 година клањања пред Турцима. Једино ту видим објашњење да се миримо са садашњом катастрофалном ситуацијом.

И ВОЛИМО И МРЗИМО

Та тврдња прилично релативизује уверења о одабраном небеском српском народу.

Узмите само мит о Косову. Ретко где се славе порази, а Косово је наш пораз. Видели сте вероватно у Истамбулу, у султанском сарају, да је црвеним словима исписана славна победа Турске на Косову када су проширили своју империју. Ми практично славимо пораз. Направили смо митове од прича о тамо неким хајдуцима, борцима, неком јунаштву, а све су то наши порази. С друге стране, ми волимо јаке вође. Имамо утисак да је овом народу увек годила јака, чврста рука. Тито је био чврст вођа и сурово се обрачунавао са неистомисљеницима. То је Стаљинов модел да се утре страх у две генерације после потомака, да се нико више не буни пред таквим вођама. Кажу да је и краљ Александар био диктаторски настројен. Мислим да су на овим теренима добро пролазили чврсте руке и јаке вође, поготово у кризним ситуацијама. Позната је ствар да се у кризним ситуацијама људи збијају око својих вођа тако да је та комбинација покорности пред вођом остала у менталитету.

Тај однос према вођи треба детаљно анализирати. С једне стране обожавамо оца а с друге стране, поготово ако је он тирански настројен, имамо стално жељу за оцеубиством. Да то мало појасним. Ми нисмо обавили детитонизацију до краја, нисмо завршили то тзв. оцеубиство како то психијатри воле да анализирају. Као да и обожавамо и мрзимо свога тиранина истовремено. Мени су доказ за то врло похвалне речи Вука Драшковића за Слободана Милошевића који га је тамнично, држао га месец дана да штрајкује главу, мучно до ужаса у затвору, а овај после каже: „Он је знате, шармантан и духовит човек“.

То је та амбиваленција да се према вођи има истовремено једна одређена доза негативног набоја али и нечега позитивног. И воли се и мрзи се; и мислим да је то укоренењено у нашем народу. Увек смо имали вође који су били сурови и оштри, а ми смо их обожавали. Цео народ је плакао када је Тито умирао.

Како Ви као психијатар оцењујете главне политичке актере рата у Босни?

Ја сам Србин из Босне и јако добро познајем прилике у Босни. Морам признати да сам врло разочаран чињеницом да се није остварила девиза „Живеле разлике“. То што три народа живе заједно треба да буде велико задовољство јер себе обогаћујемо тиме што живимо са Муслиманима, рецимо. Рас-тао сам у Бијељини, дружио се са неким Алијом у дворишту и сазнао шта је рамазан и све је то за мене било интересно. Сматрао сам да сам тиме добио психолошку ширину. Непријатељствима су кумовали политичари који су јако моћни.

Мислим да вође у Босни изванредно пливају. То су људи који нису били професионални политичари. Познајем др Караџића као свог колегу и мислим да се он у политици

снашао врло добро, да му то очигледно лежи, јер је политика мангупски посао. Ја немам неко искуство у политици али сви моји пријатељи који се баве политиком кажу да је то велик мангуплук, нарочито када је реч о светској политици. Караџић је сада актер на светској политичкој сцени и мој је утисак да он доста добро плива у тим преговорима и договорима. Али, сви добро пливају.

Који су психолошки предуслови још увек постојећег поверења једног дела народа у садашњу власт?

Тих 35 посто који су гласали за садашњу власт гласали су једним делом због привилегија, други због страха да можда може да буде и горе — јер старији људи памте и горе — неки су заражени моћном телевизијом да је српство на проби и да треба издржати јер је ово „историјски тренутак када треба све Србе објединити у једној држави“. Друга ствар коју видим је у понашању неких опозиционих лидера чији поступци терају неке људе да дају подршку постојећој власти. Наиме, уз све аргументе које опозиција има да изнесе о негативности постојеће власти, мора се признати да је јако занимљиво како то поред страшне беде у којој живимо, трећина становништва подржава постојећу власт. Вероватно што добрим делом нема поверења у опозиционе лидере.

Узмите рецимо слоган „Поштено“. Познато је да онај ко има конфузију са сопственим поштењем инсистира на једној таквој пароли и таквом слогану. Вероватно ће и пракса показати да је та Демократска странка имала озбиљних проблема са поштењем, 3-4 пута се цепала управо због тога што њу сами осетили да нису баш сви поштени једни према другима и да им је управо поштење главни проблем, па су због тога и ставили слоган „Поштено“. Хоћу да кажем да народ може да буде разочаран у опозиционе лидере уколико они на неки начин продају поверење народа. Ако опозиција закључи да постојећа власт ради лоше, и ако су евидентни погрешни потези политичара који данас воде политику, онда правити договор са таквим политичарима значи колаборационизам. То није у реду. Све више се чују приче како ће неке опозиционе странке ипак са том постојећом влашћу за нека 2-3 министарска места или десетак амбасадорских фотеља, продати поверење народа. Народ генерално сумња да је мало ко од политичара у политици због алтруизма, због стварне жеље да помогне овом народу, а да су сви због промоције сопствене величине, сопствене жеље за влашћу. Та жеља за влашћу је изузетно моћна покретачка полуга неких опозиционих лидера и народ то препознаје.

НАДА ЈЕ ОПОЈНА СТВАР

Одсуство елементарне дисциплинованости, бар када је у питању формални долазак на скупштинска заседања, спречава опозицију да се у блоку супротстави дисциплинованој гласачкој машини СПС-а. Произвољност и аматерско поимање политике спречава опозиционе странке да искористе своју минималну гласачку премоћ. Уз то, део опозиције је показао и очигледну спремност за отворену колаборацију и из-

дају демократских принципа. Како повратити поверење код грађана?

Ради се о простом лидерству које је опсенило вође. Имате неколицину јаких лидера од којих ниједан није спреман да да малу предност другоме, свако хоће по било коју цену да буде први. Треба наћи своје место, има простора за свакога. У овом тренутку закључујемо да је ова власт погрешно водила земљу и лидери опозиције би морали да учине нешто више за ствар демократије, на плану доношења закона који треба да уследе да не би било манипулација. Видите шта власт ради?

На читав низ места поставља очигледно неспособне људе. У институцијама које немају везе са политиком треба постављати стручњаке. Какве везе има Народно позориште са политиком, или нека здравствена установа? Зашто ту треба постављати припаднике власти владајуће странке? Ове институције морају бити сасвим аполитичне. Очигледно је да морамо променити неке законе и опозиција би у интересу тога морала да се договори, јер ипак је 65 посто људи гласало за њих и морали би да схвате да велика већина очекује од опозиционих лидера да се десе промене у овом друштву. Ако се те промене не догаде, и ако се опозициони лидери не договоре, а бојим се да ће се тешко договорити на жалост због тог синдрома власти, јер нису спремни да попусте — виза ви опозиције, десиће се да ће народ бити веома разочаран. Опозиција, тако, ризикује да овај народ постане веома аполитичан, да дигне руке од свега и препусти се очају, ако сада изгуби наду. Друга варијанта је да јака опозиција буде контролор власти и да власт само учини демократске промене управо због тога што има јаку опозицију. Та равнотежа власти и опозиције може да буде јако добра за народ ако се крене у побошљање трагичног тренутка у коме живимо.

Можда је власт схватила да овом народу не треба много да би био задовољан? Видите људе који су после вишемесечног гладовања захваљујући привиду „аврамчића“ коначно мало напунили stomане и због тога су силно задовољни. Можда нам до среће и задовољства и не треба тако много?

Нада је опојна ствар. Сећате се редова за лото? Сви купују једну ноћ наде. На нади се базира плацебо ефекат у психотерапији — чим болесник види бели мантил помисли да ће му бити боље. На тој нади је почетно одушевљење. То је нешто што је лако купити, што је сада несумњиво куљено. Вешто је урађено и враћање стандарда уназад — да је неко у августу, када смо имали плату 200-300 марака, рекао да ћемо у фебруару имати 30,40 сви би рекли: грозно и мало ко би пристао на то. Међутим, довели су нас до три марке, па кад подигну на 30 марака то доживите као побошљање, тренд ка бољем. То је један психолошки елемент. Ово сада је вештина власти која добро манипулише на економском основу, али је велико питање хоће ли се они одрећи свега онога што власт чини скупом? Ту је поента.

Какви су услови за лечење душевних болесника у нашим здравственим установама?

Једно време били су јако добри јер смо имали довољно психијатријских установа. Кренули смо да отворимо дневне болнице што је било врло савремено, пратили смо збивања у свету, имали смо најновије лекове. Данас од десет новопроизведених лекова ми имамо 2-3, а седам већ немамо. Пронађено је мноштво лекова о којима, немамо појма јер нас свет заобилази. Значи, не пратимо нове лекове да би могли да се похвалимо да успешно лечимо на савремен начин психијатријске болести. Познати лекови којима смо лечили такође нестају, враћамо се на фиксирање болесника, а то је заправо везивање узнемираних болесника, тако да је ситуација јако, јако лоша.

Спадам у оне који жестоко критикују постојећу власт јер сматрам да власт погрешно усмерава новац у полицију и војску. Погледајте како се полицајци шепуре у оним дивним модерним униформама које су тако добро сивојене да вам се сваки од њих чини као од брега одваљен, **разбацан и крупан**, а ја нажалост ходам у **поцепаном мантилу** а наши пацијенти **су у поцепаним пиџамама**. Шта је врховна људска вредност? Вероватно — **добро здравље и дуг живот**. Значи, здравље је врхунска људска вредност и новац треба усмерити у здравље, а не у полицијску академију.

Има ли велики пораст криминала у последње време и неке психијатријске аспекте?

Несумњиво. У сваком човеку чучи неки мали злочинац. Исто тако, психијатрија је давно утврдила да је природа човеку дала поред тог малог злочинца и кочионе механизме, дала му је инхибиторне механизме, дала му је **унутрашњег полицајца**, унутрашњег контролора понашања — то је наша **савест**, моралност — у чијем формирању су важну улогу играли ауторитети, друштво, родитељи, све до религије. Тај наш унутрашњи полицајца је сада затајио и код неких особа избија агресија коју носи у себи, неко више, неко мање.

Ми смо на овим теренима и иначе имали слабо изграђен тај унутрашњи контролор и спољни ауторитет нам је често био много важнији него наш унутрашњи контролор. Друга прича везана је за рат у комшилуку, за синдром „**лаког потезања оружја**“. Зналци кажу да кад престане рат, још лет година имамо пораст криминала и феномен „**лаког потезања оружја**“. Трећи феномен је велика количина оружја из рата и војних магацина. Гомила мојих пацијената прича о оружју које су донели из Вуковара, са ратишта... Утврђено је да чим неко набави оружје већ је на путу да га можда и употреби, тако да је то следећа опасност. Даље, спрега полиција — криминал — политичари је чувени тријумвират и он на жалост постоји код нас. Искуство других земаља је показало да када повећате број полицајца, криминал такође царује, јер та спрега остаје. Многи кажу да када се криминал једном увуче у једну земљу, он се изузетно тешко искорењује...

SAVETOVALIŠTE

ZA

PORODICE UGROŽENE RATOM

U ovom trenutku porodica je:

UGROŽENA
RAZDVOJENA
UNESREĆENA
ZBUNJENA
NESIGURNA
PONIŽENA
BEZ OSLONCА

POMOZITE
SEBI
I SVOJOJ PORODICI

SAVETOVALIŠTE ZA PORODICE UGROŽENE RATOM

TEL. 624 295, BEOGRAD

USLUGE SAVETOVALIŠTA SU BESPLATNE

ЗВОНКО ОСМАЈЛИЋ, НИ КРИВ НИ ДУЖАН У ЗАТВОРУ

ТУЖИОЦИ ЗА ДЕТЕКТОР ЛАЖИ

Криминалистички сценарио, који су на „случају Звонка Осмајлића“ применили суботички истражни органи, био би смешан да није трагичан. Као и многи други мотивисани политичким разлозима.

Пише: Војкан РИСТИЋ

Постојећи закони неће помоћи успостављању правне државе у Србији, све док их спроводе, или бар то треба да чине, људи хронично огрезли у овисност од актуелног режима. То потврђује и најновија криминалистичко судска фарса у којој је главни јунак **Звонко Осмајлић**, шеф обезбеђења СПО. Он је више од месец дана иза решетака суботичког Окружног затвора. Њега окружни јавни тужилац Бисерка Крпић терети за „кривично дело убиства из члана 47 став 2 тачка 4 КЗ Србије и због кривичног дела убиства у покушају из члана 47 став 2 тачка 4 КЗ Србије у вези са чланом 19 КЗ Југославије“. Законодавац је за ова кривична дела предвидео и **смртну казну!**

КРИМИНАЛИСТИЧКИ РОМАН

Све је почело убиством суботичког бизнисмена Марка Пејановића, који је 21. септембра страдао у свом стану на Палићу. Те ноћи Пејановић је био са Тајаном Булајић, која је, према наводима који стоје у Решењу о спровођењу истраге, а које је потписао председник већа Милован Салатић, „оставила одшкринут прозор од дневне собе, да би Звонко Осмајлић могао да уђе и изврши дело (...)

Он улази кроз прозор дневне собе, полази до собе где су Пејановић и Булајићева лежали држећи у руци оружје, након чега је опалио један метак на Пејановића у стомак говорећи: „Дај паре, где су паре. Након што је оштећени одговорио да нема пара опалио је још неколико и то у пределу главе, трбуха, груди, лица, од којих хитаца је Пејановић подлегао ранама, а затим да би уништио трагове и доказе дела пришао Тајани Булајић, натерао је на орални секс, након чега јој пуца у главу са горње стране, али је Булајићева остала у животу...“

Нема шта, као сценарио за прави криминалистички филм. Оно што је посебно интересантно када је у питању град на северу Бачке јесте да се у последње време у њему и заиста догађају такве ствари. Сем Пејановића, још тројица „новокомпонованих Оназиса“ завршило је у смртном загрљају мафије. Један од њих страдао је чак са целом породицом. Бачки Чикаго, функционише крвавије од оног америчког из 1933. године. У тој навали убиштава и обрачуна треба можда тражити зашто је баш Звонко Осмајлић одабран од стране истражних органа да буде покриће у наводној, ефикасности суботичких истражних органа. Но, како време више одмиче све се јасније примећује да је суботичка милиција у својој „превеликој ревности“ Осмајлића ставила безразложно иза решетака.

Из разговора са једним од адвоката који бране Осмајлића, **Славком Петрићем**, сазнајемо да је разлога за Осмајлићев притвор све мање. „Готово да их више и нема, поготово након извештаја неуропсихијатра Иштвана Сича, који у свом мишљењу суду каже да Тајана Булајић није у стању да у довољном степену одреди своје излагање, као и то да су њене изјаве крајње непоуздане и да се суд не може ослонити на њих“, подвлачи Петрић.

У жељи да нешто више сазнамо о здравственом стању Тајане Булајић, која у целом случају представља за суд „крунског сведока“, обратили смо се њеном браниоцу Горану

Трбојевићу. „Вештачење неуропсихијатра Иштвана Сича је сасвим коректно. Немам никаквих примедби. Што се тиче мог клијента Тајане Булајић морам да констатујем да се она користи и да њено здравствено стање овдашњи истражни органи желе да злоупотребе у своје сврхе. Навешћу и конкретна имена: то су Душан Сувајац и Никола Ивошевић, који без сагласности истражног судије Марије Кнежевић саслушавају и готово уцењују Тајану, да каже ко је убица па ће је они пустити. До сада су имали само једну дозволу да Булајићеву посете у затвору, а они то чине готово свакодневно, одводећи је на полиграф без било какве сагласности. Вештак Сич каже да је „подложна сугестибилним питањима“, што значи да говори онако како они желе. То није хумано, али је неком потребно и корисно да би Осмајлића држао у затвору“, тврди адвокат Трбојевић.

У међувремену, јавни тужилац Бисерка Крпић тражи допунски извештај од неуропсихијатра Сича. Добија га, али није задовољна. Време цури, доказа против Осмајлића нема, а он и даље у затвору. Њему је 14. фебруара продужен притвор за још месец дана. Између осталог и због тога што заступник јавне тужбе, госпођа Крпић, предлаже да Тајана Булајић оде на допунско вештачење у болницу у Београду, при ЦЗ-у. Отуда се јавља отворена дилема, која не служи на част суботичком правосудју, а пре свега истражном судији и тужиоцу — зашто Тајана Булајић, ако је већ виђено с каквом особом се има посла одмах није послата у Београд на неуропсихијатричко и неурохируршко вештачење. Тада не би било шансе да Тајана данас говори једно, а сутра тај исказ мења, да би прекосутра говорила нешто сасвим треће. По процени Трбојевића, ово одуговлачење и трагање за новим истражним захтевима треба да да на времену како би се у међувремену пронашла нова жртва, јер Осмајлић је постао неинтересан за цео случај. Па, ипак, он је у затвору већ други месец. И сваки нови затворски дан појачава аргументе који топе наводе из истражног поступка.

ПРВО УБИСТВО ПА НОВАЦ

Тај списак је све дужи и дужи. Убиство Пејановића десило се 21. септембра. Тајана Булајић је дала исказ, у коме је оптужила Осмајлића 1. децембра, а он је ухапшен 13. јануара. „Ревност“ коју су показали суботички истражни органи, не би ли се докопали наводног убице, ипак не стаје у ова три датума. Исувише су растављени, што није обичај када су у питању овако тешка кривична дела.

Длака која је пронађена на седишту аутомобила покојног Пејановића људског је порекла, потиче из предела главе, али како пише у налазу Института за судску медицину из Новог Сада, нема сличности са длакама осумњиченог Осмајлића.

Налази истог института када је у питању мрља крви, коју је убица оставио на седишту Пејановићевог „аудија“, припада крвној групи „А“ док Осмајлић има „О“ крвну групу. У вези са овим доказом бранилац Петрић нам је скренуо пажњу на то да је у извештају Инсти-

тута за судску медицину унета преправка па је „А“ група коректором и нечијом вештом фалсификаторском руком претворена у „О“, што су признали и истражни органи када је извештај стигао у суботички суд.

Очигледно је да су, лошом међусобном координацијом, сценаристи целог случаја превидели и чињеницу да је убица од покојног Пејановића пре него што је пуцао тражио

КО ЈЕ ТВ ПОЛИЦАЈАЦ?

Горан Трбојевић, адвокат Тајане Булајић која се као и Звонко Осмајлић још увек налази у суботичком затвору, иако је битно нарушеног здравственог стања, рекао нам је да му је Булајићева изјавила да су приликом саслушања на полиграфу (детектор лажи) показивали „слике људи из обезбеђења Вука Драшковића не би ли она препознала онога, који је убио Марка Пејановића“.

О односу заступника јавне тужбе госпође Бисерке Крпић у случају Звонка Осмајлића говоре и следеће речи адвоката Трбојевића: „Мени као адвокату Тајане Булајић, након њеног суочења са Осмајлићем, јавни тужилац Бисерка Крпић је изјавила: „Видим да се она боји, покушајте да се приближите њој и сазнате ко је пуцао“. То су њене речи, као јавног тужиоца. Извините, али ја нисам полицајац ја сам адвокат.“

Према ономе што смо чули од адвоката Звонка Осмајлића у Суботици и Београду, налаз по коме је „Тајана Булајић неурачунљива“ не одговара, јер они после Звонка Осмајлића морају да нађу новог кривца. Још увек га немају и зато је Осмајлић у затвору.

Како смо, иначе, сазнали, адвокати ће Звонку Осмајлићу, команданту Српске гарде, након изласка из затвора саветовати да тужи државу Србију и председника Округног суда у Суботици због боравка у затвору.

Кога треба, међутим, да тужи Осмајлић за лагу која је на овај начин нанета њему и Српском покрету обнове у целини?

паре. Увиђај је међутим показао да убица није дошао по паре, већ са намером да убије Пејановића, јер зашто би пуцао пре него што би добио паре, а уз све то у стану нису виђени трагови претметачине, који би указивали да је тражен новац и да је то био циљ убице. Отуда се све чешће помиње да је Пејановићев убица то дело извршио из освете.

Оно што посебно може да буде симптоматично и компромитујуће за суд је чињеница да је Звонко Осмајлић шести на листи кога је Тајана Булајић навела као могућег починиоца злочина. Од петорице претходних које је Булајићева навела — три лица уопште не постоје. На саслушању 1. децембра Тајана је на питање зашто је Богдана Хајдуковића оптужила да је он убица она је одговорила: „То сам урадила зато што ме тај човек нервира,

нервира ме његово понашање, нервира ме његова појава и мислила сам да ће због тога што сам ја изјавила и о њему рекла бити заговорен и да га више видети нећу. Звонко Осмајлић мене не нервира у оном смислу као Богдан Хајдуковић.“

Докле ће заиста Тајана Булајић представљати „кривног сведока“, потребно некое ко не бирајући средства жели да од Осмајлића направи убицу, немајући шансе да открије ко је заиста убио Марка Пејановића?

РАЗЛИЧИТИ АРШИЈИ

И још један доказ може да значи сваком нормалном веродостојну чињеницу, због које командант Српске гарде не би смео ни сата више да буде иза решетака у Суботици. Тајана је тврдила од почетка да је убица пуцао из оружја марке „Хеклер“ и да она зна да се ради о тој врсти оружја, јер јој га је Звонко Осмајлић показивао на митингу у Суботици. Вештачење које су обавили стручњаци за балистику, на основу чаура нађених у стану убијеног и зрна испљених на Пејановића, показује да је злочин почињен не из оружја марке „Хеклер“, већ из аутоматског оружја највероватније марке „Скорпион“.

Отуда је нормално што је неуропсихијатар Сич у допунском извештају, који је написао на захтев истражног судије, за Булајићеву рекао да је „неурачунљива“. За неког, у целом случају, она је и у таквом здравственом стању сасвим нормалан сведок. То заиста личи на злоупотребу болесника, а све против једног вредног човека из редова опозиције, кога по сваку цену неко жели што дуже да задржи у затвору.

„Захтевом за контролним неуропсихијатрским вештачењем у Београду, које поново нема везе са Звонком Осмајлићем, јавни тужилац злоупотребава своја процесна права и омета истрагу“, каже адвокат Петрић уз напомену да би Осмајлић под хитно морао да буде пуштен на слободу, јер одустајање јавног тужиоца од гоњења за кривично дело није услов за укидање притвора. Притом, Петрић нас је упознао са случајем Милете Димовића, једног од оптужених за исто за шта се терети и Осмајлић, коме је Врховни суд Србије у Београду 28. децембра укинуо притвор, иако је Округни суд у Суботици изрекао казну затвора од 14 година.

МАЈДАНПЕК: КАД ПОЛИЦИЈА ИСЕЉАВА НЕПОДОБНЕ

ГРАЂАНИНЕ,

„Пошто није успео да мени и мом супругу отргне децу из наручја, командир милиције је запретио да ће ме депортовати у Аустралију и вређао да се понашам као Шиптарка јер користим децу у политичке сврхе“.

Поштована господо,
као аустралијска држављанка тражим вашу помоћ и заштиту, за мене и за моју породицу, од неразумних, агресивних и непријатељски-расположених припадника и присталица актуелне српске власти и локалне политичке и судске олигархије у Мајданпеку.

Последњи инцидент који се десио 10. 2. 1994. године у Дебелом Лугу, месту у коме

живим, по својој бруталности заслужује да се о њему и нама чује, расправља и одлучује на нивоу амбасада и међународних институција које се баве питањима заштите људских права и слобода. Наиме, овај инцидент је само један у низу акција против интегритета моје породице и мене лично. То је врхунски приказ бруталности, нехуманости и доказ кршења и угрожавања најелементарних људских и грађанских права и слобода. Али, о овоме нешто касније. Желим да кренем од самог почетка.

ПОДМЕТНУЛИ ПОЖАР

Удата сам за Србина, заправо Влаха, који има узвишено и племенито осећање припадности српском националном бићу и простору. Из Аустралије смо дошли 1987. године са двоје деце и са жељом да мирно живимо и радимо у родном месту мог супруга. Године 1988. узели смо под закуп део пословног простора зграде месне заједнице Дебели Луг и склопили уговор на пет година. На основу склопљеног уговора наша је обавеза била да пословни простор (ресторан) преуредимо и

подесимо његовој намени и да уредно плаћамо месечну закупнину. Уложили смо капитал у реновирање и опрему и посао је кренуо. У међувремену нам се родило још двоје деце, који су такође пријављени као аустралијски држављани.

Први проблеми јавили су се 1990. године, у време кад је почео да се мења политички простор у тадашњој Југославији и Србији и у време увођења вишепартијског система.

Супруг ми је тада, стицајем околности, као искрени патриота и српски националиста, био један од главних иницијатора формирања Српског покрета обнове у Дебелом Лугу. Његовом заслугом у Дебелом Лугу одржан је први промотивни скуп СПО за општину Мајданпек, пред препуном салом Дома културе. То се није свидело локалним и општинским комунистима и дат је сигнал за акцију против свих демократски настројених људи, пре свега младих у нашем селу. Наш ресторан је врло брзо постао и једино главно место окупљања локалних опозиционара, јер су им сва друга места јавног окупљања била недоступна и забрањена. Ресторан је од првог дана

ЗГАРИШТЕ У РЕСТОРАНУ

РАЗВИТИЈЕ!

окићен националном иконографијом и страначким симболима, којима се и данас поносимо (Српска заставица и грб без комунистичких симбола, иконе православних светаца, слике српских краљева, слика ђенерала Драже Михаиловића, г. Вука Драшковића итд). Притисци општинске комунистичке власти и корумпираног суда од тада су непрестани. Најпре су пучем сменили локално руководство како би обезбедили политичке услове за раскид уговора о закупу пословног простора.

Како су у томе само делимично успели, кренули су са другим методама притиска (инсценираним тучама у локалу, претњама, уценама). Једна од тих претњи се обистинила када нам је подметнут пожар у ресторану и нанета огромна штета. Кривац је врло брзо пронађен и истога дана пуштен и до данашњег дана није кажњен. Инцидент се десио 11. 10. 1990. године, о чему располажемо и материјалним доказима. Претње истог човека су се и даље наставиле (претио је бомбама, убиствима, осветом) јавно се хвалећи да му нико ништа не може и да има подршку општинске власти. Притисци су и даље настављени. Полиција нам је често долазила и у ресторан и кућу, стално нас сумњичећи и омаловажавајући. Супруг ми је често привођен у станицу милиције, где је саслушаван и кажњаван за дела која никад није урадио.

И поред снажних и честих притисака успели смо да одржимо рад ресторана. Запослили смо још два радника, који су од тог рада издржавали своје породице. Захваљујући нашем спонзорству и донаторству организоване су многе манифестације културног, верског спортског и политичког карактера.

У међувремену, на изборима 1992. и 1993. године СПО побеђује на изборима, што се није свидело општинским властима и што је довело до нових репресалија и притисака, не само на мог супруга већ и на грађане који су дали свој глас за промене. Резултати избора нису признати и силом постављају своје људе у локално руководство.

Пошто је истекао Уговор о закупу пословног простора, 27. 3. 1993. године, изврши одбор месне заједнице доноси одлуку да о пословном простору могу расправљати само грађани на збору. У међувремену локални политичари (СПС) потпомогнути од стране општинских политичара, а у садејству са органима власти (општински суд), доносе решење којим се раскида уговор и налаже да се испразни пословна просторија „од ствари и физичких лица“.

Напомињем да је спор у првостепеном поступку добијен. Збор радних људи и грађана месне заједнице Дебели Луг 7. фебруара

94. доноси одлуку којом се продужава уговор о закупу пословног простора до 1999. године и истом одлуком овлашћује се председник ИО да исти уговор потпише у име месне заједнице. Међутим, општинске СПС власти ни овај збор не признају и дана 10. 2. 1994. издају наредбу да се ресторан испразни „од ствари и физичких лица“.

Напомињем да сам примерак уговора о закупу као и одлуку о закупу пословног простора доставила председнику Општинског суда у Мајданпеку.

ДЕМОНСТРАЦИЈА СИЛЕ

Сада се враћам на почетак писма да укратко опишем брутални инцидент који се десио 10. 2. 1994. године.

Тога дана се преко 50 грађана скупило испред Дома културе, односно нашег пословног простора који је у склопу Дома културе, желећи да својим присуством мирно протестују против неразумне одлуке корумпираног суда. Међу присутним грађанима били су моји четворо малолетне деце и друге мајке са својом децом. Напомињем да децу нисам злоупотребила у политичке сврхе, већ сам тим чином бранила њихов опстанак. С обзиром да ми је то једини приход. Око 10 часова дошао је судски извршитељ са два физичка радника, уз пратњу петорице специјалаца (који су били наоружани „кратким оружјем“) па смо ја и мој супруг ступили у контакт са судским извршитељем коме смо предложили да се ресторан прописно печата са свим стварима у њему. Мој заступник, адвокат Петаф Васиљевић, упозорио је судског извршитеља да је тражено његово изузеће код Општинског суда и да о истом консултује председника суда Срећка Ђирића. Међутим, предлог није прихваћен, командир милиције је преко радио-станице позвао појачање, које се налазило у непосредној близини села. Убрзо после позива стигло је још 10 до зуба наоружаних милицајаца. По изласку из аута милицаји су одмах репетирани аутоматске пушке са дуплим оквирима и распоредили се око окупљених грађана, који су мирно чучали испред пословног простора. Командир милиције дао је ултиматум да се у року од три минута разиђу грађани и да иду својим кућама. После непун минут командир издаје наређење и прстом одређује ко да се хапси. На бруталан начин више грађана је ухапшено (бачени на кола, стављене су им лисице), као да су у питању криминалци и убице; а не поштени и угледни грађани нашег села.

Након тих хапшења грађани се нису уплашили већ су и даље мирно чучали и тражили

од командира да повуче своју наредбу и да прекине са даљим хапшењима. Командир милиције Буха насрнуо је на мене и мог супруга покушавајући да нам отргну децу из наручја како би нас ухапсили. Том приликом су на веома груб и бруталан начин гурали мајке са децом, старе жене и остале присутне грађане. Пошто није успео да мени и мом супругу отргне децу из наручја исти је претио да ће ме депортовати за Аустралију, вређао да се ја понашам „као Шиптарка, јер користим децу у политичке сврхе“. Овај моменат је на мене, мог супруга, моју децу и остале грађане оставио тешке физичке и психичке трауме. Напомињем да сам у другом стању, да ми се деца ноћу буде из сна.

За све то време судски извршитељ је био по страни, односно није био присиљен да изда наредбу за интервенцију милиције, с обзиром да није био физички угрожен од стране грађана. Очигледно је командир милиције самоиницијативно, или по нечијој наредби, преузео улогу извршитеља. Мислим да је командир вероватно радио по наредби општинских власти, јер како другачије објаснити присуство милиције (били су сакривени и чекали наредбу). Мој адвокат је постигао компромис са судским извршитељем да се ресторан запечата, што смо и ми на самом почетку предложили и инсистирали, барем док траје судска процедура.

Очигледно је да је овај случај чист пример демонстрације силе општинске политичке олигархије, чист пример деловања полицијске државе, у којој се не поштују никакви закони од стране оних који спроводе те законе.

Молим вас, господе, да нас узмете у заштиту и да преко утицајних институција ове државе утичете на самовољу локалних диктатора.

С обзиром да је овај случај и даље у спору пред Општинским судом у Мајданпеку, молим вас да ме заштитите, јер сваки даном су све веће претње како мени, супругу, мојој деци тако и грађанима, да ћемо бити хапшени и протерани.

На крају, још једном вас молим — ЗАШТИТИТЕ МЕНЕ, СУПРУГА И МОЈУ ДЕЦУ.

С дубоким поштовањем.

Пина Триловић, рођ. Грацица Фардела, из Дебелог Луга општина Мајданпек.

ЖИВАН САРАМАНДИЋ, ПРВАК БЕОГРАДСКЕ ОПЕРЕ

ЛАСИЦА У ГОЛУБАРНИКУ

Одговор који сте Ви и Ваши сарадници очекивали од Александра Берчека недавно сте имали прилику да добијете на његовој конференцији за штампу. Задовољава ли Вас?

Та несрећна конференција за штампу је била на нивоу свих Берчекових досадашњих иступања. Једино ми није јасно што је уопште и излазило на њу када се све што је рекао може свести само на низ инсинуација због којих може да одговара и због којих би требало да одговара. Рецимо — да сам ја насрнуо на директора Шајновића!

Па, јесте ли насрнули или не?

Нисам и морам признати да су моји адвокати веома заинтересовани за ту његову изјаву. Један од разлога што случај толико пролонгира је управо тај што они знају да сам ја апсолутно у праву и што су моји докази неспорни.

Тог несрећног дана, 27. децембра, дошао сам у Оперу са надаом да ће се криза превазићи, јер је већ било говора о томе да ћу у јануару певати неке представе. Уместо тога, „Дон Карлос“ и „Борис Годунов“ — култне представе које у сваком ансамблу представљају доказ апсолутне моћи да је тај ансамбл способен да изнесе велику и тешку представу — скинуте су са репертоара. Морам признати да ме је то довело до једног адреналинског стања, стања шока које је сасвим нормална последица толике опструкције и три месеца неиграња. Можда бих и могао да разумем да су постојали неки уметнички разлози, али нису. Г. Шајновић је много пута и пред много сведока изразио дивљење на рачун мојих уметничких квалитета.

Можете ли да претпоставите који је разлог да се те представе скину са репертоара и да се Ви уклоните из позоришта?

— Нема га — ако изузмемо осветљубивост Берчека и његову немогућност да стпри било какву примедбу.

Његово наименовање за управника дочекао сам без предрасуда, чак сам имао жељу

„Пре него што је дошао за управника, о Берчеку се све знало: и да је отказивао представе, и да преко четири године није играо у својој матичној кући, Југословенском драмском... ипак, ми смо га прихватили као колегу, уметника, а он је међу нас улетео као ласица у голубарник. Дошао је да заведе ред који смо већ имали, а донео је само неред. Све моје јадне колеге које тамо још увек раде и које ћуте, бојећи се за посао, нису свекне да ће тај исти посао већ сутра изгубити због једне књижице или трипа. То је тај геноцид у култури о коме сам причао“...

Разговарала: Сандра ПЕТРУШИЋ

да му помогнем — он је мој колега, уметник. Наши односи су били пристојни све до септембра и он ме је у то време консултовао поводом свих битнијих ствари у Оперу. До проблема је дошло када сам први пут изнео неке примедбе у вези наименовања директора и пре свега поводом статуса Оперу.

Значи ли то да се нешто у статусу Оперу променило још пре ових догађаја о којима је јавност упозната?

Управо то је основни разлог за наше прве неспоразуме. Опера је увек имала бонифицирани статус у односу на остале ансамбеле, што је сасвим нормално и уобичајено у свим светским позориштима. Познато је да су велики оперски извођачи свуда боље плаћени од драмских, јер спадају у најређу врсту уметника која се ствара једним имагинарним, а не материјалним радом и тај процес траје дуги низ година. Код нас у позоришту та разлика није била велка, пре би се рекло да је сведена на симбол у вредности од — пола пакле цигарета. У овако тешком тренутку за све нас, она је представљала само моралну сатисфацију и неку врсту признања.

Са доласком Берчека ми смо скресани, а појавили су се глумци који су причали о неким енормним платама. То нас је изиритирало и ја сам у име целог ансамбла затражио да се врати онај статус који смо имали у време Више Огњеновић. Морам признати да је она била управник за сваки узор. Имали смо слогу, поштовње, пријатељство и да је она остала, до оваквих траума никада не би дошло. Страшно ми је жао што су политички разлози постали превасходни критеријум за одабир.

НАОРУЖАНИ УПРАВНИК

У време када сте се одлучили за уметност, да ли сте очекивали да ће политика имати тако снажан утицај на Ваш рад?

Ја као уметник нисам исполитизован. Исполитизован је Берчек и он је брука за своју партију. Хтели-не-хтели, та партија има једну велику популарност и он јој као таквој штети. На томе би морали да се замисле и то пре свега сам врх странке, јер до сада су бригу о култури водили људи из трећих или четвртих редова те странке. Било ко да после њих дође на власт, а доћи ће, неће смети да у културним установама прави своје поштапалице. Уметник и уметност морају да припадају свим партијама.

Нећу да будем демагог и да кажем да уметник не сме да припада ни једној странци нити да има симпатије за једну од њих, већ само то да се та припадност не сме износити на тако груб начин. То је посебно важно у овом периоду када смо сви политички још увек ровити и када су политички неистомишљеници предмет наше мржње. На жалост, Берчек је то погрешно схватио и он увек иступа носећи испред себе штит: да је сваки удар на њега или удар на само позориште или удар на његову странку. Размишљајући о једном делу његове личности, питам се да ли је он бахат зато што је тако психолошки устројен или је бахат јер се покрива ауторитетом своје странке.

Да се вратимо на почетак Ваших неспоразума. Да ли је до њих дошло само због Ваших примедби на статус Опере?

Не само зато. Највећи проблем је у томе што је он човек конфликта и што без конфликта не може мирно да функцисише. Од мог првог сусрета са њим стално сам присуствовао његовим претњама, било да су се оне односиле на моје колеге или на читаву Оперу. Једном приликом је пред широким аудиторијумом изјавио како ће он да затвори Оперу. Један управник себи не сме да дозволи да баш толико лупи.

Постојао је извешан господин, Вебел Бухолц који је 1942. био диригент Вермахтове војне музике и диригент у београдској Опери. Једнога дана је направио страхан кикс и дошао у позориште наоружан. Сутрадан га је Вермахт позвао на одговорност и о томе обавестио штампу. Рекли су му: „Господине, Ви сте ушли у театар, а театар је храм. Као што Вам је познато, у храму се не пуши, не звижди и не уноси оружје“. Александар Берчек улази наоружан у театар, а ми не знамо од кога се брани. Да ли се можда оружјем штити од нас уметника?

Желим да напоменем како Берчек није једини проблем. Проблем су и људи који чине његову продужену руку и који су апсолутно пали на испиту руководиоца. Г. Шајновић је дугогодишњи диригент и он о опери мора све да зна. Зато је и нејасно како је себе довес у ситуацију да прави тако страшне киксеве, такве репертоарске импровизације. Прво је почео да гура своје ученике, онда ученике своје супруге, а тим ученицима никада краја. Чак и да постоји оправдање да сви ти ученици дођу у Оперу, ипак се ствара један ружан утисак злоупотребе овлашћења.

ОПАСНОСТ И ОД ГРИПА

Г. Шајновићу се приписује да је извршио етничко чишћење ансамбла. Колико су такве тврдње оправдане?

О довођењу искључиво српских уметника прво је говорио г. Берчек. Пред много све-дока је изнео читав низ инсинуација и ми смо му много пре овог апела упутили једно протестно писмо. Међутим, мислим да је само етничко чишћење било једна периферна идеја која је помогла г. Шајновићу да по „етничком кључу“ уклони читаву генерацију диригентата: Шурева, Јаневског, Јагушта, па и самог Оскара Данона, да би на њихово место могао да доведе своје ученике.

Многе ствари су проблематичне када је у питању г. Шајновић. Његов први излазак предоркестар је изгледао овако: „То што сте до сада знали, заборавите“. Таква примедба је безочна, неколегијална и могу да је разумем само ако није знао о чему говори. Нити је он био нити ће бити једини директор Опере, а чак и да је то могуће, он нема право да врсним уметницима каже да забораве све што су до тада научили и урадили.

Постоји ли икаква могућност да се са г. Берчеком преговара? Постоји ли иједно питање или иједан проблем уметника који је он у стању да реши и који жели да реши?

Он је недорастао томе. Сећам се да смо га дочекали без предрасуда и да је мој колега Предраг Протић изјавио да је Реган као лош глумац могао да води Америку и да ће Берчек као добар глумац вероватно моћи да води позориште. Међутим, ментална структура Александра Берчека не само да није била довољна за једног управника позоришта, већ је била у једној негативној сфери, да не кажем нешто горе од тога. Схватам да су његове мане својствене многим уметницима, међу нама има и својеглавих и бахатих и то нам се зарад оног што радимо опрашта. Али, такви уметници одговарају само за себе, а не за још 700 људи.

Пре него што је дошао за управника, о њему се све знало: и да је отказивао представе и да преко 4 године није играо у својој матичној кући, Југословенском драмском. Ипак, ми смо га прихватили као колегу и као уметника, а он је међу нас улетео као ласица у голубарник. Дошао је са намером да заведе ред који смо већ имали, а донео је само неред. Све моје јадне колеге које тамо још увек раде и које ћуте, бојећи се за посао, нису свесне да ће тај исти посао већ сутра изгубити због једне кивијације или једног грипа. То је управо онај геноцид у култури и коме сам причао и који је — моја оптужница, мада ме он за ту изјаву оптужује. За само пар месеци све је доведено до краха и заваривање је да ће се нешто добро десити. Нема излаза.

Тврдите да човек који је дошао да uvede ред није донео ништа Народном позоришту?

Сем проходности према власти — ништа.

А у сфери финансије?

Финансијско пословање не бих хтео њему да набијам на нос. Стања у позоришту су променљива, час једно стоји боље, час друго. Та флоскула да Народном позориште једе 10 посто српских пара одређених за културу је стајала и раније. Било је то и за време Велимира Лукића, са којим сам као председник Савета био у сукобу, али је Лукић био уметник и поштовао је уметнике. Једина разлика је у томе што су и у Лукићево и у Видино време награђивани уметници и тада је коефицијент оперског певача био 7,8 а управников 7,2.

А како то данас изгледа?

Сада то нико више не зна. Питам се ко је то дао Клаудију дел Монаку 3000 марака плату када су прваци опере примали 10? Ко је тај човек који је тако декласирао културу? Не желим да кажем како Дел Монако не треба да има плату 15.000 марака, али у Келну, не овде. Не говорим о асисни његових примања, већ о томе да је његова плата била већа од плата свих нас у Опери заједно. Ко Шајно-

вићу даје плату по пет основа: он је директор у Опери, диригент у Опери, пензионер и професор дириговања на београдској и приштинској Академији?

Оптужен сам да сам угрозио процес рада у Опери тиме што сам упао у Шајновићеву канцеларију. Вероватно сам крив по тој оптужници, јер сам му одузео минут времена, а то је много за 15 минута колико он проводи у Опери.

Раније је постојао професионални морал и тада се директор Опере бавио искључиво тим послом. Певачи су престајали да певају, диригенти да диригују. У противном, то се сматрало узурпацијом. Сада имамо такве случајеве да помоћник помоћника директора, Боривоје Поповић, зарађује по три критеријума: као режисер, као шеф глуме у Оперском студију и, наравно, као помоћник помоћника директора. Не би ме чудило ни да Берчек почне да режира многе представе, о томе се већ и говорило, а и он стално нешто режира.

Берчек је на конференцији за штампу изјавио да су се многи оперски певачи огорчили од Апела, а да је захваљујући својим заслугама успео да врати Вашег колегу Томашева. Ко су ти певачи и због чега су одустали од протеста?

Нема их, то је лаж. Не знам на основу чега је он то рекао. Од нас 18, колико је потписано на листи, свих је 18, а у међувремену је број нарастао на преко двадесет. Има још пар „ровитих“ певача, очекујемо да ће нам се и они ускоро прикључити, а то је већ скоро цео ансамбл.

Такође није истина да је мој колега Томашев захваљујући њему повеукао оставку. Учинио је то захваљујући мени и мојим колегама. Рекли смо му да по сваку цену мора да пева, јер је он млад човек, а Опера је наша, а не Берчекова. Ми морамо да радимо да бисмо доказали чија је Опера. Ми им не дамо нашу Опери, бар не лако. Такође, Томашев мора да се врати из још једног разлога — сви смо били згранути када смо схватили какви су људи почели да се инфилтрирају у Опери у нашем одсуству.

Да ли је лаж и Берчекова изјава како Ашхен Атаљанц није напустила позориште?

Немоћан сам да то коментаришем. Знам шта се дешавало са госпођицом Атаљанц, знам колико је била очајна до последњег момента, чак мислим и да сам последњи са њом разговарао. Мада нисам меродаван да судим о Балету, задржаћу се на ономе што су рекли еминентни стручњаци као што су Милица Зајцев, Раде Вучић, Лидија Пилипенко и гђа Беголи који су упозорили на алармантно стање у Балету које је кулминирало са одласком Ашхен. За њу се још пре много година мислило као о једној иницијалној каписли, једном допунском пуњењу за специјални дух у балету. Она је то била и са њом је изгубљен не само сјајан играч већ и сјајан предводник, сјајан инспиратор. И баш таква особа је захваљујући Берчеку доведена до плача, изнервирана до суза и принуђена да напусти Београд који воли и у ком је желела да остане. Дословце је побегла од Александра Берчека и у томе нема никаквих тајни. Та сомнабулна

прича да је он са њом у контакту и да се сваки дан чују је смешна — па он не зна ни у којој је земљи, у ком је граду. Не схватам да ли је он збуњен или можда недовољно елоквентан, вероватно и једно и друго. Он чак не зна ни како се зове шеф балета кога је сам поставио, па је једном зове као гђу Беговић, па Бјеговић, па Бјегојевић!

ПРОШЛО ЈЕ ПОДНЕ

Јуче сте имали састанак Управног одбора у позоришту. Да ли је учињен неки помак?

Речено нам је да не дајемо изјаве о ономе што смо рекли. Међутим, ја ништа и нисам рекао сем да је конфликт очито озбиљан и да више не треба расправљати ко је крив, већ да мора да се одлучи између једног сатрапа (Шајновић) и народа. Мој случај је био трећа тачка дневног реда и поново је одложен за неко друго време. Оптужницу против мене су допунили једном новином — криве ме да сам давао неовлашћене изјаве као што је она о геноциду. Не знам само кога је требало да питам да ли смем такву изјаву да дам?

Очито је да вербални деликт још увек постоји у нашем позоришту, што је нормално. Јер, од како је грађанин Берчек дошао за управника, он захтева да се сва пошта која стигне у позориште прво да њему на увид, а да се ни једна изјава не да без његовог одобрења. Уосталом, он је покушао да спречи и објављивање Апела.

Подржали су Вас драмски и ликовни уметници, уз Вас су стали и примењени уметници. Да ли је то био повод да се бар неко од надлежних органа огласи?

Ништа званично, све је у форми прича и обећања. Чуо сам да је министар Стојшић изјавио како чека одлуку дисциплинске комисије у вези мог случаја. Мени је тако нешто невероватно у тренутку када позориште грца. Ако сам ја разлог тог чекања, онда се добровољно јављам као камиказа и пристајем да више никада не певам у Београду, само да се ситуација санира што пре.

Очекујете ли нешто од апела драмских уметника председнику Србије?

Мислим да ће се нешто десити и да ово не може вечно да траје. Знам да су људи на власти презаузети, да им висе бомбе над главама, али ће морати да нађу време и за ово. Као народ нисмо све ово заслужили, а Срби имају шансе пре свега у култури. У ери националних страсти дошли смо до тога да на репертоару немамо ни једно национално дело. Скрећем пажњу људима на власти да се замисле. Ми смо прошли 12 сати и свако следеће кашњење биће све погубније.

ЛУТКЕ СУДИЈЕ КОМРАКОВА

У специјалној емисији о масакру на пијаци Маркале, друг Комраков је, уз помоћ стручњака за балистику и експлозивна средства, те Караџића, Гвера и цветног, палског аранжмана, постављеног као знак богатства и мира, достигао врхунац своје судијске каријере. Прерушен у новинара и уредника, судија Комраков, професионално и људски згрожен што гости у београдском студију никако директно да кажу „То су могли само Муслимани урадити“, потражио је разумевање од честитог, исфризираног Караџића. „Да ли верујете да у Сарајеву ЈОШ постоје такви умови?“ Срамећи се што ЈОШ није потаманио такве умове, а откривајући да у њему чуци дете жељно лутака, Караџић је одговорио: „Нешто се десило трагично, то је сигурно, али да ли је стварно толико људи настрадало, то су намештања. Ево, видите како ТО личи на лутку“. Друг Гверо био је много прецизнији: „То је инсценација са доста препознатљивих недостатака. Сигурни смо да ТОГ ДАНА није било дејстава по ДЕЛУ САРАЈЕВА ГДЕ СУ МУСЛИМАНИ“. Судија Комраков, у трансу истине, заборави да сазна шта са ТИМ који не личи на лутке и да ли је ТОГ ДАНА било дејстава по ДЕЛУ САРАЈЕВА ГДЕ СУ НЕКИ ДРУГИ.

Као кључни доказ да Срби ниси изазвали масакр, Комракову је послужило снимак са Радио—Хајата, на коме се чују огорчене Сарајлије: „Гали је четник... нема више заједничког живота... прво поубијати наше који тврде да су Срби добри... све Србе поклати...“ Знајући да, уколико би отворио телефонске везе у београдском студију, српске „жеље“ не би биле ништа другачије, судија Комраков дозволио је свом чистом, мирнодопском лику коначну пресуду. „Да ли је могуће да су људи толико заражени погрешном, једносмерном пропагандом? Ово ће ући у анале ратног хушкаштва, мржње и геноцида у историји светског новинарства!“

Значајно место међу судијама — припремницима на Вучелићевој Телевизији заузима Милијана Балетић са својим „Искрама и варницама“. Откако из „непознатих разлога“ не сме обрађивати породицу Драшковић, Мили-

Пише: Донка МИХАНЛОВИЋ

јана се бадила на мрачне, светске силе. Ко манита пушта снимке са страних телевизија, не би ли сваки снимак оригинално пресудила: „Ово не треба коментарисати“ и „Нећемо о томе сад“. Зашто Вучелић не открије тајну Милијани да такве емисије имају Студио Б „На другим фреквенцијама“ и ТВ Политика „Избор, шта други гледају“, те да није потребно умарати ту слатку главицу смишљањем и препричавањем виђених прилога. Или Милијана и Вучелић своје гледаоце држе за тотално недотупавне Србе?

Сад, кад је изашла из маскирне униформе, Милијани више леже западна господа, јер њене мисли о дотичнима могу ући у анале Комраковог новинарства. „И тако је господа ИЗМИСЛИЛИ разлог, има алиби и креће у ратнички плес“ и „Та господа УЛАЗИ у фишић“. Еј, кад се Милијанче врати на планине, па викне „Господа, помози побегле ми овцеее!“

Случај Народног позоришта и народног Берчека ваљао се и протеклих дана по ТВ екранима. Берчек, чиновник и одани СПС радник, у инат уметницима, а на радост Вучелићу,

сазвао је конференцију за штампу и издеклемовао да проблема нема, а ако их и има, онда су криви неки други и да сви они који су дали отказе и не знају да их нису дали. Он, народни посланик, седам година је шљакао у СВОЈОЈ фабрици и сад је време да директује, јер „директор је главни, остали морају да извршавају радне обавезе“. Народно позориште, схвативши као СВОЈУ другу фабрику, окарактерисао је као „озбиљну и моћну кућу“. Део уметника, који би то позориште да схвате као уметничку и отворену кућу, добили су место пред камерама Студија Б и прозвали Берчека као „бахатог, арогантног човека који изврће чињенице како му одговара“.

Да је њихов бунт узалудан открио је Драган Николић, причајући како је још почетком '92. Миодраг Ђукић, бивши министар културе и самонаименовани представник управног одбора Народног позоришта, безначајним уметницима — Цеци Бојковић, Микију Манојловићу, Предрагу Ејдусу, Лидији Пилипенко и самом Николићу рекао: „Заборавите позориште, оно више није ваше!“

Позориште је Берчеково, наша је само туга, а ко није задовољан може до скупштинског одбора за предатке и жалбе, код Бате Живојиновића, јер он „сад ћу да те карам“ тајну зна.

Без обзира на милосрдчане састанке Фрање и Слобе, већ познати део српских новинара дигао је праву халапоу на одлазак 13 независних колега из Србије у Хрватску, а судија Комраков их је чак и поименце прозивао у свом „Дневнику“. Откуд толика злоба, питали су се многи, и тек када је НТВ Студио Б пустио емисију „Хрватска'94. Између рата и мира“, све је постало јасно. Вучелићево новинарско јато пукло је од муке што не може као њихове хрватске колеге јасно и гласно да криче — све дајем, ал' Слобу не дајем. Касно су схватили да Фрањо има боље залуђенике и медијске браниоце. Али, док се њихови пилећи мозгови саберу, освесте и донесу план о будућим ТВ наступима, ето Жељка Симића на концерту групе „Филм“ у београдском СКЦ-у, како несмотрено гази по заосталом примерку књиге госпође Мире Марковић.

О НАИВНОСТИ И НЕВИНОСТИ, 3

Стара је истина да се до дефиниције и афирмисања одређеног појма најлакше и најефектније долази искључивањем свега што тај појам не садржи, не обухвата и не чини узорним. Таквом се управо методологијом послужило и писац Милисав Савић да би у својим „белешкама“ за личну употребу“ потражио одговор на питање КО НИЈЕ ПИСАЦ, осетљиво у сваком времену а готово алармантно у временима попут овог. Занимљив, конструктиван, проблемски и инспиративан текст, поучан у много чему и за многе, иако писци не читају једни друге, или се узајамно читају тек да би се спорили, надгорњавали и одржавали властите иронијске потенцијале на тихој ватри међусобних чарки, чешће монологских него дијалогских, чешће прећутних и прећутаних него забележених и обнародованих. Текст писан, зашто и то не рећи, и на клизавицама и низбрдицама властитог искуства, не без самокритичког духа, што га, на неки начин, чини духовитим, слаломски спретним, отвореним за хвалевредну полемичност, али и драгоценијим на огољеном и привидно поједностављеном плану вечитих списатељских дилема које су истовремено и подједнако личне, друштвене, овремењене, универзалне и какве све не. „Текстић“ за злобнике а „текстина“ за добронамерне мислеће читаоце који не улазе у лавиринте књижевничких међусобица. Једном речју, сублимаат досадашње запитаности и заблудености, праксе и теорије, сигурности и сумњичавости његовог аутора, исповест и дилеме, спознаје и сумње, храброст и признање кукавичлук, али и промишљање које импонује независно од суморних реалија.

Текст у чијем наслову одређена негација упућује на извесну искључивост (како јесте или није, без нијанси) пун је „омашки“ битних за психолошку анализу ове врсте. Најмање произвољно или обухватно, насумце или систематично, тек и формом и суштином Савић „инсистира“ на двадесетпет тачки, правила, одредница некаквог личног списатељског кодекса који, наравно, претендује и на опасност и призива објективну проверу предложених мерила без које би остао обичан папир над радним столом једног писца. Папир који по-

Не излазим, ако не морам, јер су ми неподношљива ламчка наглавдања о томе хоће ли нас свет сутра убијати. Не могу да гуглам као Караџић у очекивању хоће ли свет да оствари своју претњу или неће. Нећу да љубим јунаке као Биљана Плавшић. Нећу да ми на питања одговара Мирјана Марковић и да те одговоре спремно гугам и похваљујем попут Наде Поповић Перишић... Много тога нећемо, али ко нас пита?

Пише: Љиљана ШОП

сле јутарње гимнастике и пре заслуженог сна подсећа на етичке и естетичке принципе стварања.

„Није писац који искључиво пише због славе, богатства и друштвеног угледа“, гласи прва „заповест“ и добронамерни тумач се нехотично мора насмејити над речју **искључиво**. Без те речи исказ је истинит, у идеалном или можда идеалистичком схватању стварачког позива, с њом, реченица је дирљиво исповедна и преведена на практичан језик значила би да **јесте** писац онај који пише донекле, помало, умерено, невидљиво, ненападно, лукаво, мудро због свих наведених појмова и привилегије под условом да, у томе није **искључив**, а деси ли му се искључивост (који инструменти то мере?) аутоматски престаје да буде или **није писац**. Ко би икада преузео на себе да по овако одсечном а неухватљивом критеријуму одели писца од неписца, славољупце од генија, материјалисту од ствараоца?

„Онај који уз помоћ политике жели да уђе у књижевност није писац“. Кратко и јасно, тачно при томе. Убитачно за немали број писаца и „писаца“ које знам. Идеално би, међутим, било када би се тако безболно могао пресећи тај Гордијев чвор и повући та чаробна црта препознавања правих од вештачких, инокосних од зависних, аутономних од „убачених“. Да не говорим о невољама и несрећама и срамотама када је у питању супротан смер: када се уз „помоћ“ какве-такве књижевности улази у политику, као и о трагичној варијанти када се са солидним књижевним именом ускрсне у званичној и неславној политичкој орбити! Треба ли у овом поднебљу и данас именовати примере за било који од ових смерова, са свим градацијама и специфичностима којих је на претек?

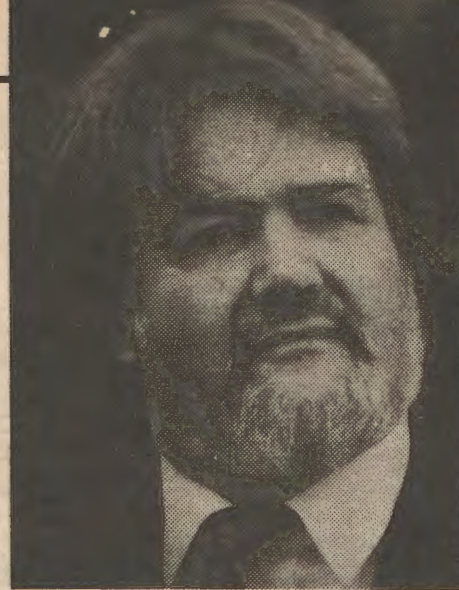
Није писац ни онај кога „држава, партија, црква или народ проглашавају за писца“ вели Милисав Савић, изводећи уопштавајући закључак на плодној основи многих појединачних примера, али закључак тако типичан за наш вишедеценијски кошмар чију кулминацију преживљавамо, да са своје типичности постаје бесмислен као и све што нам је. Јер, реално гледано, преостају још само читаоци (самосвојни су тако малобројни да и нису неки фактор, а остали су манипулисани културним рубрикама које су често продужена рука државе, партије, цркве итд.) и критичари (одабрани читаоци подложни истим манама и врлинама које красе тзв. обичне читаоце) — елем, писца ваистину и нема ко да препозна и призна, одмери и просуди, већ на жалост, изгледа — само да **прогласи** у очекивању неке више временске или стручне или Божје правде.

Сваки Савићев „параграф“ је подједнако и уверљив и дискутабилан како то обично бива са аполитичким тврдњама и уопштавањима ове врсте. Сваки је занимљивији као изазов на рафинираније промишљање и практично преиспитивање него као коначан суд. Злобници ће рећи да би доследна примена овог „законика“ дисквалификовала и самог аутора овог текста као писца. Стара прича о диму и ватри. Најзанимљивије је што се једини параграф на који немам ама баш никаквих примедби односи управо на моју професију.

„Онај који не разуме да је писати о књижевности лакше него писати саму књижевност — углавном је бедан и безбачајан критичарчић, у сваком случају далеко од правог писца“, потписујем заједно са Милисавом Савићем, додајући да је тај и такав „грех“ ситан у односу на сложеније и далекосежније грешке какве вребају у проклетом занату критичарском. У нешто сам, ипак, скоро сигуран: још увек не осећам потребу да напишем текст: КО НИЈЕ КРИТИЧАР. Не знам да ли ми је то мана или врлина. Или сам најпросто заклето противник „законика“? Мада би у овом осетљивом простору све било **јесте или није**, ничега не би ни било.

ВЕЛИКОКУЛТУРНИ МИНИСТАР

У нечему смо ипак срећан народ. Док се бавимо питањима јесмо ли писци или нисмо, па тек потом јесмо ли добри или рђави писци, критичари, сликари, итд, наши министри немају никаквих дилема. Благо њима, наиме, тешко њима, да парафразирам великог Тина. Узмимо за пример рецимо министра културе, мр **Ђоку Стојичића**, који, по свему јавноме судећи, озбиљно верује да је озбиљан песник, о чему сведоче милом или силом добијене награде, и на исти начин објављене књиге, рецензије, критике у званичним гласилима и остала инфраструктура. Пуне су новине његових једнобојних, праволинијских, фразерских говора какве себи песник, па макар био и министар, или министар ако је песник, не би смео да дозволи. Та култура као „кохезиона снага“, те култура као „компонента опстанка“, те „јединствени српски културни простор“, те „културне вредности не само за Србе него за све грађане“ и тако у тужносмешни, тривијални, политикантски, морбидни неоглед... И док ћам друг Стојичић кроји и уједињење велику мапу великокултурне Србије, министар нам није довољно информисан, инспирисан, п(р)обуђен да да иједну сувислу и одговорну

и недвосмислену изјаву о поплави (не)културних ексцеса који потресају главни град у којем надмено, а заправо ударнички, аматерски, провинцијално, културтрегерски, поданички министрује.

Где је реч министра нам културног док пропада Народно позориште, док Дом омладине алармира јавност радним штрајком, док Студентски културни центар потресају кадровске невоље с аромом политичке самовоље? Види ли министар културе нам, посвађане и подељене, засужњене и дириговане, руковођене и вређане, како се епицентар бахатости и администрирања, указа и селецијских постављења премешта нападно и систематично баш на његов терен, у његов ресор, у установе и институције поверене му на бригу и домаћинско чување? Или је баш он министар само зато да би све то било могућно посвршавати, а потом ће нестати неславно попут свог традиционалног претходника („Нисте хтели Ђуку, добили сте Ђоку — вели један мој духовити и луцидни колега који је на време схватио фарсичност и трагикомичност читаве ове ситуације, као и чињеницу да је власти

стало само до „културе“ коју креирају њени пиони и послушници). Некако ме мрзи да испишум ове редове јер сам схватила да огромна већина мисли исто или горе о другу министру и њену сличнима, да зна много драстичнијих примера, јавних и кулоарских које нерадо слушам и намерно заборављам због властитога мира, али да ћуте из различитих побуда: јер је пробитачно, јер не вреди главом кроз зид, јер функционише логика „што горе то боље“, јер царује премор и безнађе... Јер је предуго исто или слично па не вреди трошити речи. Јер је паметније гледати своја посла, не таласати, не мислити о тричаријама које постоје као снег, кошава, бљузгавица. Готово су ме уверили да је говорчење не само узалудно, већ и реакција наивца, дестиљација усклик да је цар го голцијат. („Министар и не пише песме, него књиге“, чујем мог духовитог пријатеља коме су довољне шале у неколико очју и ушију, и нисам сигуран да се дивим његовим спокојству, као што ме не одушевљава ни потреба за оваквим епизодама у тексту). Ипак, *veni, vidi* — а сви смо поражени!

ВРЕДНОСТ ПО СЕБИ

Ма ђавола поражени, нисмо! Како би, да јесмо, управо ово мучно време обележио такав романијерски бисер српске књижевности какав је дело **Радослава Петковића „Судбина и коментари“** Умберто Еко нас подсећа (волим те неоншалантно шетње по светским књижевним висовима) како је Т. С. Елиот изнео „смелу претпоставку“ о успеху **Хамлета**, која, као парафраза парафраза, звучи овако: ово дело је лепо зато што је интересантно, а не интересантно зато што је лепо. Ево следеће смеле претпоставке, мог скромног доприноса, опуштеног у тону казивања, али до прснућа затегнутог у недвосмислости оцене: Петковићев роман је и леп, и интересантан, и старомодан, и модеран, и мудар, и... ни једна од тих особина-врлина не условљава другу, већ напоредо творе дело које ће остати вредност по себи, јер је и настајало независно од времена у коме су нам се догађали призори који тиранишу свест и савест.

Не излазим, ако не морам, јер не могу да одговорим на питање хоће ли нас сутра свет убијати. Не могу да гуслам попут **Караџића** у очекивању хоће ли свет остварити своју претњу или не. Седим у кући, читам и пишем, читам и размишљам, као што сам чинила пре рата и за време рата, као што ћу чинити и после њега ако преживим. Смејем се попут озбиљног детета читајући „Краљеве и поданике“ **Слободана Новаковића**, тај ватромет „веселе шекспирологије“ (Јован Ђирилов), али и лековиту пилулу „смеховне мудрости“ (Бахтин).

Нећу да љубим јунаке као **Биљана Плавшић**. Нећу да ми на питања одговара **Мирјана Марковић** и да те одговоре спремно гутам и похваљујем попут **Наде Поповић Перишић**. Много тога нећу. Хоћу да читам и мислим. Док могу, макар и наопако. Својом обичном, малом, лудом главом. Што и вама, читаоци моји евентуални и разнолики, желим.

СРЕТЕЊЕ ГОСПОДЊЕ 1804-1994.

НЕСТАЋЕ МУК И СТРАХ

Друштво српске словесности „Орашац“ прославило је 15. фебруара своју славу Сreteње Господње и обележило 190. годишњицу Првог српског устанка. Међу великим бројем угледних званница у свечаној сали „Аероклуба“ у Београду свечаности су присуствовали Његова Светост Патријарх Павле и Његово Краљевско Височанство Принц Томислав Карађорђевић. Присутне је поздравно лични изасланик Његовог Краљевског Височанства Престолонаследника Александра Карађорђевића, професор Београдског универзитета и члан Крунског савета Слободан Перовић. Окупљеним гостима домаћин славе, господин Батрић Ненезић, обратио се речима:

Ваша Светости најсветији Патријарше многострадалног рода српског Поштовани г. изасланиче Његовог Краљевског Височанства престолонаследника Александра

Ваше Краљевско Височанство Принче Томиславе,

Поштовани гости,

Даме и господо:

Четрдесети дан по рођењу Исуса Христа, понела је мајка Марија, по закону Мојсијевом, дете своје у храм, на сусрет с Господом. И прилог да принесе. А принела је жена Јосифова, исто што и друга сиротиња јудејска, два млада голуба. Два голуба, за сина Божјег.

Хиљаду осам стотина и четири године касније, на исти дан, дан Сreteња Господњег, принела је, у шумадијском селу Орашац, једна и жалосна Србија, своје две последње голубице, Богу на дар. Две голубице, за Војда српског. Једној име — вера православна, другој име — трпња мученичка.

Над амбисом српске голготе, провалијом дубоком четири и по века од Немањића до Тополе, стајала је на мртвој стражи, вера православна и упаљено кандило светосавско.

Над амбисом понижене, искулучене, исхарачене и изјатагањене Србије, стајала је скамењена трпња, трпња упрта погледа у своју најлепшу слику, слику белог анђела из Милешева. У слику љубави за Хирста, у слику вере и наде у Васкрсење.

И васкрсење је дошло.

А Бог је одабрао руку Ђорђа Петровића, хајдука из Тополе, да она подигне плочу са српске гробнице. Да она размакне струден и таму. И огреје сунце Србију у Орашцу, на Сreteње Господње. И би дан дужи, а зима краћа, и би „Сreteње — обретење“.

Роди се Србији Карађорђе.

Роди се Србији Вожд, глава водиља, путоказ и нада.

И знаде тада мудро, апостолски, харамбаша Станоје Главаш да не узме вођство, од људи дато, но да поштује од Бога изабрато.

Тамо где су стали Немањићи, наставили су Карађорђевићи.

Са оца на сина.

Ето Србије.

Унуку Карађорђевог, Краљу Петру I пало је у део да испуни дедин завет и буде осветник Косова.

12. октобра 1912. године, српска војска ослободила је Скопље, Душанову престоницу. Приликом величанственог уласка Краља Петра I у Скопље, краљу победнику обратио се, у име муслиманског становништва, бивши председник општине Скопље, Решад, овим речима:

Његова Светост Патријарх Павле, принц Томислав Карађорђевић и Батрић Ненезић, домаћин славе: Сечење славског колача

„Ваше Величанство, срећа османлијског оружја изневерила је Османлије, и земље које су пре пет векова биле задобијене на сабљи, опет је његово Величанство на сабљи повратило. Ја у име муслиманског становништва у Скопљу, срдечно поздрављам добродошлицом Ваше Величанство и изјављујем нашем господару дубоку покорност“.

А сутрадан Краљ Петар I присуствовао је служби божјој у скопској католичко-арнаутској цркви, те тиме лично доказао да српска војска није дошла да никога гони и угњетава, него заробљене и угњетене да ослободи, да донесе правду, ред и равноправност.

На овим и оваквим извориштима рађало се достојанство и име српског народа.

На овим и оваквим извориштима рађао се морал српских домаћина, рађала се и стварала грађанска класа европске Србије.

Српским именом и именом куће Карађорђевића означавале су се улице европских метропола.

А онда, десило се Србији Марсеј.

Целину и величину марсејске трагедије спознао је грађански и европски Београд тек октобра 1944. Заборавила се тада сеча кнезова. Погром је снашао све оно највредније што је Србија стварала од Карађорђа. Уништен је цвет Београда.

О томе нема писане речи. Мук.

Од тада Србијом царују неистина и страх.

Од тада Србијом влада опака болест, толико опака да и ретроградно уништава, те је питање дана када ће бити потрошена и последња залиха за поштовање Србије међу народима света.

Стога се у виду последње одбране, грађански Београд прихватио својих корена и дружине од пре 190 година:

Ђорђе Петровић, Станоје Главаш, прота Атанасије Антонијевић, Алекса Дукић, Теодосије Марићевић, Буле Илић, Јанко Катић, Танаско Рајић, Хајдук Вељко, Арсеније Ломо, Матија Јовичић... И тако редом, као низ конач, низ традицију и славу, до данашњег вре-

мена и данашњег друштва Орашац.

И данашњег дана где за своју славу Срећења Господњег друштва „Орашац“ издаје публикацију „Историја лозе Карађорђевића“.

На корицама ове књиге налази се златни отисак круне отковане с ручице Карађорђева топа, отисак круне — сужња, који већ пола века тамнује по подрумима музеја, далеко од очију српског народа.

Далеко на Атосу, у Хиландару дому Немањића, не прође вече, а да се не помене име престолонаследника Александра и не упути молитва Богу за срећу лозе Карађорђевића.

А све, порад Србије, „међу шљивама и међу народима“.

Србијо, срећна Ти слава Срећења Господњег!

У Београду, 15. 2. 1994.

IN MEMORIAM

ОДЛАЗАК ВЕЛИКОГ НЕЖНОГ ЧОВЕКА

У рано јутро, у петак 11. фебруара 1994. отишао је Слободан Станишић Гроф.

Још у понедељак 7. о.м. Слоба Станишић је већи део дана проборао у својој књижари „Стилос“ у Чика Љубиној улици, у књижари која је за само неколико месеци од отварања постала место где су се окупљали писци, новинари, сликари. Причао је о плановима како да у овим, по књигу и по све оне који се књигом и културом баве, поразним временима одржи књижару и издавачку кућу. Да разноврснијим књигама, сликама и графикама, понудом школског прибора, издржи овај општи културни пад, покуша увећати промет а како би се нешто новца одвојило и за издавање нових књига. Говорио је Гроф тога дана и о поновном расписивању конкурса за необјављени роман, које је његова издавачка кућа „Стилос“, једна од првих приватних кућа у Београду, неговала до пре две године, награђујући за наше прилике високим новчаним износом и достојно објављујући и представљајући награђену књигу. Причао је и о другим издавачким пројектима.

Уз пут, негде поподне, пожалио се на гастритис који га мучи. Набавио је лек, справљен од неке траве која расте само у Сибиру. Са уверењем да ће му траве из сибирских странаства помоћи, у боловима је отишао кући. Од тога дана до четвртка увече за повремене болове говорио је како то није ништа, како ће све то проћи. Као и већина нас, и он, наш Гроф, није обраћао пажњу на своје здравље. Увек је у странци или у издавачкој кући било послова хитнијих и важнијих од сопственог здравља.

А онда, у петак ујутро, отишао је Гроф.

У Српском покрету обнове од оснивања С. Станишић се прихватио многих, најчешће и најтежих и најделикатнијих послова. Окупљао

**СЛОБОДАН
СТАНИШИЋ
1941 — 1994.**

је добротворе и пословне људе, оне који су, попут њега, били спремни да својим средствима припомогну прве демократске процесе у овој земљи где су путеве демократије замршени, кривудасти, непроходни а често и крвави. Бавио се финансијама. У изборним

штабовима био задужен за штампање предизборних плаката. Стотине и стотине хиљада плаката, афиша и летака са знаком и ликовима челника СПО, одштампано је и полепљено широм Србије управо захваљујући његовом познавању штампарства, његовим познанствима са директорима београдских штампарија. Осим чланства у Главном одбору СПО, деловао је и у Градском а од пре годину дана водио и Општински одбор СПО са своје Звездаре, у коју су се његовим доласком на чело Општинског одбора вратили многи интелектуалци, изнова активирали пословни људи, становници Звездаре од имена и угледа.

Кроз његову кућу на Звездари или кроз књижару прошло је више људи него кроз неке општинске одборе СПО. Његова је кућа била опозициона кућа још у временима пре формирања опозиционих партија.

Гроф је био пријатељ многих писаца, сликара, глумаца. Са њима је проводио сате и сате у разговорима. Нахранио је многе младе песнике, боеме, пио а да га нико није видео пијаног. А опет све је стигао да уради. Као штампар, одштампао је на хиљаде наслова, а као оснивач „Стилоса“ објавио је стотинак преведених или књига домаћих писаца.

Улагао је увек више него што му се враћало.

Давао више него што је узимао.

Био је Београђанин, грађанин у правом смислу те речи, за разлику од већине нас који су у овај град дошли, са којима се он дружио стишавајући понекад наш темперамент, необузданост, обухватајући нас магмом пријатељства на коју је било тешко одговорити.

Физичким изгледом велики, срцем које није издржало овај терор времена, нежан, отишао је Слободан Станишић Гроф. Велики, нежни човек.

БУЗГА ПРОТИВ ХЕГЕЛА

Александар Стефановић, посланик СРС у Народној скупштини, незаконито је усељен у стан у центру Београда који је у власништву Савезне скупштине. Савезна скупштина је пре две године купила четири стана у новоградњи у Улици Хаџи Милентијевој, у близини храма Светог Саве, за своје службенике. Пошто је један од људи који су добили стан убрзо по усељењу умро, а чланови његове породице нису на време били пријављени, стан им је одузет. Александар Стефановић (у то време председник административне комисије) од секретара исте комисије тражио је кључеве стана и убрзо затим се уселио, са надом да ће стан и добили. Међутим, негде у то време погоршали су се односи између социјалиста и радикала, па је и решење о стану било негативно. Г-дин Стефановић, иако је требало да напусти тај стан, још увек станује у истом, пошто стан још није додељен никоме. Квадратура је, иначе, више од стотинак квадрата.

Прича се да је у горе прозваној улици у којој станују многи познати ликови из скупштине, често паркиран и цип регистрације КНН чији цењени власник је нико други, већ председник једне државе, изабран на демократским изборима, г-дин (или друг) Милан Мартић. Он нема ту свој стан, али на зграђавање осталих станара, станује ту кад год је у Београду, а то је по свему судећи веома често. Власник стана је његова пријатељица његовог духа.

Рака је скоро изјавио да га г-дин Томислав Николић својом појавом ужасно подсећа на Гаргамела и да га се деца сигурно плаше гледајући ТВ пренос седнице скупштине. Мало старија деца се тренутно највише плаше „Штрумпфете“, надимак Љиљане Петковић, која седи поред председника скупштине и која по свом старом обичају може да им забрани улазак у скупштину. Када би само знали ко је Велики Штрумпф! Сигурно им је он уз помоћ црне магије средио она четири гласа код избора председника скупштине!

„Штрумпфете“ се сигурно највише плаше новинари, јер им је иста онемогућила да пра-

ДУШАНКА ДОГО

Pismo Hegelu: Ideja pod sobom

— *Mrzim Vašu dijalektiku! U svetu nišam videla veću veštačku tvorevinu od Vaše dijalektike, izraženu kroz trijadnu shemu (kvazi) samorazvitka ideje... Vama i Vašim naslednicima predlažem da posthumno u grandiozno prezentovanu „Enciklopediju filozofske znanosti“ unesu sledeće pojmove: ideja na sebi, ideja pri sebi, ideja ka sebi, ideja do sebe, ideja pod sobom...*

Celokupnu istoriju delite na: orijentalni svet u kome je slobodan samo jedan čovek, grčko-rimski svet u kome su slobodni neki i germanski svet u kome su slobodni svi. Od celokupne ljudske civilizacije Vi priznajete samo Indijce, Kince, Grke, Rimljane i Nemce... Ko Vam daje za pravo da Vizantiju nazivate „odvratnom slikom slabosti države“... U svemu tome htedoh da Vas pitam, gde li su tu Sloveni. Da, da onaj narod o kome je mnogo stotina godina pre Vašeg rođenja pisao grčki istoričar Herodot, a posle njega Tacit, Plinije, Ptolomej, Prokopije, Mavrikije...

„Šta bi svijet izgubio da se sve što od Vas ostade, spali?“...

S dubokim poštovanjem Vaša sledbenica koja je doživela ka tarzu (Pismo koje je Dušanka Đogo napisala nemačkom filozofu Viljemu Hegelu, 1770-1831) u listu Student.

те седнице са балкона сале, због „авиончића“ које су бацали на посланике, па их је сместила у најмању собицу у скупштини са црно-белим телевизором. Међу новинарима иначе кружи прича да главни разлог забране да седе на балкону је у томе што су се раније превише нагињали, па би могли случајно да падну на њене омиљене посланике. Ко би ли настрадао: новинар или посланик СПС-а? Новинари у скупштини договарају се о колективном приступању ДЗВМ, зато што је једино њихов посланик Пал Шандор критиковао озлоглашену Штрумпфету због њене забране.

Фотографи у скупштини после конференције за штампу НД, трчали су да сликају Жарка Јокановића. Једна новинарка је тада изјавила: „Он је нови будући, бивши посланик, а још није дочекао ни прво редовно заседање скупштине“.

„Позната“ београдска списатељица еротске поезије г-ђица Душанка Ђого, у интимним круговима позната под именом „Бузга“ (због свог импресивног изгледа) написала је отворено писмо Хегелу (**Georg Wilhelm Friedrich Hegel**) веома непријатне садржине и у нади да ће г-дин Хегел ускоро променити свој став према „небеском“ народу. Ја мислим да је „Бузга“ од неког чула да је дотични г-дин написао нека дела као што су „Феноменологија духа“ или „Естетика“, па се неоправдано осетила прозваном. С обзиром да је вероватно до сада чула да је Маркс Хегелов ученик, пошто је она Марксова следбеница, у следећем броју листа „Студент“ можете очекивати њено извињење.

Наташа Лаковски

ЖИВОТ НАШ ДАНАШЊИ

„Ћути, ћути... добро је да није горе“

Реченицу из наслова можете чути у свакој зборници сваке основне или средње школе сваког дана у ово последње време. Учитељи, наставници, професори седе у леденим учионицама и доказују деци да су „велики“ јер трпе, а онда одлазе у још хладније зборнице где седе, огрнути капутима, и причају. Прича се креће од тренутних методских јединица, преко планова и програма, до иновација у настави. Ако се усудите да нарушите ту ледом оковану атмосферу, са свих страна ће вас запласнути таласи чуђења. Јер, молим лепо, каква сам ја то просветни радник кад и помислим на то да сам гладан и да ми је хладно и да ми је тешко што пред децом треба да глумим да је све у реду; како је могуће да се не одушевљавам „неслућеним могућностима корелативно — педагошког приступа допуни плана и програма у настави домаћинства“, упркос баналној чињеници да и најмање командиће креде брижљиво чувам у кесици у страху да можда сутра нећу имати чиме да пишем. Безначајан податак да плата касни три недеље (о висини исте не треба трошити речи) и да већина „радног народа“ у школама нема ни 10 пара колико је потребно за кафу на великом одмору, не омета ове „савесне прегаоце“ у испуњавању просветитељских им дужности. У таквој средини свако ко жели да лепо изгледа, да лутује или да прича о својим пријатељима у иностранству, бива усамљен. Једноставно, нема с ким и коме да говори. Можете утрчати у школу поцепани због гужве у превозу, очајни јер су вам украли новчаник (у коме су, наравно, само документа), може-

те имати дубоке тамне подочњаке јер сте устали у пет сати да бисте детету купили млеко, можете бити и гладни, и жедни, и жељни — на све то ће вам „поносни“ просветни радници достојанствено шћућурени уз млаке радијаторе брижно рећи: „Ћути, ћути... добро је да није горе!“

Поред наставника, веома важан, можда још важнији фактор у формирању дететове психе представљају родитељи. Однос родитељ — наставник деценијама је постојао као однос међусобног разумевања и поштовања. Данас се, међутим, нешто променило. Родитељи су и даље исти. И даље има оних који уважавају наставника као и оних који га сажалевају, има богатих, сиромашних, дрских, благих и каквих све не. Свима је њима, међутим, жао просветних радника утонулих у сивило кога нису свесни. Тако се у једном родитељу родила идеја да помогне напаћеним просветарима у једној београдској школи, па је попут Деда Мраза донео у зборницу много пакета који су били (у)дељени наставницима. Садржај тих пакета био је: крпа за судове, жица за стругање шерпи, сунђерчић и пола литре детерџента за судове. Радостан и громогласан аплауз заорио се до тада тмурном зборницом!

Тоталне су неистине да синдикати не брину о просветним радницима. У једној основној школи у Београду сваки радник је добио од синдиката по четкицу за зубе. Леп гест који буди наду да ће можда једног дана добити и пасту.

„ВАРШАВСКИ“

СМРДИ МИ НЕШТО... ДА НИЈЕ НЕКА ФРЕКВЕНЦИЈА КОЈУ САМ ДОДЕЛИО?

ГОЛИ ПИШТОЉ

Пре месец дана, на локалитетима Републике Српске пала је прва глава документарно-хумористичке серије „Гולי живот“. Прва „сапунска опера“ снимљена у најмлађој српској држави естетски и тематски је смештена између помало заборављеног „Бољег живота“ и култ-остварења америчке хипи-левице „Гולי у седлу“. Намера аутора је била да се свет (пошто је у плану и сателитског про-

бијање блокаде са овом серијом) упозна са начелима документарног хумора Крајишника, кроз драматуршки поступак „салве смеха“.

Будући да је овај капитални забавно-рекреативни подухват „С канала“ прилично скуп, а ратни буџет РС релативно скроман, продуцент је био принуђен да се циркуларним писмом обрати за помоћ радним организацијама у СР Југославији. Уласком у монетарну унију олакшано је прикупљање средстава, јер екипа „Голог живота“ сада може преко свог београдског жирос-рачуна да прима и старе и нове динаре.

Уколико дође до застоја у затварању финансијске конструкције, на нивоу министарства културе две државе је договорено да се са руководством „Електродистрибуције“ (југословенске) и РТС размотри могућност увођења још једне тв-таксе. Српски народ би свакако умео да цени толико пута доказано разумевање грађана Југославије.

НАЈЛУЂА НОЋ НА ПАЛАМА

Туристичка привреда Републике Пале цвета. После обележавања годишњице зимске олимпијаде на српским скијашким теренима на Српској Јахорини, министарство за спорт, лов, риболов и туризам РС остварили су још један тржишни бум. Минулог викенда организована је јединствена ратно-туристичка манифестација „Дочек бомбардовања“.

Како извештава водећи београдски патриотско-булеварски листић, домаћини су гостима понудили мени кога се не би постидео било који ексклузивни светски хотел. Наравно, избор јела и пића био је прилагођен културним специфичностима српског националног бића.

Од аперитива гости су могли да поруче србијанску „брљу“ и „мученицу“, лозу „тринаестојулку“, романијску комовицу и клековачу... Уз главно јело служено је никшићко пиво. За дезерт — цримички вранац и мерлот.

Избор јела је због ратног окружења био нешто скромнији, али се ражањ окретао од срца. А са ражња: прасетина, крметина и вепровина, јагњетина и овчетина, телетина, јунетина и меса волујскога.

За посебно извољеваће госте (претежно декадентне западне посматраче и телевизијске сниматеље који кад раде не пију), обезбеђена је извесна количина „шећерне водиче“ са додатком кофеина и кокаина. За то се побринуо ексклузиван гост из Београда, политички лидер и успешан пословни човек (један од водећих акционара земуноског погона „Кока-кола“).

Током вишечасовних разговора са руководством Републике Српске, тим стручњака странке демократског усмерења, понудио је домаћинима идејно решење промене досадашњег негативног имиџа оружаних снага РС. У складу са постигнутим изборним резултатима у Србији, где је тријумфовала форма над садржајем, Маркетинг центар „Поштено“ предложио је уговор о генералном спонзорству, по коме би тенковско-тобичијска репрезентација генерала Младића у наредних година дана на рукавима униформи носила црвено-бели заштитни знак безалкохолног гиганта из Атланта.

МАЈ НЕЈМ ИЗ РЕФЈУЋИ...

Трајна радна заједница „Импулс-Филм“ из Београда у склопу своје хуманитарне делатности издала је видео-касету „Ја се зovem из-беглица“. Цена овог корисног приручника једнака је симболичном износу једне просечне српске пензије (свега 30 динара) па је Министарство просвете препоручује као допунско наставно средство за основне школе.

Неорганизовани родитељи касету могу наручити директно преко произвођача или у канцеларији познатог хуманитарног бизнисмена господина Бране Црнчевића.

КАНАЛ - МАРКЕТИНГ, Д.О.О. БЕОГРАД

ТЕЛЕВИЗИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Џиро рачун за старе динаре:
60801-603-5-40601

Џиро рачун за нове динаре:
40801-603-0-40601

Име:

Место:

Датум:

ПРЕДМЕТ: ПОЗИВ ЗА СПОНЗОРСТВО ЗА СЕРИЈУ „ГОЛИ ЖИВОТ“

Поштована gospodo,

„S KANAL“, TV Republike Srpske, 15.01.94.г. почиње са снимањем прве документарно-хумористичке серије под називом „ГОЛИ ЖИВОТ“. Планирано је анимане тринаест епизода. Свака епизода ће трајати четрдесет минута. Серија ће бити емитована истовремено на Телевизији Републике Српске и Телевизији Србије, а планирано је и емитовање у сателитском програму. Радња серије је усмјерена на згоде и незгоде породице Мићуна Николића, романијског селјака, чија је кућа у брдима изнад Пала. Глумци који играју у серији су: БАТА ЗИВОЈИНОВИЋ, ДАНИЛО ЛАЗОВИЋ, ИВАН БИЈЕЛАН, МИРА СРПСКАЈА, ДАРИНКА ДЈУКАСКОВИЋ, ЈЕЛЕНА ОБРАДОВИЋ, МИЦДРАГ БРЗУ и други познати српски глумци. Режијер серије је Славо Милановић, сценариста Милан Сећеровић, а писач Милован Јефтовић.

Молимо Вас да нам спонзорством помогнете реализацију ове Серије, за шта су нам потребна велика материјална средства. Понећете нам помоћи да кроз ово djelo нешто више кажемо о животу наших људи, у овим ратним временима. Потпис генералног спонзора биће исписан у рангу режијера на најавној и одјавној шпаци (у посебним кадровима) сваке епизоде. Спонзор (генерални) такође има резервисан СРР термин у трајању од 10 секунди прије емитовања сваке епизоде као и 2x10" у току емитовања сваке епизоде (у сјању).

ГЕНЕРАЛНИ СПОНЗОР једне епизоде подразумијева плаћање 3.000,00 ДИНАРА, а спонзор ће бити потписан на најавној и одјавној шпаци у рангу режијера, само у епизоди које је генерални спонзор. Исти има 10" СРР програма уочи емитовања епизоде и 2 X по 10" у току емитовања епизоде (у сјању).

СПОНЗОР ЕПИЗОДЕ подразумијева плаћање од 1.000,00 ДИНАРА. Ово спонзорство ће бити назначено у одјавној шпаци, а шпацима 10" СРР програма уочи пријазивања једне епизоде.

С поштовањем,

TV Republike Srpske KANAL

ПИСМА

СВЕ ВАС ВОЛИМ

Ја сам Србин и волим Србију,
Волим Краља волим Династију.
Србин има свога красног тића
По имену Вука Драшковића.

Србин има Вука и Даницу,
Ми имамо Краља и Краљицу.
Драшковић нам у Француској био
Да би своје ране залечило.

Драшковићу, жив ли си нам, сине,
Мислиш за те да нико не брине,
Мислиш за те да нико не мари,
За те гинем и ја, деда стари.

На пролеће кад олиста гора
Вук Драшковић да победи мора.
Бог да живи Вука и Даницу,
Српског Краља и српску Краљицу.

Бог да живи Вука Драшковића,
Он доведе нашег Карађорђевића,
Довео нам Краља и Краљицу
И њихову лепу дечицу.

Довео нам Краља из Енглеске,
Пропале су земље пролетерске.

Величко Јовановић
село Палъуви, УБ, Србија

СПОНА

Хладни дани зиме пролазе,
туга и глад нама долазе,
Србија стоји у реду, чека
да добије макар хлеба, брашна и млека.
Србија стоји, спасење тражи
не вреди јој више да слуша приче,
да гледа оне слатке лажу.

На тргу Слободе стоје људи,
један узима, други нуди,
спуштене главе, храна у кеси,
о Боже, зар баш њима да се деси.
У пролазу стари руке љубе
оној која даје, која смањује муке.

Из уста само речи излећу:
„Хвала ти дете, нек' ти Бог да срећу“

Сузе топе Србију нашу
будућност Србије не могу да лажу.
А лажу они који земљу опустошише,
чак и осмех деци отеше.
И хвала...

Хвала оној која за тренутак врати радост,
што обрису из очију сузе,
и знам увек, ће помоћи она
јер она је наша једина СПОНА

Јелена Миленковић, ученица
Крагујевац

Ова је песма написана као знак хвале
Хуманитарној организацији СПОНА што хре-
мч гладне на Трг Слободе испред спомени-
ка Кнезу Михаилу нашем.

9. МАРТ 1991.

Док гледам како улицама шпарта
најхуманија полиција света
ја се сетим деветога марта
и њихово присуство ми смета.

Сузавац, керови, палице,
Трг Слободе, Жута Греда,
коњица, тенкови, марице,
све за очување реда.

Гумењацима су излоге полупали
али то народ није знао
они су по наређењу поступали
један младић заувек је пао.

Они су имали водене топове
народ је био голих руку
уместо да јуре лопове
они су бринули о Вуку.

У Падињаку убеђивања
али без имало репресије
после хуманог ислеђивања
дошло је до депресије.

Срђан Опачић

ТРГ

Река гладних струји тихо
ка поплочаном делу града
преко којег не пролазе возила,
већ суђена река мртвих
моли Трг.

Моли га за кап само једну,
да даље може да тече,
да не би стала ту где је,
иако некад беше част стати,
проклето сад.

Несрећни, блатом поблаћени трг
очима крупним и рукама својим
покупи испарену воду реке,
прислони је уз часан образ свој, те
суза кану.

Кап, та једна, даде речи тихој
и снагу, и вољу, и воду живу
која потече ка мору мирном
захвална Богу што у срцу храни
овакав Трг.

У Београду,
4. фебруар 1994. године
Михаило Лаћевац

ПИТАМ СЕ, ПИТАМ...

Због економских санкција у Србији не-
ма: сиришта, сирћета, сира, сланине, су-
рутке, соли, сена, сапуна... И тако ре-
дом, до краја.

Шта да се ради? Спасевај се ко може!
Важно је преживети! Како било. Ако друкчије
не може, онда кради!

Сви тако мисле.

Послушам. Мазнем две векне. Сутрадан
маргарин. Онда два три — дана мажем по
хлебу.

Бацим око на конзерву. Одавно нисам јео
конзервирано. Кад је било, замало, па ђабе,
говорили су да није здраво!

Огладним. Кренем на кавурму. Ја за пар-
че, он за руку. Остадоше ми међу лојавним
прстима парчићи црне цигерице и изнутрице.

Лепо, богами, почео си и да крадеш! Ух-
ваћен на делу!

Питају ме на суду да ли признајем. Да, од-
говарам. А зашто то уради? Мислите на при-
знање? Јок, него на крађу. Ја због блокаде!
Али то овде не важи. Како важи за Владу?
Крају владу? Па, нашу. Али она није крала! Ни-
је, али се оправдавала...

Утом се пробудим из чудног сна. Просто
се презнојих, као на правом суђењу. Никад у
животу нисам крао, а догоди ми се у сну!
Притезало ме, заиста!

Мамуран, размишљај, да ли би ме суд
ослободио кривице, ако пребацам одговор-
ност на блокаду?

Милутин Јовичић

ОСВРТ — ОДБРАНА ЖРТВЕ (III)

(Мрак, фашизам, насиље, криминал)

Поштовани читаоци, Помоз' Бог!
У нашем, с-рпс-ком народу, кажу, да Света Троица највише помаже. Нека тако и остане! Ево моје тро-јице.

А) **Авиони.** Стефан Грубач, звера, у небеса гледа. Митеранов авион Вуку не да. Циркус РТСС то је. Први и прво авион Митеран, Слободану послао је. Митеране, овде чисти, клеветају Вас СС (српски социјалисти) што су Вам Вук и Слободан исти. Грубач грубо клевета и лаже. Каки(је) ни за убедљиву лаж није.

Б) Библиотека Српске академије наука и уметнос-ти у Београду, смештена по ђумезима и подрумима, три дана непрекидно гори — док се крст са сатаном (петокраком) на живот и смрт у краљевим: Обреновићевом и Карађорђевићевом двору за место библиотеке бори.

В) Вампири (већина са Космета) на Дунаву око Смедеревске тврђаве коло воде, арлачу и витлају — васкрсење Титове Југославије призивају. Другарицу Левицу, безбожницу, на јалово гласају!

Г) Глад-на Србија, хвале се СС, неће бити. СС ће је својим боновима (на)хранити.

Д) Друже Господине, цвеће наше, комуниста и даље народ. Дедиње и Цетиње јаше!

Ђ) Бого Душанка, СКОЈ-евка СС, чује се, из сатаније не може да се врати. Један Броз пуноглавац је скроз обухвати.

Е) Електрични ражањ у Србији нон-стоп ради. РТСС Бастиља не боји се глади. Правосуђе и даље ће гладно бити и криминал неће моћи прогонити. Јер, газда га на струјомер неће турити!

Ж) Жалбу пишем свету, да немам (ни) хлеба. Њу ће да реши Председник скупштинске Комисије — СС Живојиновић Велимир Бата: Тако треба!

З) За Србију. На свакој тараби и бандери нека стоји Председникова клетва: „Чврсто верујем да грађани неће подржати НОСИОЦЕ МРАКА, ФАШИЗМА, НАСИЉА И КРИМИНАЛА и да ће изабрати“... Од укупно 46 посланика у Београдској изборној јединици, „фашисти“ су добили 30 посланика, а „снаге“ СС само 16. Мало морген!

И)Изем ти СС кад су спали на једног јединог „ваљаног и вре-дног“. Сви други паметни били, али у чисткама у тикву прднули!

Ј) Ја и Ванс смо се договорили. А то што смо се ја и Ванс договорили. То је много добро. И ТАКО ТРЕБА. Тако настаде ова парола и овај програм нашег „усрећења“. Добро је што се са нашим људима и народом није договарао.

К) Костима Колубараца и Солунаца ни Прва Другарица Србије не да мира. Почетком септембра 1993. г. она их тумба својим текстовима под називом: „Колубара и Кадинача“. И каже: „Оживљавање интересовања... дошло је тако рећи изненада, (за њу —

да) преко ноћи“... Лаже. Почело је децембра 1990. г.

Л) Лажу СС где год стану и чим зину. То им је у крви. Лажу да им је стало до Срба и Србије. Да је тако Срба би било у Уставу. Стало им је само и искључиво до себе и власти над народ-ом. Ово и балкански врапци виде и знају.

Љ) Људи и народ СС су само средство да опстоје на власти, а не циљ. Они су сами себи циљ. Они не признају да постоји ико, изузев њих. Председник разјурене скупштине као председавајући каже: да влада може да падне, али скупштина ће да остане. А, оно влада најурн скупштину. Има ли оваког циркуса игде у свету? Има. На Дедињу код СС!

М) Мрак. Вођа СС има само две-три касете али истог садржаја. Предлажем да изда нове за Нову годину, 7. јул (Иванњдан), 4. јул (и шире). За Нову годину искочопери се да кобајаги нешто честита. И изврши мобилизацију... А његов учитељ и отац Броз ми је давао тринаесту плату, је-р је за мене то чувао (као мој старатељ). Искочопери се, и за Божић патријарху српском овако „честита“: „Српској православној цркви и Вама лично, срдечно честитам предстојећи Божић“... (и шире). Дакле, нема помена о народу и верницима. Цинизам, него шта!

Н) Насиље. Већ смо изнели да је СС насиље у главама и да им је то духовна храна. Насиље је и кад СС Радован Радовић на ТВ дуелу у лице А. Тасковићу каже и лаже да је за Слобу глас-ало три и по милиона бир-ача. Са смешком слага за више од једног милиона. А овај СС и сада је у новој скупштини. Јер, СС такве и траже и бирају у скупштину.

Њ) Његово „височанство“ Председник Србије нека свој фашизам задржи за себе, односно нека да расправи са онима на које је мислио, а не да га гура мени под нос. Мене су родитељи учили: „Зло ни у гори не говори“. Бар би оволико, свештеников син тебало да зна.

О) Оштећени и оглобљени устанимо сложено и јединствено да преко нове Скупштине укинемо противуставни и неморални Закон о РТСС. Спалимо овај „закон“. Оставимо само један примерак за историју бешчашћа. Тако ће ТВ Бастиља хлеба да зарађује као честити свет, што сада није случај.

П) Први јавни човек РТСС је СС. Кад он почне да „клапуса“ о с-еби и за своју СС партију, мене то подсећа као кад шаруља меље клип кукуруза. Мислим, шаруља ништа око себе не види.

Р) Родољуби (свих боја и нијанси) удружимо се и замолимо Електропривреду Србије да препоручи газдама и РТСС да у року од месец дана „сјашу“ са наших струјомера. И да криминалну ТВ Бастиљу најуре на слободном тржиште. У противном, престанимо да финансирамо „наш-е зло и срамоту. Прецизније: да нас нашим хлебом убијају.

С) Србија је на Николданским изборима '93. показала „да се коло среће — окреће“. Биће и веће среће кад помру многи борци „НОР-а“ српски комунисти и кад прогледају СС.

Т) Титовим новчаницама (сликом), „издајници“ дупе гладе. Једнакости ради, СС удесише да тако и они са Вуком, Крађорђем, Његошем, Теслом... раде!

Ђ) Ђорава посла СС и њихова РТСС Бастиља раде. Баке на распусти интервјуишу и по коси гладе. И децу лажу и трују да се распушту од месец и по дана радују. Уместо тугују!

У) Ускликнемо с љубављу, Светитељу Сави. И, откако се под окриљем црне ноћи свог мрака у СС „преобрази“, у Сава Центру се на Савиндан не појави!

Ф) Ферал Трибуне, хвала Теби што си нам слике два врховника дао. „Ал“ не хвала што си (и за нас) на два говна срао (за државу и против државе): Ово Ти враћамо. Овде срања и гована превише имамо!

Х) Хвали се у Скупштини СС Радмило Богдановић, посланик и министар УП, да су и хеликоптери били опремљени и спремни да 9. марта '91. бацају сузавац на банду, руљу, издајнике, шпијуне... али да су метеоролошки услови били лоши по СС. Овај и сада чучи у Скупштини и покушава да ме усрећи. Каквог ли цинизма!

Ц) Циркус у Скупштини и даље траје. Иако је изгубио, комуниста власт не предаје!

Ч) Чега се паметан стиди — тиме се луд поноси: Тачније. Значи, народ не ваља а најурени председник Скупштине је „супер“ — чим га СС поново хоће и предлажу!

Џ) Џабе је СС Борисаву Јовићу што каже да му је „мудар во-ђа“ — мудри вођини пси, коњи, тенкови и хеликоптери нису могли на Тргу Слободе усред Београда да растерају: луде, издајнике, шпијуне, плаћенике...

Ш) Шта СС А. Берчек сада, евентуално, ради? Буктиње „братства и јединства“ на крову Народног позоришта у Београду глад! СС А. Бакочевић њих је ту ставио. „Само“ 25 милиона УС долара то платио!

**Милован Радисављевић
Београд**

БРЉА

1.

Прекомерно национално пијанство, како то увек бива када се конзумира у великим количинама, а квалитет је слаб, неумитно ће се окончати с огромном главобољом и дуготрајним мамурлуком.

У том мамурлуку, као сене, промицаће кроз нас инвалиди у количима, трупци на штакама, бивше топовско месо.

Одбачени, омражени, фрустрирани, љубоморни; узимаће бомбе, пиштоље, машинке и кретати у свој задњи јуриш на систем који их је уз помоћ јефтиног и лошег пића обогатио.

Психологија ће да добије нов термин „балкански синдром“.

Власт, ова актуелна, ће одрично вртети главом „не, ми немамо никакве везе са инвалидима ко их је терао да иду тамо!“

А, онда ратне репарације.
Платити Вуковар, Сарајево, Горажде, део Мостара, Петрињу... сваки порушен црп. везе разорене домове...

Боле ће нас глава.
Дуго, дуго...

2.

Можда, узрок свега овога што нам се дешава треба тражити у предивној сентенци.

коју је Томас Џеферсон, други председник САД, још пре 200 година изрекао:

„Образовани бирачи су основа просвећеног друштва.“

Са бирачким корпусом чији су идоли Џеј, Џеца, и Драгана, а који одобрава избацивање уметника из народног позоришта калибра господина Живана Сарамандића и госпође Ашхен Атаљанц („ако, тако им и треба кад неће да раде, него шде политику!“), можемо само да се, као нација, приближимо тим дивним створењима.

Европи — никако!

3.

Ипак, утеху да се овде нешто мења, пружио нам је у „интервјуу гледалаца“ господин Гвозден Росић.

Током 90 минута демонстрирао нам је памет, смиреност, манире, профињеност и будућност.

На господину Росићу ће да почива-будућа, друга Србија, која ће врло брзо сменити ову садашњу, оронулу, прегажену и истрошену.

4.

Уводни чланак „Српске речи“ од 31. 01. 1994, написан из пера госпође Данице Драшковић, је нешто најлепше што се задњих година могло прочитати на овим просторима.

Тај текст је одбрана образа сваког поштењог грађанина који у свему овоме није хтео да учествује, и пример чојства које, још увек, постоји у овој земљи.

Суштина је огољена.

Циљеви рата су нам саопштени.

Огњишта, гробови, нејач... све се брани са Дедиња, Кипра, из кристалних дворана Валдорф Асторије.

Све је кристално јасно.

5.

Шта се десило приликом гласања за председника скупштине Србије?

Ништа! Збило се оно што се и очекивало.

Само су живци раније попустили. Некоме.

Математика, поготову када су прости бројеви, сабирање и одузимање у питању, је врло проста.

Четири гласа су прешла у џеп СПС-а.

Остаје нам само да се питамо „чија су то четири гласа“?

Како се на кинеском каже ПОШТЕНО?

Одговор: Ђин-ђи!

С поштовањем

Влада Миликаљевић

ОД ПЕНЗИЈЕ — НИ ЗА ХЛЕБ

Јављам Вам се, јер сам и ја једна из армије пензионерки којима не цветају руже.

Не цветају? — О, да, цветају... Трновице „руже“ СПС-а. Од њих само трње и осећамо. Поготову ми из опозиције. Није нам довољна наша беда, још нас и омаловажавају као да смо малолумници зато што волимо Вука, а не њиховог Слобу.

Од пензије коју нам они удељују као милостињу, више ни за хлеб не стиже. Мени више не... Платим струју и телефон... И чекам следећу рату њихове милостиње (коју они зо-

ву „пензија“). А она ће опет отићи за струју. Или ће се потпуно обезвредити пре него што успем да је примим.

— „Ко ми је крив!“ — Кажу „они“. Јер је и мој покојни супруг (дипл. инж. агрономије, са 32 год. службе, инвалид рада, I кат. због тешке болести) био политички неподобан. (Зато је увек имао мизерно малу плату и, наравно, малу пензију).

Тешко ми је да пређем на разлог због чега Вам пишем ово писмо. Али...

Због тешког материјалног стања принуђена сам да откажем претплату на „Српску реч“.

Претплатник сам још од првог броја. (мој претплатнички број је МБ000087). Мислила сам да ћу то и остати до краја живота. (Чувам све бројеве). Али, ето... Новца за претплату немам. Више немам чак ни за хлеб. Ипак, бар засад још не гладујем. Помажу ми колеге из СПО. (Члан сам СПО од почетка, '91-'93. била сам и члан Општинског одбора СПО. — Вероватно најстарија жена — члан Општинског одбора СПО у Србији). Неко ми да парче хлеба, неко друге намирнице, ко што има... Па тако преживљавам. Засад... А да није мојих из СПО? Не смем ни да помислим.

Ако ми се некад, неким чудом поправи ситуација (сумњам, па ипак, још верујем у чудо) одмах ћу обновити претплату на Српску реч. А докле? Узимаћу мој омиљени лист на читање од мојих пријатеља из СПО.

Преживећу... Морам да преживим. Одржаће ме нада, јер желим да доживим оно лепше време које већ 50 година очекујем.

Тетка Биса

АВРАМОВИЋЕВ ЕКОНОМСКИ ШУНД

Ко још тврди да су Немци најпродуктивнија нација у Европи? Било им је потребно 50 год. да направе марку. Нама је за исти посао била потребна само једна ноћ.

Укратко речено, не верујем ни у какав програм, било ко да је његов творац, у условима међународне изолације, у којима се, данас, налази наша земља.

Али, ето, јавише се некакви „Супермени“, измислише „Супер Дина“ и, ако ускоро не крепамо од глади, постаћемо „Супер Народ“.

Претпоставимо да грешим, да су чуда могућа, и да је било могуће, да од кенгура еволуирају и друге, савршене врсте животиња, независно од тога, што је Аустралија, у том смислу, сасвим посебна целина, одвојена океаном од свих континената.

Дакле, претпоставимо да је економски програм могућ.

Кажу, да овом програму нема алтернативе. Лажу. Има. Алтернатива лежи у другом, могућим, поготову у оним, још бољим програмима. У том смислу, најбољи економски програм, по правилу, није онај који је најамбициознији, већ онај, чији су изгледи на успех највећи.

Највеће изгледе на успех има, пак, онај програм, на научним основама заснован и у исто време са одушевљењем и ентузијазмом прихваћен од стране шире друштвене заједнице. Овај програм, само делимично, садржи у себи ове две компоненте.

„Нови економски програм“, експерти су ослонили на Нови Динар, а снагу овога базирају на:

1. Државним девизним резервама
2. На здравом делу привреде
3. На девизним резервама грађана.

1. Претпоставимо да девизних резерви држава заиста има; да овде није случај као са храном, да Србија хране има, а да су Срби гладни.

С обзиром, да су девизне резерве само резерве страног новца, а да се вредност његова очитује у његовој способности, да се њиме врши размена добара на светском тржишту, то у условима, када смо од тог светског тржишта изоловани, такав капитал, таква девизна средства представљају мртв капитал који не може бити реална подлога динару или не бар у оној мери у којој је изражена њихова номинална вредност.

Када би то заиста било могуће, онда бисмо, с правом, као подлогу динару могли, приписати све оно грдно рудно богатство које лежи у утроби наше мајке Србије. Али, и оно, све те руде су мртви капитал, док не угледају светлост дана, све докле, док се не прераде и док се не приведу својој функцији да задовољавају неку од потреба човека. Тек тада, оплеменење и обogaћене радом, постају вредност, и тек тада, могу бити подлога за националну валуту. Исто је и са девизним резервама. Никаких користи од њих, све докле, док се не приведу својој функцији, а то ће се десити онда, када се границе буду отвориле и, тек онда, када нам светско тржиште буде доступно.

2. Подлога овом динару је и здрави део привреде. Која је то привреда?

Углавном онај део привреде који у ранијем периоду није био извозно-увозно оријентисан, данас ради. Оно што се раније сматрало заосталим, данас је здраво и напредно, само зато, што још увек дише. А шта ћемо са оним трулим делом, са армијом незапослених и, како ће тај нови „чудотворни“, динар издржати такав притисак?

Не тако давно, у време Анте Марковића, у много богатијем и стабилнијем друштву, у отвореној привреди према свету, однос динара и марке 1:7, оцењен је од неких економиста као преоштар и болан.

И заиста је био преоштар. Већ после месеца дана уследили су штрајкови и Анте је, остајући при свом програму, ипак морао, да нешто измени у његовом дозирању.

Овај програм, у времену санкција и општег сиромаштва, одређује да динар и марка имају однос 1:1, што значи, да ће се, у много тежим условима, начинити још крупнији резони. Све то, међутим, личи на лекара који болеснику предлаже, да пошто му је јетра неизлечиво оболела, одстрани јетру, па уколико преживи „пуцаће“ од здравља; или на ону народну: „Операција успела, умро пацијент“.

3. На девизна средства у власништву грађана може да се рачуна само под условом, да им се она силом отму или да се изврши неки нови перфиднији начин крађе. На добро-

вољност грађана било би лицемерно рачуна-ти јер је поверење давно прокоцкано.

Што се тиче друштвеног одушевљења и ентузијазма, њега не може бити јер програм нема опште, политичку и опште друштвену сагласност. Штавише, неморално га је подржати. Наиме, иста политичка и финансијска олигархија која је произвела овај монетарни хаос, штампајући сваке седмице нову новчаницу, и, која је, за тако безвредан папир пунила своје џепове девизама, изненада хоће, да среди тај хаос. Хоће стабилан динар, који је, једнако мерило за економски неједнаке људе те би они вишеструко покрадени, сносили највећи део терета овог програма.

Поставља се сада следеће питање: Да ли је могуће, да експертима нису познати сви ови ограничавајући фактори. Били бисмо наивни када бисмо и помислили да се овде ради о незнању или случајном промашају. Све ово је испланирано до детаља, како би се попунила празна државна каса и како би се нахрано прегломазни и прескупни државни апарат.

Сада се, у оптицају, поред марке, јавио и динар. С обзиром, да је количина роба коју треба разменити остала непромењена, то би свака роба, понаособ, морала бити скупља, у оној мери, у којој је у оптицај пуштен Нови Динар.

Гро роба, и поред супротног тврђења проф. Аврамовића, је заиста поскупело. Нису поскупеле само оне робе које су, услед хиперинфлације, биле чуване по магацинимма. Нарочито су скочиле цене роба и услуге које су у државном монопољу. И баш, ове робе и услуге, као и порези биће улијачи преосталих девиза које су сада у власништву грађана. Све оне, морају, законским актом и државном принудом, бити плаћене динарским средствима, што ће вишеструко повећати тражњу за домаћом валутом. С друге стране, дозирањем пуштања у оптицај нових динарских апоена или њиховог повлачења из оптицаја, ствараће се, вештачким путем, жељена понуда ових апоена. У исто време, марка ће услед исте вештачки извазане понуде и тражње, губити у вредности, у оној мери, у којој то буде желела држава. Када год буде желела јефтину марку, држава ће у оптицај пустити сасвим мали број динарских апоена. Тада ће и остале робе, гледајући само њихову номиналну вредност, појефтинити. Она ће постићи, ако јој то буде потребно, не само, да се марка мења за динар, већ да се мења за, рецимо, 50 пара.

Зато су предвиђања проф. Аврамовића, краткорочно гледано, потпуно исправна. Роба ће номинално заиста појефтинити што нимало неће побољшати животни стандард. Цене, иако, у своме номиналном износу мале, просечном потрошачу изгледаће астрономске. Крајње последице оваквог програма су потпуни слом привреде и беда већине грађана.

Најзад, сасвим је сигурно, да ће овај програм, свакодневно, бити афирмисан на РТС, да ће га владајућа партија, која је наручилац овог програма, дићи на ниво националног интереса и, тешко онима, који се буду дрзнули и

који буду покушали да га оспоре.

За заштиту програма од тих, логаних и мрачних људи, прибећи ће се ванредном стању, што ће добити „благослов“ „читавог“ српског народа.

**Владимир Стојановић
Крагујевац**

ХУМАНИТАРНА НЕХУМАНОСТ

Јутрос нам је на таласима Радио Београда Добривоје Будимировић — Бица, дични посланик Социјалистичке партије Србије објаснио како је он у својој општини решио проблеме злоупотребе при подели лекова и хуманитарне помоћи. После његовог објашњења свима који су га чули биће јасно због чега је госпођа Драшковић тражила од страних хуманитарних организација да дистрибуцију своје помоћи не поверавају организацијама које су укључене у систем власти, као и због чега је у официјелним средствима информисања била изложена многобројним нападима. Лично сам убеђен да ће многи који су чули објашњење господина Будимировића пожелети да се страним хуманитарним организацијама обрате са сличном молбом.

За оне који нису имали то „задовољство“ да слушају господина Будимировића и да из прве руке буду обавештено о „иновацији“ коју је он увео у праксу, неопходно је у кратким цртама објаснити о чему је реч. Господина Будимировић нема поверења у здравствене раднике у својој општини па је због тога све лекове из хуманитарне помоћи поверио магационеру своје општине. Два пута недељно стручно лице под контролом тог магационера народу дели лекове, а здравственим радницима са територије те општине поручено је да размисле о својој савести и то наравно, из уста г. Будимировића.

Све ово је, свакако, за нормалног човека само добра илустрација до којих граница може да иде осилена и кабадахијска свест локалних моћника, али исто тако и добар пример до којих граница може да иде трпљење увреда и повлачење пред силом од стране здравствених радника у једној општини који су изгледа потпуно заборавили да су завршили факултете и специјализације. Све ово, наравно, представља и одличну илустрацију начина владања странке која је на власти и која различитим бицама поверава и оно што тебице знају и оно што не знају, и оно што умеју и оно што не умеју, и оно што могу и оно што не могу.

Поделу немедицинске хуманитарне помоћи господин Будимировић је вазоа за физички рад па они који могу да му у општини од-

НАРУЏБЕНИЦА

НАРУЧУЈЕМ КЊИГУ „СРПСКА ЕМИГРАЦИЈА“

АУТОР: РАДОВАН КАЛАБИЋ;

300 стр., пластификовани колор повез.

ИМЕ _____

АДРЕСА _____

ТЕЛЕФОН _____

Овај исечак, заједно са петим примерком уплатнице од 20 нових динара на жиро-рачун бр. 60811-620-196-8071-0126879 код ПРИ-ВРЕДНЕ БАНКЕ Београд Д. Д. пошаљите на адресу:

„Агенција Академац“, Рузвелтова 16

11000 Београд

Књигу можете подићи и лично на истој адреси, уз попуст од 10%.

Сви обавештења можете добити на телефоне: 414-022 и 417-143.

- Историја српске политичке емиграције први пут у једној књизи
- Политичко и културне организације и ликови Срба у расејању
- Методи обрачуна комунистичке тајне полиције с непоћудним емигрантима
- Све о животу и убиству перјанице српске емиграције Драгише Кашиковића
- Драгиша Кашиковић — најопаснији противник Брозовог режима у Сједињеним Америчким Државама
- Да ли су у ликвидацији Кашиковића заједно учествовали ФБИ и Удба?

раде извршан број часова добијају пакете, а из спискова се бришу они који то не могу. На резервисану примедбу новинара који је овог моћника интервјуисао да је пре оваквог захтева требало проверити здравствено стање оних од којих се захтева да раде, наш високообразовани посланик мудро одговара да има разних послова и да у његовој општини има и послова које могу да раде и стари и болесни. Наравно да је Бица тај који све то стручно процењује и да му за то није потребна помоћ здравствених радника његове општине.

Све што смо од господина Будимировића чули управо потврђује сумње многих од нас да се у овој земљи у режији система власти врши продаја хуманитарне помоћи. Јавно признање једнога од оних који пакете хуманитарне помоћи наплаћује радом оних којима су намењени требало би да заинтересује и јавне тужиоце, јер они у овој земљи не постоје једино ради тога да би прогнали опозиционо настројене грађане и да би таквима, уз много имагинације, стављали на терет разна кривична дела.

О моралном лику особе која може да пакете хуманитарне помоћи наплаћује од оних којима су намењени требало би пре свега да размишља она политичка странка која је изнедрила такве психолошке наказе. Ако та политичка странка жели да у народу остави утисак макар и елементарног поштења, она се мора што пре отарасити таквих кабадахија који сматрају да им је све дозвољено и код којих циљ увек оправдава средство. Ако, пак, та страна жели да и даље влада „српљем и мачем“, онда је свима нама јасно да су јој такви људи и даље потребни али се многи, гледајући шта се ради, присећају епске народне песме која почиње стихом: „Мили Боже, чуда великога“.

Не знам да ли је госпођа Драшковић заиста тражила да се обустави слање оне помоћи чију дистрибуцију обављају организације у систему власти али је, после оваквог јавног признавања кривице, свакоме јасно да је такав захтев заиста требало упутити, јер Радио Београд се сасвим лепо чује и у иностранству, па су тако и они који нам помоћ шале чули шта Бица са том помоћи ради и више не вреди лагати.

**Милош Ивковић
Смедерево**

ВРЕМЕ ЧУЋЕЊА И ЧУДА

У разговору за „Вечерње новости“ (од 24. 01. 94.) другарица или госпођа Мира Марковић са чуђењем прича о поступку власти Републике Српске које су Републички одбор СК — ПК избацили из његових просторија па се (и нас) љутито пита: „У Европи се никако не може замислити да, на пример, руководство КП Француске буде избачено из њихове зграде на улици“. Не може, наравно, јер је та зграда сазидана или купљена — свеједно, партијским новцем (од чланарине, издаваштва па и трговине) што КПЈ, односно СКЈ никада није падало на памет: наши кому-

нисти оне велелепне зграде за своје комитете и чиновнике нису градили својим парамма већ завлачењем руке у државну касу. Значи, отимачином.

Другарица или госпођа Мира Марковић још каже: „Уверена сам да смо добили потребан број гласова за улазак у Скупштину, али су нас тих гласова лишили приликом бројања или на неки други начин“. Догодило се и то чудо: да се нађе мајстор коме је пошло за руком да покраде чак и комунисте. Да сазна ко је ту похару починио — не треба да нагађа: довољно је да приупита свог супруга, иначе Председника Партије која је једина могла на овим (и прошлим) изборима да покраде гласове па, према томе, и оне њене.

Радмила Каран,

СВЕ ПО СТАРОМ

Пишем Вам ово писмо јер сам пуна горчине на све ово што се дешава око мене. У децембру 1992. године узела сам 24 лична дохотка са намером да се бавим приватним послом. После 27,5 година непрекидног рада у РТБ-у Бор, била сам принуђена да напустим посао због нерада и нерадника. Упркос мом добром и савесном раду и додељеним признањима за рад, ја нисам могла да напредујем у служби а разлог томе је што се нисам родила као полтрон.

Било како било, све би ишло својим током, да нам најпре Југобанка није отела девизе које смо ја и мој муж штедели — и те девизе замислите од пре четири године прогласише старом девизном штдњом.

Новац који сам добила од та своја 24 лична дохотка дали смо ја и мој муж на штедњу на пар месеци код Језде и Дафине, да би макар, тим њиховим примамљивим и толико рекламираним на телевизији каматама, прикупили нешто више пара за бављење приватним послом.

Десио се што се десило, Језда је одјездио — опљачкао нас, ни длака му са главе не фали, власт га је пустила да оде.

Дафина као што знате скоро годину дана не ради. Динаре које сам штедела пропали су, уговорене камате су пропале а девизе нисам добила, и замислите све се ово дешава и дешавало на очиглед власти.

Дафина се обогатила на зноју народа, покуповала кола, куће, ужива, живи и проводи се и стално се куне својом умрлом децом да ће новац народу вратити.

У међувремену је држава донела нов економски стабилизациони програм, и опет натоварила нсви намет на вилајет на грбачу овог осиромашеног и ојађеног народа.

Како сам регистровала приватно предузеће а нисам могла да почнем са радом зато што сам од државе — Југобанке и приватних банака опљачкана, ја морам сада држави да плаћам таксу за моје приватно предузеће које није ни радило. На крају, могло би још много што шта да се каже, морам да констатујем да се држава „својом енијалном идејом“, и даље „брине“ о свом народу. То може само Србија.

Много, много поздрава

**С. М.
Бор**

СВАКА ЧАСТ НЕБОЈШИ КРСТИЋУ

Уважена редакцијо, свака Вам част, и свака част Небојши Крстићу и његовом изванредном писму у броју 91. Тако се, храбро и аргументовано, бране и заступају наше истинске вредности тј. монархија и круна. То је права политичка озбиљност која сија у Крстићевом писму којим је он мушки реаговао на онакав „војводин“ безобразлук. То је у православном духу Небојшиних извршних богословских текстова које са задовољством читам у разним часописима. Такви као он су нашој Србији преко потребни јер без политичких хришћана бићемо стално у политичком националном и културном мраку.

Свако добро у националном раду желе Вам:

**Марко Лазаревић и
Срђан Митровић
из Београда**

У ЗЕМЉИ АПСУРДА

— Гледао сам изгубљени рат за који генерали кажу да су га успешно окончали, иако се за такав рат нису обучавали!!! А одвојио се ко год је хтео и боље би било да их нису ни спречавали јер би нас мање коштало.

— Гледао сам како сопствене градове прво сравнише са земљом па их онда ослободише!!! Како би туђе градове освајали ако овако сопствене ослобађају?

— Гледао сам гробове погинулих војника у коме њихова земља није учествовала, а они су ипак у њему погинули!!! Изгледа да су лични рат водили?

— Гледам новостворене независне државе из којих им је народ побегао и неће сада у њих да се врати!!! Немам информацију да ли су претње конфискацијом имовине помогле?

— Гледам изборе у Србији на којима су обадве стране победиле и народ који се ни чијој победи не радује!!! Изгледа да је наш народ заборавио да се радује?

— Гледам власт у Србији која се одржава на подршци петине поданика!!! Да ли се оне четири петине не баве политиком зато што им је добро или да им не буде горе?

— Гледам уништenu привреду са безброј успешних предузећа у којима све цвета!!! Раде људи брата и не кукају на санкције које их само стимулишу!

— Гледам колоне гладних у редовима за хуманитарну помоћ властима за инат!!! Дотле се улицама новчанице у милијардама котрљају на све стране.

— Гледам гладне милијардере како траже храну по контејнерима из политичких разлога!!! Г(л)адан смо ми народ.

— Гледам како нам исти људи обећавају изабављење из беде у коју су нас довели!!!

Нешто није у реду и са њима и са нама уколико и једни и други у то стварно верујемо?

— Гледам како се пуца на оне који у храну и лекове гладном народу донели, јер они ДАНАЈСКЕ ДАРОВЕ доносе!!! Знамо ми за ТРОЈАНСКОГ КОЊА и прво га испразнимо па га пустимо унутра.

— Гледам, многе који седе код куће и примају плате иако не раде. Гледам многе који одбијају да приме плате иако раде и многе који одбијају да раде зато што их мало плаћају!!!

Да ли наш народ стварно зна шта хоће?

— Гледам на ТВ обећану земљу у којој се стално нешто слави, пева и крка а Бога ми и кука да ће нам деца и старци помрети од глади, зиме и болести, због бездушника који су решили да нас затру што смо Срби!!!

Зашто сами ми да платимо цех за ИСТОЧНИ ГРЕХ?

— Гледам на ТВ СПЕЦИЈАЛНУ ВОЈНУ ЈЕДИНИЦУ која се убрзано обучава за спречавање уличних нереда против сопственог народа!!!

Какве то уличне нереде очекују и зашто није нам нико објаснио?

— НЕЋУ ВИШЕ ОВАКВЕ СТВАРИ ДА ГЛЕДАМ УКОЛИКО ЋЕ НАМ БИТИ БОЉЕ!

Миодраг Пешћ — Београд

ЋИЛАСИ И МОРАЛ

У разговору с поводом, без повода разговарали сте са Ћиласом. Морам вас подсетити на мудрост: „Немој ми зборит о њему, знам му ђеда“, ствар је далак озбиљнија, знамо Алекси оца — Милована Ћиласа.

Могу ли наши простори без Ћиласа, без њиховим „мудровања“? Не желим да ограничавам њихово право да говоре. Питање слободе говора за Ћиласе је питање морала, питање образа, питање стида, питање достојанства, питање части, али пре свега питање чојства.

Неприлике које данас доживљавамо, нису данашње, последице су комунизма. Као да се то тешко схвата, поготову творци комунизма, они који су у то веровали или и данас верују. Велике заслуге припадају Миловану Ћиласу: Пасја гробља, убиство старице секиром, духовна непочинства...

Ћилас Алекса ниједног тренутка не спомиње да је данашње зло донела партија његовог оца. Не очекујем да сиц удари на оца (доста нам је оцеубиства, братоубиства, чедоморства...), ајя, часније је ћутати, ниси кадар истину рећи, скрајни се, не заводи, многоструко је народ обманут, опустошен. Милован је поодавно одјездио из координатног система народа којем је припадао, тражи у туђем гену одгонетку наших проблема. Резултате знамо.

Још нико није писао макар о једном добродетелу Алексиног оца, као да се та племенита делатност чува у најстрожој конспиративности. Многи наши виђенији интелектуалци говорили су и писали о катарзи Миловановој:

за сведочанство катарзе наводили су његову студију о Његошу, сви, без изузетка су случајно заборавили Милованову „Легенду о Његошу“, из 1952. Зашто? Нека сами објасне.

Из разговора се може видети јасно: Алекса сматра да сви народи у бившој Југославији могу остварити своје циљеве на рачун Срба (већ је то његов бабо доказивао много пута). Није спорно да и Алекса тако види, не бих се освртао на такав апсолутно безначајан разговор, кога данас интересује Милован и Алекса: спорно је, неприхватљиво да зборе о моралу — категорија која се потврђује сопственим животом. Чујмо шта нам Алекса поручује: „Зар није дошло време да Срби у питању граница, уместо војних, забележе неку моралну победу?“. Милованов син учи Србе да морално победе?!? Може ли се историчар и књижевник Алекса сетити шта је Достојевски поручивао људима као што је његов отац: „Господо ви немате стида, ви сте морално јалови“.

Заборавља Алекса или му тата Ћидо није зборио, но без обзира на татине лекције морао би знати: Југославија је створена 1918. а већ 1919. основана је комунистичка партија са задатком да руши Југославију, да блеји до данашњих дана о великосрпском хегемонизму и шовинизму, о Југославији као тамници народа. Ко је од те земље направио кланицу народа? Партија тате Милована, господине Ћилас Алекса! Сметнуо је с ума мали Ћидо да су татини комунисти потписали са усташама уговор СРПСТВА и ПРАВОСЛАВЉА. Као да се не сећа да је Јасеновац трајао шест месеци након ослобођења Београда. Не хвали се да је тата Милован 1943. у усташком Загребу преговарао са Немцима о склапању савеза против отаџбине војске у Србији. Овакву радњу одбили су чак и Хитлерови Немци. Да ли овај Милованов подвиг представља путоказ ка моралним путевима Срба? Данас и врапци знају да су комунисти Алексиног тате побили више Срба него Немци. Милованови саборци су ликвидирали (омиљени израз Броза) 219 (двеста деветнаест) свештеника СПЦ, усташе 177 (сто седамдесет и седам). Колико људи прозива сениора Ћида за непочинства, он ћути, даје по новинама виђења и анализе.

Млади историчар Алекса би морао такође знати да до појаве комуниста у српском народу није било у ратовима злочина над невинима од стране српских војника, пуцало се само на фронту, иначе би то данас Немци, Аустријанци, Турци радо истицали. Сви злочини који се данас стављају на душу Србима су комунистички злочини. Ово данашње зло је дело Брозовог накота. Да ли су Срби у ратовима оснивали Пасја гробља, убијали старице секиром, пуцали у чобане на Дурмитору? Нису! То је радио комуниста Милован Ћилас, идолопоклоник Стаљина и Броза. Ћидов саборац, партијски друг, Добрица Ћосић, након смене, после пада, рече варшавским новинама за Слободана Милошевића да је идеолошки ђак Стаљина и Тита. Опет иста слика. Брозов накот.

Млади Ћилас би морао више да се окрене етици: сувише су свежа дела његовог оца, нема потребе својим појављивањем да подсећа многе људе на његова непочинства.

Желим Алекси успешну каријеру књижевника: за колико изгубљених живота је одговорио његов отац, права тема за књижевно пирање, ето стазе ка дубинама Достојевског, свако зло има своје добро. Не треба сумњати да у „Француску 7“ није примљен само зато што је Милованов син, књижевно дело је било пресудно!

Ружење српског народа, данас је мода интелектуалаца типа Алексе: морају угувити себи једном заувек комунистички злочини нису српски, комунисти су увек били против Срба, и данас су. За њих имам само једно питање: Шта би се десило са било ким од њих да им се одлило по неколико литара крви, коју би болест могли преболети, од које инфекције би били имуни?

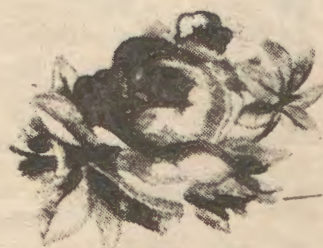
То питање остаје без одговора, њима је далеко важније да наше уништитеље одржавају у почастима и поштовањима, у најбољим условима, без обзира што су им руке крваве, што су били спроводници страшног насиља, били у партијском апарату, доносили одлуке које су се обрнушавале на народ. Још увек се не ослобађају лакеја комунизма. Нема сумње да је српски народ доживео веома дубоке потресе од комунизма. Они нису уништавали наш народ као што се коси трава, они су бирани: сваког ко протестује, ко се буну, ко размишља, ко се морално и духовно одликује. Тако је српски народ обезглављен. Ружење српског народа личи на сеирење над силованом девојком. Комунистичка партија починилац тог блуда, са својим послушним робовима појављује се као спасилац: пребучени у разнобојна руха опет нуде лажну маму.

Ћњило стабло комунизма није никада могло бити усправно, оборило је све око себе, од те ѣњилости све заудару на трулеж.

Ћуди сами себи не смеју опраштати, као што то чини Милован Ћилас, да је прошао пут покајања, не би свог Алексу васпитавао на акордима који нису примерени нашем искомну. Очишћење је могуће почев од себе, кроз себе.

Пакао, за Ћиласа, то су увек други!

**Ратко Јокановић
Београд**

СРПСКА РЕЧ ПОЗИВА НА ПРЕТПЛАТУ

3 МЕСЕЦА
6 МЕСЕЦИ
12 МЕСЕЦИ

12 НОВИХ ДИНАРА
24 НОВА ДИНАРА
48 НОВИХ ДИНАРА

УПЛАТЕ извршити у корист „Српске речи“, Београд, на жиро рачун (ЗА УПЛАТУ У НОВИМ ДИНАРИМА) 40801-603-4-27562, или (ЗА УПЛАТУ У СТАРИМ ДИНАРИМА, ПО КУРСУ НБЈ) 60801-603-0-27562. Пети примерак уплатнице послати на адресу „Српске речи“, Бранкова 13-15, IV спрат, 11000 Београд. За остале информације обратити се секретаријату Редакције на тел. 011/628-242 или 011/620-891

УПЛАТА ИЗ ИНОСТРАНСТВА: ЕВРОПА

3 МЕСЕЦА 40 ДЕМ или 25 УСД
6 МЕСЕЦИ 75 ДЕМ или 45 УСД
12 МЕСЕЦИ 140 ДЕМ или 85 УСД

ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ:

3 МЕСЕЦА 50 ДЕМ или 30 УСД
6 МЕСЕЦИ 95 ДЕМ или 55 УСД
12 МЕСЕЦИ 170 ДЕМ или 100 УСД

Информације на тел. 381 11 628-242 и 381 11 620-891

ЦЕНОВНИК ОГЛАСНОГ ПРОСТОРА

А. ОГЛАС У КОЛОРУ

ЗАДЊА СТРАНА КОРИЦА ФОРМАТ 1/1 ..... 600 н. дин.
ОСТАЛЕ КОЛОР СТРАНЕ ФОРМАТ 1/1 ..... 400 н. дин.
ВИЊЕТА НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ 5/5 цм ..... 200 н. дин.

Б. ОГЛАС ЦРНО-БЕЛИ

— Унутрашња страна, формат 1/1 ..... 300 н. дин.
— Унутрашња страна, формат 2/3 ..... 200 н. дин.
— Унутрашња страна, формат 1/2 ..... 150 н. дин.
— Унутрашња страна, формат 1/3 ..... 100 н. дин.
— Унутрашња страна, формат 1/4 ..... 80 н. дин.
— Унутрашња страна, формат 1/8 ..... 50 н. дин.

ПОПУСТИ
2—5 ОГЛАШАВАЊА 10%
6 И ВИШЕ ОГЛАШАВАЊА 20%

ОБАВЕШТЕЊЕ

Због великог интересовања редакција „Српске речи“ обавештава читаоце да располаже комплетом бројева.

Комплети или појединачни бројеви могу се наручити уплатом на жиро рачун број

40801-603-4-27562 (НОВИ ДИНАРИ)
60801-603-0-27562 (СТАРИ ДИНАРИ)

ПОРУЏБЕНИ КУПОН

Наручујем „Српску реч“ од Бр I. до бр.
Напишите који број наручујете.

(име и презиме)

(улица и број)

(место и поштански број)

РУСКО АМЕРИКАНСКО СРПСКА БАНКА

РАС БАНКА АД.

Београд Српских владара 24/2

тел: 688-805, 683-979

факс: 682-809